

Åkarp 3:2

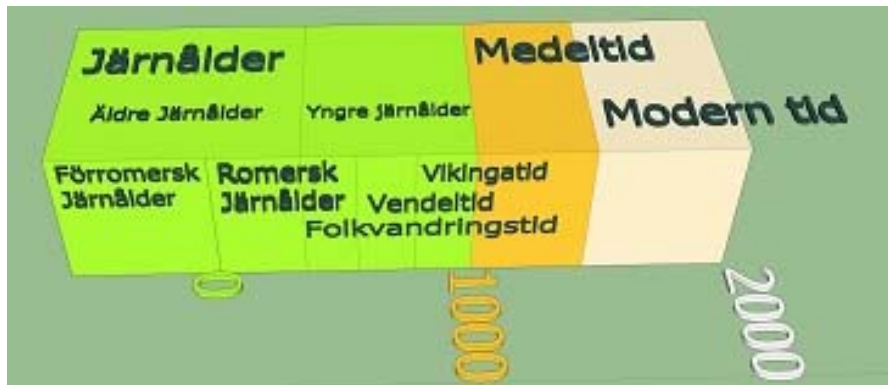
Fornlämning Uppåkra 53
Uppåkra socken, Burlövs kommun, Skåne län
Arkeologisk undersökning 2016
Ivan Balic och Aja Guldåker

Titel: Åkarp 3:2
Författare: Ivan Balic och Aja Guldåker
Kulturmiljörapport: 2018:44

Omslagsbild: Osteolog Lena Nilsson, Arkeolog Johan Wallin och praoelev Hugo Pålsson Wetterholm undersöker en av gravarna. I bakgrunden syns tre kranar som flyttar en gasledning för att Södra stambanan skulle kunna utökas med fyra spår.

Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Det uppdragsarkeologiska systemet.

Uppdragsarkeologi är de arkeologiska undersökningar som görs som villkor för att tillstånd ska ges till ingrepp i fornlämning och regleras i kulturmiljölagens 2 kap. 10 – 13 §§. Detaljerade regler för hur paragraferna ska tillämpas finns i Riksantikvarieämbetets föreskrifter och allmänna råd (KRFS 2007:2). För närmare beskrivningar hänvisas läsaren till dessa.

Fornlämningar är spår efter människor från äldre tider och skyddas av kulturmiljölagen (1988:950). Det är förbjudet att förändra, ta bort, skada eller täcka över fornlämningar. Undantag kan göras vid en exploatering om påverkan står i proportion till samhällsnytta. Det är därför viktigt att det finns fullgoda underlag för att kunna fatta beslut. Process är uppdelad i tre steg och i vissa fall kan alla steg bli nödvändiga för att tillgodose syftet med kulturmiljölagen. Nedan följer en kort genomgång av de olika stegen.

- **Arkeologisk utredning (särskild utredning)**

Arkeologisk utredning kan göras om ett planerat projekt omfattar ett större markområde och om det finns risk för att okända fornlämningar berörs. Det är Länsstyrelsen som beslutar om en arkeologisk utredning ska utföras. Vid större projekt sker ofta utredningen i två steg. Det första omfattar kart- och arkivstudier och en utvärdering av eventuella tidigare arkeologiska insatser. Vidare görs en bedömning av kända fornlämningar och kulturlandskap inom aktuellt område samt en fältinventering med bedömningar av eventuell förekomst av okända fornlämningar. Dessa insatser betecknas som Arkeologisk utredning steg 1.

För att säkerställa bedömningar kan Länsstyrelsen även besluta om maskingrävda sökschakt. Dessa insatser betecknas som Arkeologisk utredning steg 2. Resultaten avrapporteras till Länsstyrelsen och exploatören. (KRFS 2007:2 s 26f).

- **Arkeologisk förundersökning**

Om ett planerat projekt berör kända fornlämningar kan Länsstyrelsen fatta beslut om en arkeologisk förundersökning. Syftet är att avgränsa fornlämningen och bedöma hur mycket kunskap som kan utvinnas. Målsättningen är att dock alltid att en exploatering ska kunna utföras så att fornlämningar inte skadas. När fornlämningens kunskapspotential har fastställts kan Länsstyrelsen avgöra om ingreppet kan tillåtas samt bestämma omfattning och inriktning på en eventuellt arkeologisk undersökning.

- **Särskild undersökning**

Om ett planerat arbetsföretag inte kan undvika påverkan på fornlämningar kan en arkeologisk undersökning bli aktuell. Beroende på hur den berörda fornlämningen förväntas tillföra ny arkeologisk kunskap, kan Länsstyrelsen ställa villkor om att en arkeologisk undersökning ska genomföras på hela eller delar av fornlämningen. Syftet med en särskild undersökning är att dokumentera den fornlämning som tas bort.

Resultaten avrapporteras till Länsstyrelsen och exploatören, men Länsstyrelsen kan även ställa krav på att resultatet från undersökningen ska förmedlas till allmänhet och forskare (KRFS 2007:2 s 37ff).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	8
Inledning.....	9
Undersökningens inriktning	9
Bakgrund	11
Fornlämningsmiljö.....	11
Frågeställningar	14
A. Övergripande dateringar och gravspecifika frågeställningar	14
B. Förhållandet gravar-boplatz	14
C. Omlandet	14
Sammanfattande kulturhistorisk berättelse	16
Den arkeologiska undersökningen	19
Undersöknings- och dokumentationsmetod.....	19
Omfattning	19
Undersökningsrutiner	19
Den digitala inmätningen	20
Analys och provtagning	20
Keramik.....	20
¹⁴ C-analys.....	20
Humanosteologiskt material	20
Djurbensmaterial	21
Fynd- och konserveringsinsatser	21
Personal.....	22
Genomförande	22
Bearbetningar och analyser	23
Arkeologisk bearbetning och analys	23
Grupp 1: Man i brädfodrad grav	25
Grupp 2: Kvinna i brädfodrad grav, möjlig vinterbegravning	29
Grupp 3: Grav skadad av odling, möjlig vinterbegravning	32
Grupp 4: Kvinna i stensködd grav	33
Grupp 5: Man i grav.....	35
Grupp 6: Förmodad plundring av graven i grupp 5	36
Grupp 7: Skadad grav, alternativt ett litet grophus	40
Grupp 8: Senare tiders skador på grav eller ett eventuellt grophus.....	40

Grupp 9: Individ gravlagd ovanpå en äldre grav	41
Grupp 10: Kvinna gravlagd med rikliga gravgåvor	42
Grupp 11: Individ i skadad grav med rikliga gravgåvor	46
Grupp 12: Uppförande av ett större grophus.....	48
Grupp 13: Brukande av grophuset grupp 12	49
Grupp 14: Destruktion av grophuset grupp 12	49
Grupp 15: Uppförande av ett mindre grophus.....	50
Grupp 16: Brukande av grophus grupp 15	52
Grupp 17: Destruktion av grophus grupp 15	52
Grupp 18: Byggande, brukande och destruktion av ett troligt litet grophus	52
Grupp 19: Gravfältsmarkeringar	52
Grupp 20: Hägn	53
Grupp 21: Trolig byggnad.....	55
Grupp 22: Kulturlager i naturlig svacka	55
Grupp 23: Troligt hägn.....	55
Grupp 24: Moderna störningar	56
Keramisk bearbetning och analys.....	56
Osteologisk bearbetning och analys.....	56
¹⁴ C-analyser	57
Arkeobotanisk bearbetning och analys.....	57
Tolkningar och diskussioner	58
Datering och brukningstid.....	58
Gravkonstruktioner och gravläggningar.....	59
Gravar och människor	60
Förhållandet grav–boplats	60
Gravarna i omlandet	62
Prioriteringar, källkritik samt utvärdering av undersökningens genomförande	64
Besvarandet av frågeställningar	65
Förmedling	68
Skolprojekt – ämnesöverskridande undervisning	70
Projektplanen.....	70
Förberedande undervisning i skolan	71
Besök och lektion i fält.....	71
Grupparbete	72
Redovisning av grupparbete.....	72

Erfarenheter och slutsatser	72
Administrativa och tekniska uppgifter.....	76
Referenser.....	77
Bilagor	79
1. Planritningar och sektioner	80
2. Kontext- och gruppregister	87
3. Fyndregister	98
4. Keramiken från Åkarp	110
5. Makroskopisk analys av jordprover från gravar vid Åkarp Arlöv	139
6. Osteologisk analys av skeletten från en äldre järnålders gravplats i Åkarp 3:2, Uppåkra sn, Skåne	142
7. Osteologisk analys av djurbensmaterialet från gravområdet, Åkarp 3:2.....	154
8. ¹⁴ C analyser	155
9. Konserveringsrapport	160
10. Ordlista facktermer	164
11. Principer för den stratigrafiska analysen	175

Sammanfattning

- I samband med Trafikverkets utbyggnad av södra stambanan, sträckan Åkarp–Arlöv, genomfördes en arkeologisk undersökning av fornlämning RAÄ Uppåkra 53. En yta om 1 023 m² omfattades av undersökningen. Markområdet användes tidigare som jordbruksmark och utgörs av en svag nord-sydlig sluttning ner mot ett tidigare våtmarksområde
- Undersökningsområdet avgränsades utifrån en arkeologisk förundersökning som gjordes under februari månad år 2016. Denna förordade en arkeologisk undersökning vilket också beslutades av Länsstyrelsens (Lst.dnr 431-6820-2016).
- I den steg 2-utredning som gjordes inför den arkeologiska förundersökningen år 2016, tolkades platsen som en mindre jägar-fiskeboplat. Området visade sig dock vara ett gravfält från romersk järnålder med flera grophus. Gravfältet fortsätter sannolikt västerut utanför undersökningsytan.
- Sju gravar påträffades varav en använts för två gravläggningar. Totalt dokumenterades åtta skelettgravar efter vuxna individer. I de tre grundaste gravarna påträffades endast ett fåtal ben, medan övriga gravar var relativt intakta. Bevaringsförhållandena var generellt dåliga.
- En viss variation i gravskick kunde konstateras. Det rörde såväl gravarnas konstruktion, djup, mängden gravgåvor samt hur de döda placerats i gravarna.
- Ett hägn i den centrala delen kan ha avgränsat en nordlig del av gravområdet. I den östra utkanten av gravfältet fanns flera gropar med stenpackning, vilka sannolikt har utgjort fundament för större stenar som markerat gravplatsen.
- Ett större och ett mindre grophus som sannolikt under en period var i funktion samtidigt som gravfältet dokumenterades.

Figur 1. Fornlämning Uppåkra, 46, 47 och 53, vilka var aktuella för arkeologiska undersökningar år 2016. Innevarande rapport behandlar gravfältet Uppåkra 53. Norr om RAÄ Uppåkra 46 intill järnvägen finns en sedan tidigare undersökt boplatz från bronsåldern, Burlöv 91:1. Karta från FMIS.

Inledning

Undersökningens inriktning

Trafikverket ansökte år 2016 om tillstånd till ingrepp i under mark dolda fornlämningar inför utbyggnad av södra stambanan till fyra spår på sträckan Åkarp–Arlöv. Undersökningsområdet avgränsades utifrån en arkeologisk förundersökning som gjordes under februari månad år 2016. Utifrån förundersökningen förordades en arkeologisk undersökning. Beslut om en arkeologisk undersökning fattades av Länsstyrelsen 2016-05-11 (Lst.dnr 431-6820-2016).

Inför den arkeologiska undersökningen förväntades mellan 8–10 flatmarksgravar, samt ett antal andra anläggningar som kunde höra samman med gravarna. Gravarna hade utifrån keramikfynden, en trolig datering till 100–200-talet e. Kr. Området som förordades för arkeologisk undersökning var 1 080 m² stort.

Undersökningens fokus lades på de flatmarksgravar som påträffats vid förundersökningen, med frågeställningar som rörde gravarna och deras relation till boplatsen Uppåkra 46 norr om gravplatsen (lst.dnr: 431-6335-2016) samt platsens relation till centralplatsen Uppåkra. Området är sedan tidigare skadat till följd av ett intensivt odlande under lång tid varför enbart lämningar nedgrävda i moränleran kunde förväntas vara bevarade. De flatmarksgravar som framkom vid förundersökningen var tydliga och bedömdes ha stor informationspotential eftersom de bevarade konstruktionerna, gravläggningarna, fyllningarna och gravgåvorna var relativt intakta (figur 2).

Figur 2. Det efter förundersökningen föreslagna undersökningsområdet med lämningarna från den arkeologiska utredningen och förundersökningen år 2016. Innan området fick RAÄ identiteten Uppåkra 53 betecknades platsen som Område F, gravfält.

Bakgrund

I Steg 2-utredningen hade platsen tolkats som en mindre jägar-fiskeboplatz (Wallin 2012:18). Vid den arkeologiska förundersökningen år 2016 framkom flera lämningar i direkt anslutning till utredningsområdet och det stod snart klart att flera av dem utgjordes av gravar. Fyra gravar samt ytterligare två möjliga gravar dokumenterades tillsammans med 13 andra lämningar. En grav och en grop undersöktes delvis (figur 2, Balic 2018).

Fornlämningsmiljö

Det område som undersöktes ligger 6 km söder om centrala Lund och cirka 4 km från kusten. Omlandet utgörs av en del av Lundaslätten, ett flackt fullåkerslandskap som idag präglas av både jordbruk, tätortsbebyggelse och infrastruktur. Jordarten utgörs huvudsakligen av moränlera. Mycket av landskapet är anpassat för ett storskaligt jordbruk med omfattande utdikning av våtmarker samt kulverterade vattendrag. Undersökningsområdet ligger på en höjd som sluttar svagt mot sydöst, mot vad som tidigare var ett våtmarksområde (figur 1).

I ett vidare geografiskt perspektiv finns en rik och varierad fornlämningsmiljö med lämningar från sten-, brons- och järnålder. Centralplatsen i Stora Uppåkra ligger ca 4 km från gravfältet. Med undantag för de undersökningar som gjordes inför utbyggnaden av södra stambanan har inga mera omfattande arkeologiska insatser gjorts i det omedelbara närområdet. Inom det nu aktuella områdets omedelbara närhet har huvudsakligen rört sig om arkeologiska utredningar och förundersökningar. År 1986 provundersöktes fornlämning Burlöv 91:1, en boplatz som daterades till bronsålder, som låg knappt 100 m norr om det nu aktuella undersökningsområdet (figur 5).

De arkeologiska utredningarna och undersökningarna inför utbyggnaden av Södra Stambanan innebar att flera nya fornlämningar registrerades, bland annat boplatzen Uppåkra 46 strax norr om gravfältet RAÅ Uppåkra 53 (Wallin 2012, jfr figur 1). Sammantaget har de senaste årens arkeologiska insatser visat att det aktuella området faller väl in i bilden av en intensivt nyttjad miljö med lämningar som spänner över stora delar av förhistorisk tid. På flera andra platser runt Stora Uppåkra har det undersökts gravar som legat i nära anslutning till boplatser (Aspeborg m fl 2013:46). Järnålderns gravskick har behandlats i flera sammanhang (t ex Nicklasson 1997; Helgesson 2002; Björk 2005).

Sydvästra Skåne framstår som ett gravtätt område. Samtidigt är det svårt att göra jämförelser med andra delar av länet. Exploateringstrycket och antalet arkeologiska undersökningar är högre i sydvästra Skåne. Järnålderns gravfält i sydvästra Skåne består i allmänhet av grupper om 3–20 gravar. Det finns några undantag i form av större gravfält, som exempelvis Hammarsnäs vid Foteviken och Maglarp vid Trelleborg. I gravfälten förekommer främst skelettgravskick, men det finns dock några gravfält som domineras av eller innehåller brandgravar, till exempel i Dunstorp och Hököpinge (Björk 2005; 2015). I sydvästra Skåne dominerar skelettgravarna nästan fullständigt under yngre romersk järnålder, med undantag

för Uppåkra 22 och 23, som är det enda gravfältet i området där det även förekommer brandgravar. Under denna period framträder också kvinnornas gravar tidigare än under tidigare perioder. De innehåller i många fall flera lerkärl, kammar samt glas- och bärnstenspärlor (Björk 2005).

Lokal	Antal skelettgravar	Antal brandgravar	Datering	Litteratur
Burlöv Åkarp	1	0	Yngre romersk	Björk 2005
Burlöv 15	1	0	Yngre romersk	Björk 2005
Burlöv Sunnanå	4	0	Yngre förromersk-äldre romersk	Björk 2005
Åkarp	4	0	Yngre romersk-folkvandringstid	Björk 2005
Källby	17 (18)	0	Yngre romersk-folkvandringstid	Björk 2005
Uppåkra 5	3	2	Yngre romersk	Björk 2005
Uppåkra 22, 23	1	5	Yngre romersk	Björk 2005
Uppåkra 29	4	0	Yngre romersk	Arcini & Runcis 1998
Uppåkra 33	1	0	Yngre romersk	Bondesson Hvid 2001
Uppåkra 39	1	0	Äldre/yngre romersk	Aspeborg m fl 2013
Görslov 3	0	1?	Yngre romersk	Björk 2005
Tottarp 4	4	0	Yngre romersk	Björk 2005
Tottarp 6	2	0	Yngre romersk	Björk 2005

Figur 3. Undersökta gravar från romersk järnålder belägna inom en radie av 5 km från den aktuella lokalen.

De gravar som påträffades vid den arkeologiska förundersökningen år 2016 har likheter med de jylländska så kallade *Tuegravarna*, vilka består av en grävd kantränna med en låg förhöjning eller hög innanför (Becker 1961:161ff; Björk 2005:66). Liknande kantrännor har påträffats runt Malmö vid arkeologiska undersökningar inför Öresundsförbindelsen och Väst kustbanan vid Landskrona. De har tolkats som rester av utplöjda, lägre högar av Tuegravskaraktär och har daterats till förromersk- och romersk järnålder. I flera fall finns rännorna i anslutning till flatmarksgravar från olika tidsperioder, vilket antyder platskontinuitet. Intakta exempel på gravar av Tuegravstyp finns från Järavallen vid Maglarp, med troliga dateringar till tidsintervallet förromersk—äldre romersk järnålder.

Anläggningstypens generella datering och likhet med de syd- och mittjylländska Tuegravarna har diskuterats av Lars Jönsson och Karin Lövgren. De menar att det är felaktigt att benämna de skånska gravrännorna Tuegravar då dessa är en geografiskt och tidsmässigt snäv företeelse. De gravrännor som påträffats i Malmöområdet ingår inte i några större gravfält och har en större kronologisk spridning (Jönsson & Lövgren 2003:43f). Tony Björk menar dock att Tuegravsliknande gravmarkeringar har en större geografisk utbredning, omfattande stora delar av nordvästra Tyskland, och en betydligt längre tradition än bara förromersk järnålder (Björk 2005:67).

Det finns även varianter av skelettgravar med olika typer av träbehållare, kistor, bårar, urholkade stockar och kammargravar. Träkistor eller andra träkonstruktioner

har dock bara påträffats i de södra delarna av Skåne, främst i sydväst, men finns även representerade i Valleberga- och Gårdslösagravarna på Österlen (Strömberg 1975:32; Stjernquist 1993:76, 87; Björk 2005:57).

Ett gravfält vid Källby utanför Lund har undersökts vid flera tillfällen i samband med anläggande av industrier och ledningsgrävningar längs Höje å. Sammantaget har 17–18 flatmarksgravar dokumenterats och det kan finnas ytterligare gravar på platsen. De undersökta gravarna dateras till yngre romersk järnålder och folkvandringstid (Vifot 1937; Stjernquist 1955:172f; Strömberg 1955). Anders Lundberg har argumenterat för att de fem gravar som undersöktes år 1952 skulle kunna vara från vikingatid eller senare, mot bakgrund att de alla har samma öst–västliga orientering (Lundberg 1995). Det kan även noteras att gravfältet ger intryck av att ligga utmed en gammal vägsträckning, som möjligen förbundit Värpinge och Uppåkra (Björk 2005:96).

De nära geografiska och kronologiska sambanden mellan gravfält och bebyggelse är intressanta. Då undersökningsplanerna för område gravfält F (RAÄ Uppåkra 53) och Boplats F (RAÄ Uppåkra 46) skrevs fanns förväntningar på att de båda områdena skulle kunna knytas till varandra och att de var samtida. Boplats F i norr tycks dock ha en äldre datering än gravfältet i söder.

Frågeställningar

A. Övergripande dateringar och gravspecifika frågeställningar

Dateringar var helt grundläggande för att förstå platsen och sätta in den i ett sammanhang. En utgångspunkt var att avgöra hur materialet förhöll sig i kronologiskt och materiellt hänseende till det som tidigare undersökts i området. Det var även viktigt med gravspecifika frågeställningar som till exempel: Vad innehöll gravarna? Hur behandlades kropparna? Vilka kroppsställningar (rygg eller hocker) fanns representerade? Hur såg gravkonstruktionerna ut – nedgrävningar, stenkonstruktioner, kistor, eller kammare? Fanns det spår av markeringar, till exempel stenpackningar, kantkedjor, gravrännor, fundament till resta stenar eller stolpar?

A1: Till vilken tid kunde gravarna och lämningarna dateras, när skedde en etablering på platsen, fanns det en kontinuitet och hur lång var brukningstiden?

A2: Konstruktion och gravläggning.

A3: Går det att spåra ritualer på platsen, som ägt rum i samband med gravläggning eller över längre tid som religiösa aktiviteter?

Från gravarna förväntades dateringar främst från keramikfynd och ^{14}C -analyser. Keramikfynden från den arkeologiska förundersökningen visade att det fanns goda förutsättningar att besvara frågeställningar kring platsens datering. Likaså visade den att det i minst en grav fanns tydliga spår efter en träkonstruktion, varför det fanns goda förutsättningar att bevaka frågeställningar kring gravarnas specifika utformning. Vid förundersökningen dokumenterades även en lämning med rikliga mängder träkol och djurben som kunde utgöra spår efter rituella aktiviteter.

B. Förhållandet gravar-boplats

Frågeställningarna syftade även till att förstå förhållandet mellan gravarna i söder och boplatsen (RAÄ Uppåkra 46) i norr. I det omedelbara närområdet är få undersökningar utförda, medan det finns bra jämförelsematerial från området kring Hjärup och Uppåkra. Resultaten förväntades även ge ny kunskap om förutsättningarna på platsen, och tillsammans med ovan nämnda jämförelsematerial även bidra till en ökad förståelse av området kring Uppåkra.

B1: Vilken relation hade gravområdet med det norr om belägna boplatsoområdet?

B2: Kan den sociala förändring som ett rikare gravmaterial i kvinnogravar antyder även spåras i övrig materiell kultur?

C. Omlandet

Undersökningsområdet låg på ett fördelaktigt läge på en förhöjning mellan två vattendrag och på platsen fanns det även förutsättningar att korsa vattendragen. Förhöjningen övergår till ett flackt höjddparti som sträcker sig bort mot Lilla Uppåkra.

Platsens kommunikativa läge i kombination med dess närhet till Uppåkra ger upphov till frågor kring dess plats i landskapet och förhållande till centralplatsens framväxt under förromerskt järnålder. Det verkar finnas ett samband mellan vägar och gravfält, t ex tycks gravfältet i Källby ligga utmed en gammal vägsträckning som möjligen förbundit Värpinge och Uppåkra, vilket kan vara av relevans för det aktuella gravfältets lokalisering invid vid två vattendrag.

C1: Gravskicket i förhållande till Uppåkra och kommunikationsleder.

Sammanfattande kulturhistorisk berättelse

På en flack höjdrygg mellan Hjärupsbäcken och ytterligare ett vattendrag finns ett område där en begravningsplats anlades under romersk järnålder. Platsen var väl vald då höjdryggen medförde att platsen hölls torr. Gravarna markerades med sten i olika storlekar, omsorgsfullt ihopsamlade och ditburna. Sten packades i flera skikt omkring och ovanpå den avlidna personen som en försäkran att djur och plundrare inte skulle störa. Stenpackningarna fungerade sannolikt också som riktmärken för att människor och bebyggelse skulle hålla en distans, trots det lämpliga läget intill vattendraget. Som en extra försäkran restes stenar i öst och kanske är det just bortom dessa markörer, fortfarande längs med höjdryggen intill vattendraget, som en boplats skulle kunna påträffas.

Gravfältet kom att användas under en relativt kort period, vilket visas av det begränsade antalet gravlagda. På detta gravfält påträffades inga unga individer. Samtliga har varit vuxna och kanske till och med gamla, eftersom medellivslängden var kortare än idag. En möjlighet är att de unga, som naturligtvis också avled i förtid då och då, gravlades längre västerut, utanför undersökningsområdet. Åtta individer vilade inom undersökningsområdet och en av dessa placerades tillsynes medvetet ovanpå en annan individ. Möjligen vittnar det om att fanns ett släktband mellan de döda. Inga andra gravar utnyttjades en andra gång. Flera gravar visar däremot tecken på att ha plundrats.

Gravarna anlades i korta rader med individernas fötter i söder och huvud i norr. Flera personer var lagda på rygg och andra var placerade i fosterställning. Att platsen nyttjades året runt visas av skillnader i gravarnas konstruktion och utformning. Det fanns omsorgsfullt grävda gravar med nedgrävningar i flera nivåer i den tunga kompakta moränleran. I dessa gravar vilade troligen de som avled under sommarhalvåret, gravlagda på ordentligt djup. En rejäl övertäckning av lera förhindrade obehaglig lukt och en stenpackning förseglade graven ytterligare. Inträffade ett dödsfall under den kalla och frusna perioden på året blev det besvärligare för dem som skulle bereda den sista vilan. En värdig begravning tycks de avlidna ändå ha fått även om flera gravlagda mer eller mindre låg ovanpå moränleran. Smala färgningar antyder att brädförstärkta gravar till viss del fick duga när marken var frusen. Även i dessa fall förseglade stenpackningar graven efter att ett täckande lerlager kapslat in den döda.

Gravfältet var sannolikt uppdelat i två områden, ett i norr och ett i söder. Det nordliga gravområdet hyste bara några få individer och det var också där som den sekundära begravningen påträffades. Möjligen var det flera gårdar som begravnade sina döda inom samma gravfält, men inom olika områden. Ett mindre hägn kan anas mellan gravområdena, vilket förstärker bilden av olika gårdsbegravningar. Ett tomt stråk mellan gravarna skulle kunna vara indicer på att det funnits en väg. Ett vadställe över våtmarken eller vattendraget kan ha fortsatt i en kommunikationsled över höjdryggen och gravarna kan ha placerats utmed denna. En boplats längre österut längs med denna väg är tänkbart.

Gravgåvor speglar traditioner kring vad som ansågs vara nödvändigt att sända med den avlidna. Det fanns en om- och eftertanke i hur gravgåvorna placerades. En

järnkniv i området kring huvudet, två keramikkrärl samt klädesdetaljer var ett slags standardutrustning. Ett par fick med sig bärnstenshalsband. En grav med en kvinna i 25–35 åldern saknade bevarade gravgåvor, vilket reser frågor. Varför fick hon gå tomhänt vidare in i nästa skede? Hennes grav var lika omsorgsfullt konstruerad som de andras och hade en stenram längst ned. Flera stenskikt fanns ovanpå henne, liksom i andra gravar, men mängden sten kan nog sägas ha varit högre än i de andra. Skulle hon skyddas eller skulle hon inte ha möjlighet att komma ut?

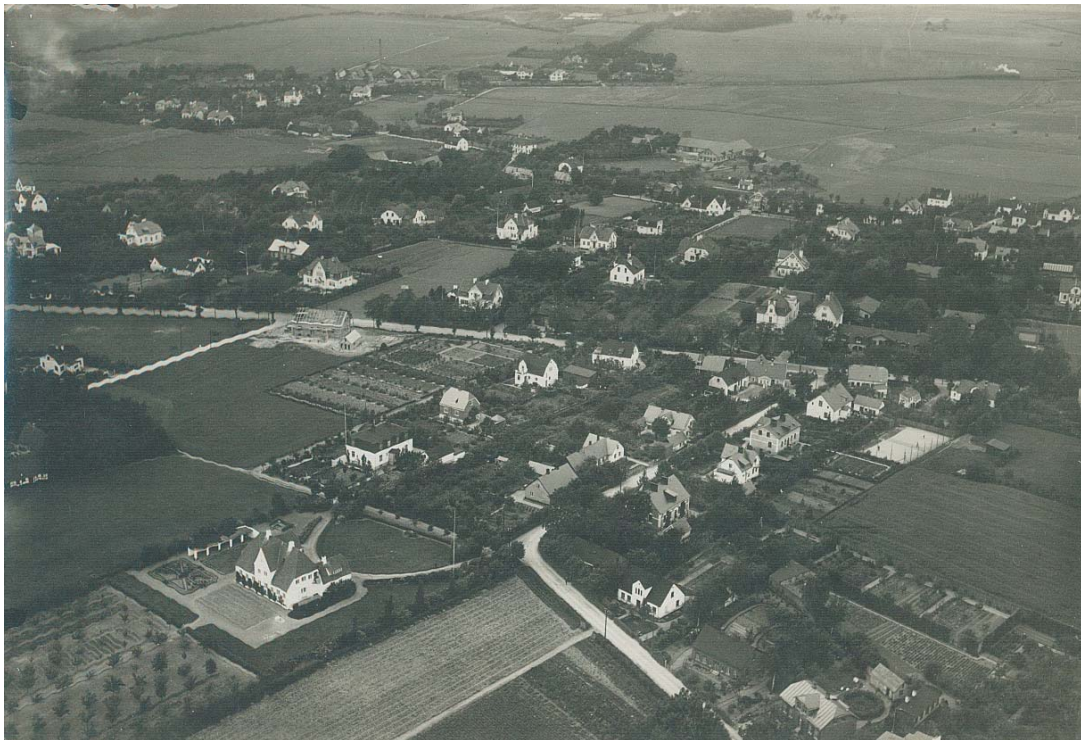
I det södra gravområdet fanns ett stort grophus med en nedsänkt relativt plan yta. Placeringen mellan två gravar antyder att man visste var de låg. Grophuset kan mycket väl ha fungerat som ceremonihus där den avlidna personen förbereddes för gravläggningen. Kanske var det i detta hus man tog farväl och önskade lycka till på färden? När grophuset lagts igen fick det en ny funktion med en centralt placerad hård. Inslag av djurben antyder måltider. Det går inte att belägga om håarden hade med gravplatsen att göra, men kännedom om att flera gravar fanns i närheten måste ha funnits, annars kunde håarden lika gärna ha placerats på en annan plats i området.

Minst ett mindre grophus fanns på det södra gravområdet. Ingången fanns i öster och flera golvsikt visar på varaktig användning, kanske motsvarande flera säsonger. Grophuset var relativt litet och lämpade sig bara för en person. En tolkning är att det var ett beredningshus för exempelvis gravgåvor eller mat som skulle placeras i graven. Flera störhål antyder att det funnits en överbyggnad och ett skydd ovanpå det nedsänkta golvet. I det första golvsiktet fanns flera sädeskorn, skalkorn och spelt/emmervete, vilket tyder på att mat har lagats eller att det funnits en förberedelse för det.

De båda grophusen visar att det fanns en omtanke både om de döda och de sörjande, det skulle finnas tak över huvudet tills begravningen var över. Ritualer är vanligen svårt att verifiera, men kombinationen av att färgningar i gravarna antydde att organiskt material placerats intill, eller ovanpå, den döda individen. Förekomsten av beredningshus talar för att det fanns ritualer som inte direkt avspeglar sig i det arkeologiska materialet. Makrofossilanalysen från två av dessa färgningar gav inga vidare ledtrådar då materialet var helt förmultnat.

Sannolikt har gravplatsen varit känd långt efter att den slutade att användas, kanske som en minnesplats för de efterlevande. Stenpackningarna och stenmarkörerna bör ha funnits kvar långt fram i tiden. Den största åverkan har dock skett genom det moderna jordbruket och dess kraftiga maskiner som tynger ner jordarna och där plogen går djupt ner i myllan. Flera av gravarna hade spår av skador som kan härledas till jordbruk. Stenpackningar var i de flesta fall fragmenterade och de skelett som var gravlagda ovanpå moränleran uppvisade störst skador på grav, skelett och gravgåvor. Själva anläggningsnivån går heller inte att återskapa då plogen brutit stratigrafien.

Före utbyggnaden av järnvägen mellan Malmö och Lund utgjorde undersökningsområdet mellan Hjärup och Åkarp en del av fullåkerslandskapet. Med den nya vägsträckningen breder tätortens infrastruktur ut sig över den tidigare jordbruksmarken (figur 4 och 5).

Figur 4. Långt upp i modern tid var området för undersökningarna odlad mark. Längst upp i bildens högra hörn finns området för Boplats F (RAÄ Uppåkra 46) och gravfält (RAÄ Uppåkra 53). Bilden är tagen år 1924 från söder med Åkarp i fokus. Kulturens LB-arkiv.

Figur 5. Efter den arkeologiska undersökningen omgestaltades området med nya tillfartsvägar. Kartan är hämtad från fornsök 2018-11-22.

Den arkeologiska undersökningen

Undersöknings- och dokumentationsmetod

Omfattning

Resultaten från den arkeologiska förundersökningen indikerade en anläggningstäthet på 0,057 anläggningar/m² och vid den arkeologiska undersökningen konstaterades en anläggningstäthet på 0,216 anläggningar/m². Hela undersökningsområdet omfattades av avbaning. Gravarna prioriterades för utgrävning, och övriga nedgrävningar och stolphål lågprioriterades.

Gravfält, RAÄ Uppåkra 53	Planerad	Utfall
Avbanad yta, m ²	1 080	1 023
Undersökta kontexter, st.	62	112
Inmätta anläggningar, st		221st

Undersökningsrutiner

Den föreslagna undersökningsytan omfattade 1 080 m² och hela ytan planerades att matjordsavbanas. Anläggningstätheten klingade av åt nordöst varför schaktningen avbröts så att en yta om 1 023 m² banades av (figur 7).

Undersökningen kan delas in i en serie arbetsmoment som till stor del har varit beroende av varandra. Efter avbaning av matjordstäckets rensades ytan och alla lämningar plandokumenterades genom digital inmätning. Undersökningen genomfördes enligt stratigrafisk undersöknings- och dokumentationsmetod. Länsstyrelsens handläggare kontaktades därefter för en genomgång av förutsättningarna och de fortsatta insatserna. Lämningarna undersöktes med riktade insatser utifrån undersökningens inriktning och frågeställningar. Beskrivningar och tolkningar gjordes på kontextblanketter. Kompletterande ritningar digitaliserades enligt urval och infogades i den digitala dokumentationen. Till den digitala inmätningen relaterades ritningar, beskrivningar och tolkningar. Lämningar och fynd som ansågs speciellt relevanta för frågeställningarna fotograferades. Fältdagbok (projektledning samt personal) fördes kontinuerligt digitalt.

Riktade insatser innebar att:

- Gravar undersöktes i sin helhet. Både vad gäller gravkonstruktion, gravskick och konstruktioner hörande till gravarna.
- Stolphål som förmodades vara del i takbärande konstruktion undersöktes i sin helhet.
- Fyllningar i nedgrävningar vars ursprungliga tillkomstsätt förmodades kunna fastställas undersöktes företrädesvis i sin helhet.
- Nedgrävningar i vilka det fanns en indikation på att kunna klarlägga primärfunktion undersöktes i sin helhet, medan övriga nedgrävningar delundersöktes.

- Diken, gränsmarkerande rännor och andra nedgrävningar med stort omfång delundersöktes för att fastställa karaktär och tolkning.

Den digitala inmätningen

Inmätning gjordes med RTK GPS. Schakt, arkeologiska objekt, sektioner, prover samt fynd mättes in. Digitalkameror användes för fotodokumentation. För GIS-analys används ArcGIS 10.6.

Analys och provtagning

Fokus lades på analyser som kunde användas för att besvara de problemområden som formulerats i frågeställningarna ur flera perspektiv. Huvudsakligen var det gravkonstruktioner som omfattades av analyser.

Keramik

Lerkärl eller delar av lerkärl är den vanligaste föremålskategorin i gravar från äldre järnålder. Lerkärl eller keramikbitar kan förekomma ensamma eller i kombination med alla andra sorters gravgåvor (Björk 2005). Vid förundersökningen påträffades en bägare som hade varit nedställd som ett av två kärl i en förmodad skelettgrav. Utifrån formen, dekoren och ytbehandlingen kan bägaren dateras till 100-talet e Kr. Vid en undersökning av skelettgravar kan man förvänta sig att det finns normalt 1–2 kärl per grav och man kan beräkna ett medelvärde per grav till 1,5 kärl.

¹⁴C-analys

För att kunna diskutera dateringar, brukningstid och kontinuitet avsattes medel för 10 st ¹⁴C-analyser. Förväntningarna var att provsvaren skulle kunna bidra till en kronologi över gravarnas datering och relation till den norr om belägna boplatsen. I första hand skulle analysen genomföras på träkol.

Humanosteologiskt material

Analysen av skeletten omfattade bedömning av ålder och kön samt beräkning av kroppslängd. Eventuella skador såsom frakturer, huggskador dokumenterades liksom patologiska förändringar som karies, förslitningar i leder. En osteolog i fält kunde avgöra om det fanns mer än en individ i graven, se om skelettet låg rättvänt eller på magen. I de fall där skelettet var dåligt bevarat togs mått på benen i fält. Osteologen var också behjälplig vid upptagandet av skeletten och senare vid rengöring och hantering av benen. Osteologen gjorde först bedömningar i fält efter att respektive grav hade frilagts och dokumenterats av arkeologer.

Djurbensmaterial

Djurbenen påträffades i fyllningen till ett grophus (K123). Kvantifieringen baseras på antalet fragment och vikt med 0,5 g noggrannhet. Ålder- och könsbedömning har inte varit möjligt på grund av bristen på ben med kriterier för detta. Inga ben har varit möjliga att mäta. Benmaterialet har registrerats i en Excel-databas.

Fynd- och konserveringsinsatser

Fyndstrategin utarbetades från de formulerade frågeställningarna (jfr sid. 13-14). I analogi med samtida gravar kunde det antas framkomma lerkärl, fibulor, kammar, glas- och bärnstenspärlor i kvinnogravarna och lerkärl, knivar och söljor i mansgravarna. Det bedömdes mindre troligt att det skulle framkomma vapengravar eller romersk import, men det uteslöts inte. Fynd knutna till gravarna prioriterades.

Prioritering av vilka fynd som skulle konserveras gjordes utifrån deras koppling till frågeställningarna samt i vilken mån de kunde bidra till datering och funktionsbestämning. Urvalet kom att baseras på typ av föremål, men även på bevarandegrad.

Metaller hölls torra och metallföremål som framkom under fältarbetet rengjordes genom att jorden borstades bort och föremålen förvarades i torrboxar som höll en relativ fuktighet under 20 %. Särskilt känsliga fynd transporterades till konservator.

Fyndmaterialet transporterades till Kulturen för tvätt, registrering och nedpackning efter undersökningens avslut. I undersökningen tillämpades direkt fyndinsamling. Fynden samlades in samtidigt som kontexterna undersöktes. För stora lagervolymer som fyllningar i nedgrävningar användes hackbord. Fynd vars rumsliga läge kunde ha betydelse för tolkningen mättes in med RTK/GPS. I gravarna ritades fyndens läge även in på planritningarna vilket framgår på respektive ritningar.

Keramik är ett material som är centralt för att bland annat datera lämningar och prioriterades för insamling. I skelettgravar från yngre romersk järnålder kan lerkärlen tolkas som delar av en servis eller som en enskild behållare för mat och/eller dryck. Skelettgravar med mer än ett kärl, har ofta också flera ytterligare gravgråvor. Insamling av materialet skedde direkt vid undersökningstillfället och då kompletta kärl påträffades krävdes särskilda insatser såsom upptagning i preparat, rekonstruktion och stabilisering. Keramikmaterialet uppskattades till sammanlagt omkring 15 kärl. Övrigt keramikmaterial, som ej var knutet till gravarna, förväntades omfattas ca 1 kg.

Metaller kan förekomma som gravgåvor i järnåldersgravar. De förekommande föremålsgrupperna kan vara till exempel knivar, sylar, fibulor, vapen, spännen, söljor, rembeslag, hår- och dräknålar. De kan vara daterande, belysa social differentiering och struktur över tid. Metallfynd utgjorde ett prioriterat material för insamling. Fyndantalet uppskattades till sammanlagt omkring 20 fynd varav hälften av järn och hälften av kopparlegering/komposita material. Enklare föremål som spik eller nitar konserverades inte.

Bearbetat ben- och hornmaterial kan belysa frågor rörande ekonomi samt hushållens liv och näringar. Kammar kan förekomma som gravgåvor, sammanlagt förväntades som mest fem föremål kopplat till horn- och benhantverk. Insamlingen skedde vid undersökningstillfället.

Pärlor av glas, bärnsten och andra material kan förekomma som gravgåvor. Enstaka föremål förväntades.

Efter registrering, bearbetning och rapportering tillförs fynden Lunds historiska museum (LUHM).

Personal

Kulturens ordinarie arkeologiska personal vid slutundersökningen bestod av Ivan Balic, projektledare, Aja Guldåker, grävledare och Johan Wallin, arkeolog. Som extra förstärkning var arkeolog Linda Billström anställd, liksom historisk osteolog Lena Nilsson. Anna Lagergren, *Arkeologtjänst*, utgjorde ytterligare en förstärkning i fält som extern konsult. Torbjörn Brorsson från *Kontoret för keramiska studier* gjorde både platsbesök i fält samt deltog i några keramikupptagningar där skör gravkeramik plockades upp i preparat. Brorsson registrerade även keramikfynden. Lovisa Dahl på *Lunds Historiska museum* konserverade gravfynd. Under några dagars tid hade personalstyrkan även sällskap av en praoelev vid namn Hugo Pålsson Wetterholm från Palettskolan i Lund, årskurs 6.

Genomförande

Tiden mellan förundersökning våren år 2016 och slutundersökningen var knapp då Trafikverket hade för avsikt att komma igång med sina arbeten redan i slutet av sommaren. Undersökningen inleddes därmed redan 18 maj år 2016 och avslutades 15 juni samma år och arbetsstyrkan flyttade sig därefter ett hundratal meter till Boplats F (RAÄ Uppåkra 46, figur 5). Matjorden banades till en början av och så fort den första konstaterade graven var påträffad påbörjades arbetet med att frilägga grav och skelett för att osteologen skulle kunna arbeta med fältdokumentationen och inmätningarna av de i många fall sköra skeletten. Under hela undersökningen var det prioriteringsordningen att gravarna frilades först, sedan övriga anläggningar.

Bearbetningar och analyser

Undersökningen av gravarna resulterade i ett brett dokumentations- och fyndmaterialmaterial, vilket gav en möjlighet att studera platsen ur flera olika ämnesinriktningar och perspektiv. Förutom den arkeologiska bearbetningen har även det keramiska- och osteologiska materialet bearbetats och analyserats. Vidare har arkeobotaniska prover och ^{14}C -prover analyserats. För att få en övergripande bild av platsen måste alla resultat sammanställas och tolkas med utgångspunkt i undersökningens frågeställningar.

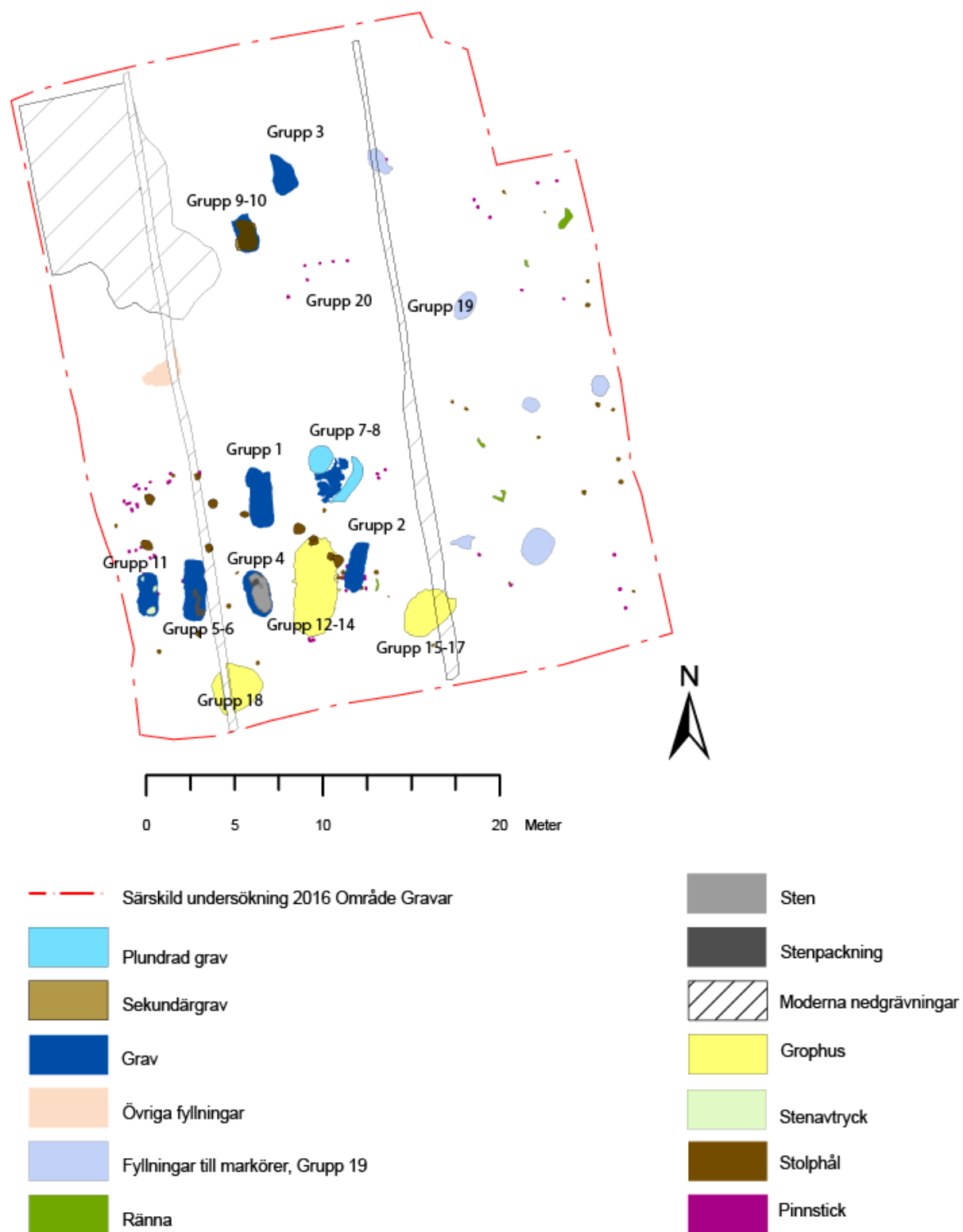
Arkeologisk bearbetning och analys

Vid den arkeologiska bearbetningen har materialet grupperats stratigrafiskt utifrån sådana spår efter handlingar som kan antas ingå i samma avsikt, till exempel byggandet av ett hus. På så sätt kan de arkeologiska lämningarna ordnas i en serie avgränsade handlingar grupperade med utgångspunkt i konstruktion, brukande och destruktion. Vid bearbetningen har valet gjorts att dela upp en begravning i konstruktionen av en grav respektive gravläggningen, även om de kan betraktas som en handlingsserie med samma syfte. Detta val har gjorts för att tydliggöra graven som en konstruktion och gravläggningen som ett långtida brukande som i princip fortgår fram till dess destruktion sker, i många fall i samband med den arkeologiska undersökningen.

I gruppbeskrivningarna görs hänvisningar till kontexter, till exempel (K121). Kontextregistret finns i Bilaga 2. Fynd benämns exempelvis Luhm 32658:3, vilket betecknar Lunds historiska museums inventarienummer 32658 och fyndnummer 3. Fyndlistan återfinns i Bilaga 3.

Figur 6. Vy från norr och den färdigsschaktade ytan vid boplats F mot det pågående arbetet med att schakta upp ytan för gravfältet. I bakgrunden anas sänkan mot våtmarken och även Åkars norra delar.

Figur 7. RAÄ Uppåkra 53. Undersökningsytan med grupperna 1–20 som diskuteras i det följande kapitlet markerade.

Figur 8. Arkeolog Linda Billström har påbörjat framrensning av en av gravarna. För att förhindra alltför snabb uttorkning skyddades skelettet med baljor och fyllfat.

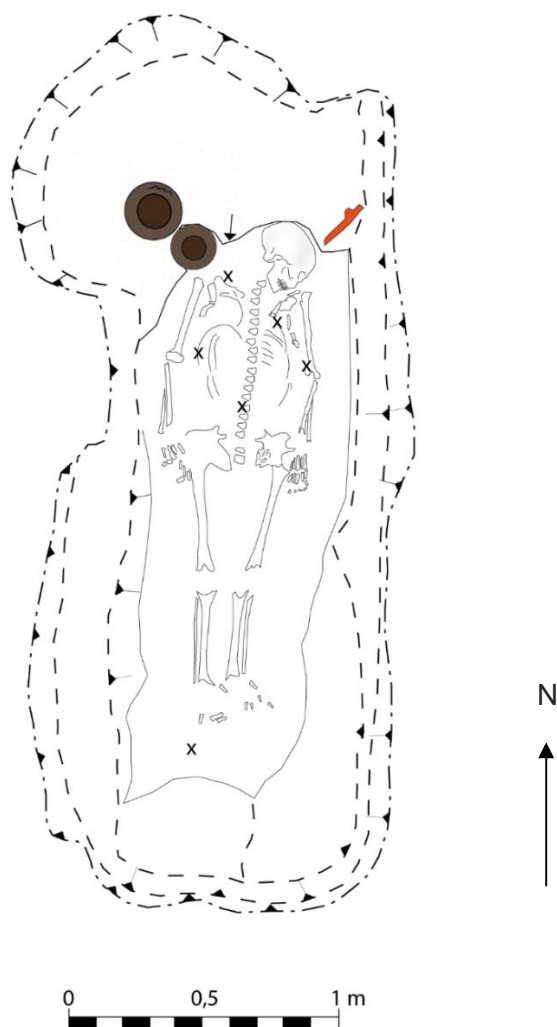
Grupp 1: Man i brädfodrad grav

Grupp 1 speglar handlingar knutna till konstruktionen av grav 121 och jordfästelsen av individen (figur 7, 9). Till konstruktionen hör en trappstegsformad nedgrävning (K349), träfärgning (K495) samt fyllning (K263). De tolkas utgöra spåren efter iordningställande av graven, vars sidor var fodrade med brädor. En jordpackning bakom brädorna säkrade deras position i nedgrävningen. Jordpackningen pekar på att det rörde sig om ett på plats iordningställt utrymme och inte någon form av självbärande konstruktion, exempelvis en kista.

Till begravningen kan, förutom skelett och gravgåvor även fyllningen (K121) knytas. Igenfyllningen av graven bestod av kulturlager varvat med moränlera och bör utgöras av jordmassor från grävandet av graven. Eventuellt hör ett stolphål (K264) också till graven och kan då ha utgjort någon form markering ovan mark. Möjligen har graven haft en stenpackning ovanpå. Vid den arkeologiska utredningen Steg 2 år 2012 misstogs graven för ett 1800-tals dike med sten i (Wallin 2012:19). Detta visar att graven sannolikt haft en stenpackning. Förutom långvarig jordbruksverksamhet har tre olika tillfällen med arkeologisk undersökning (År 2012 utredning, år 2016 förundersökning samt slutundersökning) möjligen orsakat att stenpackningen helt försvann.

I graven påträffades flera fynd, både i form av nerlagda gravgåvor samt föremål hörande till klädedräkten. I den nordvästra delen av graven vid huvudändan var två lerkärl placerade. En keramik kopp togs upp i samband med förundersökningen (figur 11, Luhm 32703:1, Balic 2018) och det andra togs om hand vid slutundersökningen (Luhm 32658:161). I gravens fotände framkom en benkam (figur 11, Luhm 32658:3), i nordöstra delen en kniv av järn (Luhm 32658:2) och centralt i graven en sölja (Luhm 32658:4). Vid högra axeln påträffades en fibula (Luhm 32658:1), vid vänstra bröstet ett spänne (Luhm 32658:5) och vid vänster

armled ett runt mycket korroderat järnföremål som inte kunde identifieras eller konserveras. I gravens fyllning förekom även ett mindre antal flintavslag, dock ingen träkol.

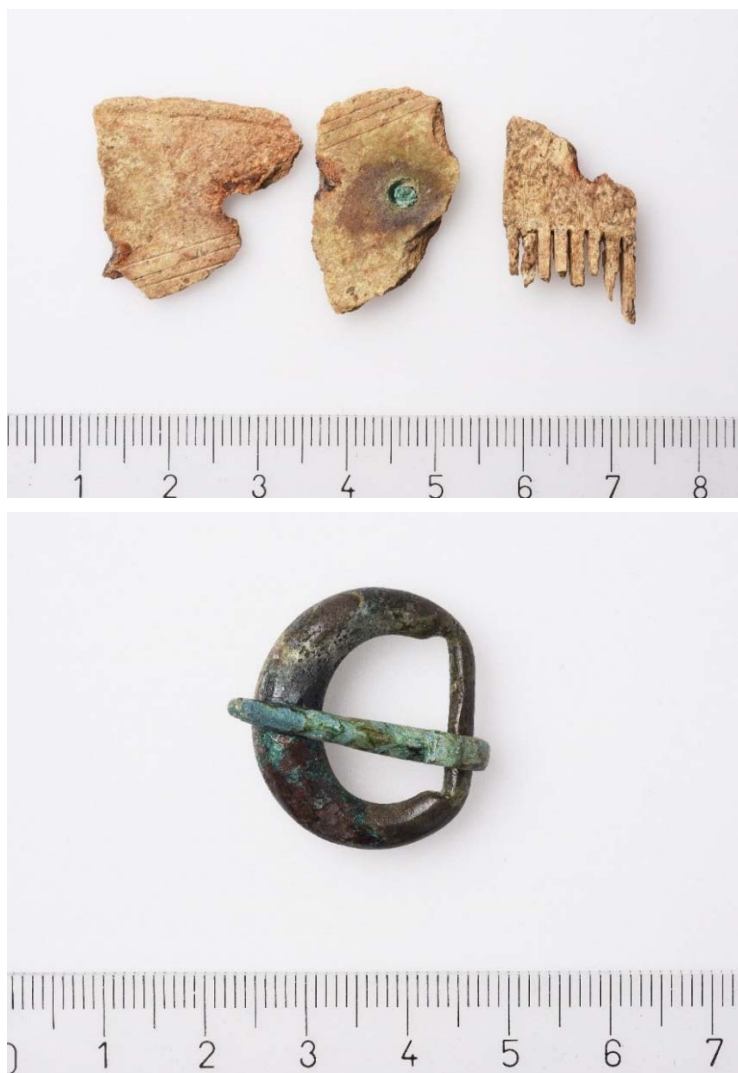

Figur 9. Teckning av graven i Grupp 1, med skelett, gravgåvor i form av järnkniv, keramikkrur samt flertalet fynd markerade med (x). Se vidare Bilaga 1.

Skelettet låg i nord-sydlig riktning i utsträckt ryggläge med armarna längs sidorna och ansiktet vänt mot öster. Anatomiskt var det i stort sett komplett, förutom högersida av kraniet som saknades samt de flesta av ledändarna på de långa rörbenen, vilka var bortvittrade. Resterande delar av kraniet samt underkäken var fragmenterat och togs upp i preparat. I preparatet fanns också de två översta halskotorna, *atlas* och *axis*, relativt välbevarade. Övriga kotor bestod endast av kotbågarna. Revbenen togs delvis upp i preparat på grund av den dåliga bevaringsgraden. Efter rengöring var de var mycket fragmenterade och kunde inte tillvaratas. Fotbenen var lite omrörda, speciellt höger fot (Bilaga 6). Möjligen kan detta peka på att graven delvis plundrats vid ett senare tillfälle vilket även indikeras av att utrymmet kring skelettets nedre delar var väl tilltaget i förhållande till nedgrävningen. I fotänden påträffades endast ett fynd i form av en benkam (figur

10, Luhm 32658:3). Baserat på kännetecken på kraniet och underkäken bedöms skelettet ha tillhört en man. Samtliga kindtänder var slitna och tandslitaget pekar på en ålder mellan 33 och 45 år (Bilaga 6).

Graven kan dateras utifrån gravgåvorna, främst keramikkärlen. Dessa utgjordes av två polerade koppar (figur 11). Den ena var dekorerad med tre horisontella linjer, två horisontella lister med snördecor samt vinkelband, intryck och knoppar på skuldran och på nedre delen av halspartiet. Dessutom fanns det vertikala lister med snördecor samt små knoppar på skuldran. Den andra hade tre plus tre horisontella linjer, vinkelband samt små sneda intryck på skuldran. Kärlen har daterats till yngre romersk järnålder (Bilaga 4).

Figur 10. Gravfynd från graven i Grupp 1. Överst en benkam påträffad vid fotänden (Luhm 32658:3) och nederst ett spänne påträffad i området kring vänster bröst (Luhm 32658:5). Fotografi Viveca Ohlsson, Kulturen.

Figur 11. Gravfynd från graven i Grupp 1. Keramikkärl påträffat vid huvudänden. (Överst Luhm 32703:1 omhändertaget vid förundersökningen, och nederst Luhm 32658:161). Fotografi Viveca Ohlsson, Kulturen.

Grupp 2: Kvinna i brädfodrad grav, möjlig vinterbegravning

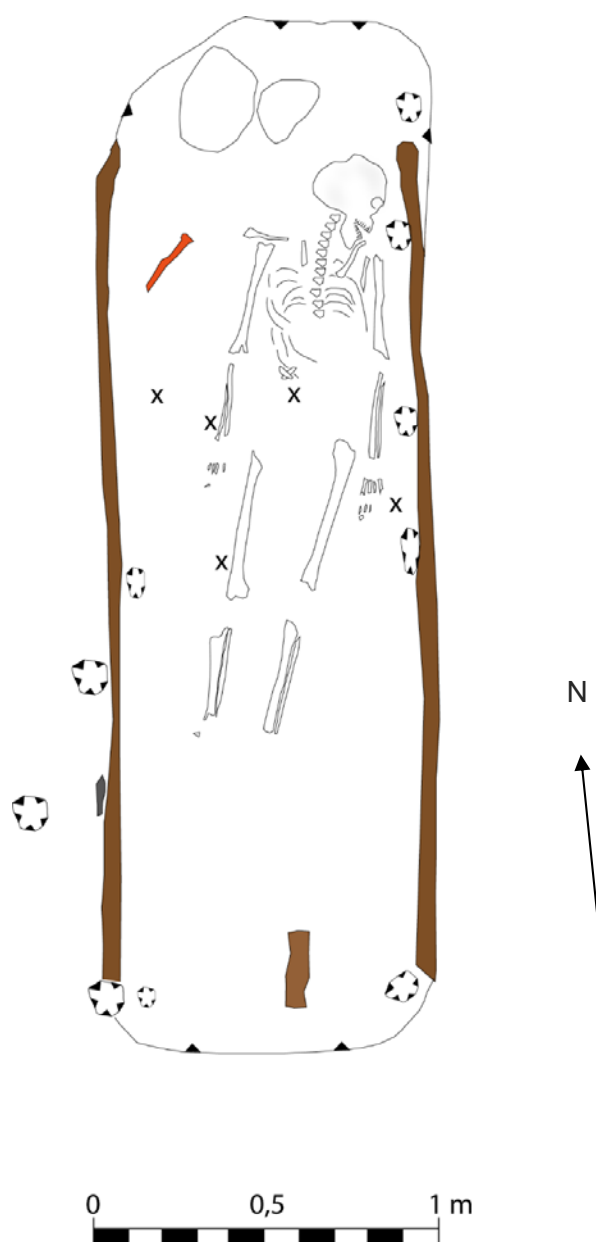
Grupp 2 utgörs av spår efter anläggandet av graven samt handlingarna kring jordfästelsen av individen (figur 7, 12). Konstruktionen utgjordes av en grund nedgrävning av vilken vid undersökningstillfället bara botten var bevarad, samt två rännor (K334, och 340) på ömse sidor om nedgrävningen. I rännorna fanns spår efter nedbrutet trä (K272, 315) och på båda sidor om dessa dokumenterades spår efter nedslagna störrar som troligtvis stagat upp brädorna (K202, 204, 254, 335, 336, 337, 338, 340, 341, 342, 343). Konstruktionen tolkas vara likartad den i Grupp 1, men där de nedslagna störrarna ersatt jordpackningen på baksidan om brädfodringen. En färgning efter nedbrutet organiskt material dokumenterades i den södra delen av graven (K253). Kan ha varit en nedlagd gravgåva. Gravens grunda karaktär innebar att dess ursprungliga utbredning inte var bevarad vid undersökningstillfället. Detta kan innebära att rännorna rymts inom nedgrävningen. Till begravningen kan en fyllning (K124, 273, 318), en lerpackning (K271) samt rester efter en stenpackning kopplas (K501, 502). Graven präglas av dess ytliga anläggningsnivå, som då graven grävdes inte kan ha omfattat mycket mer än matjordslagret, samt en ringa del av moränlera. En rimlig tolkning kan vara att det rör sig om en vinterbegravning då tjäle rådde, vilket skulle kunna förklara gravens grunda djup och uppbyggnad.

Skelettet låg i utsträckt ryggläge med armarna utmed sidorna och i nord-sydlig riktning med ansiktet mot öster (figur 12). Det var nästan komplett, förutom att endast halva kraniet fanns bevarat och att fötterna saknades, troligtvis på grund av att graven påverkats av senare tiders jordbruksarbete. Kraniet var fragmenterat och andra halvan av kraniet har troligtvis blivit bortschaktat, liksom höger bäckenben. Ledändarna på de långa rörbenen syntes till största delen endast som färgningar och var mestadels bortvittrade. Revbenen var mycket dåligt bevarade och fragmenterade liksom kotorna. De senare saknade kotkroppar eftersom de är porösa och upplöses fortare än kotbågarna. Av händerna fanns några få mellanhandsben, handrotsben och fingerben bevarade. Åldersbedömningen baseras på slitaget på kindtänderna i både över- och underkäke som visar en ålder mellan 33 och 45 år. Könnsbedömningen är svårare på grund av att det endast fanns en karaktär att utgå från och det var vårtutskottet som är ganska litet och därmed av kvinnlig karaktär, men kriterierna är för få för en säker bedömning (Bilaga 6).

I nordvästra huvudänden framkom två lerkärl (figur 13, 14; Luhm 32658:157,158). En benkam framkom centralt i graven (Luhm 32658:171), ett dräktspänne centralt (Luhm 32658:8), en kniv av järn i nordvästra delen (Luhm 32658:6. Vid vänster hand påträffades ett smuligt järnföremål som inte gick att konservera (Luhm 32658:172). Vid höger hand ett bleck med nit (Luhm 32658:173). Vid höger knä framkom en pärla i kopparlegering som inte gick att konservera (Luhm 32658:174). Det förekom även ett ringa antal flintavslag i lagret.

Graven kan dateras utifrån gravgåvorna, främst keramikkrärlen (figur 13, 14). Dessa utgjordes av två polerade koppar. Den ena var dekorerad med tre horisontella linjer, två horisontella lister med snördekor samt vinkelband, intryck och knoppar på skuldran och på nedre delen av halspartiet. Dessutom fanns det vertikala lister med snördekor samt små knoppar på skuldran. Den andra hade tre plus tre horisontella

linjer, vinkelband samt små sneda intryck på skuldran. Kärlden har daterats till yngre romersk järnålder, se bilaga 4 (Luhm 32658:157, Luhm 32658:158).

Figur 12. Teckning av graven i Grupp 2 med skelett, gravgåvor i form av järnkniv, keramikkrukor samt flertalet fynd markerade med (x). Se vidare Bilaga 1.

Figur 13. Ett litet polerat fragmenterat kärl från huvudänden i graven i Grupp 2, Luhm 32658:157. Fotografi Viveca Ohlsson, Kulturen.

Figur 14. Ett polerat fragmenterat kärl från huvudänden i graven i Grupp 2, Luhm 32658:158. Fotografi Viveca Ohlsson, Kulturen.

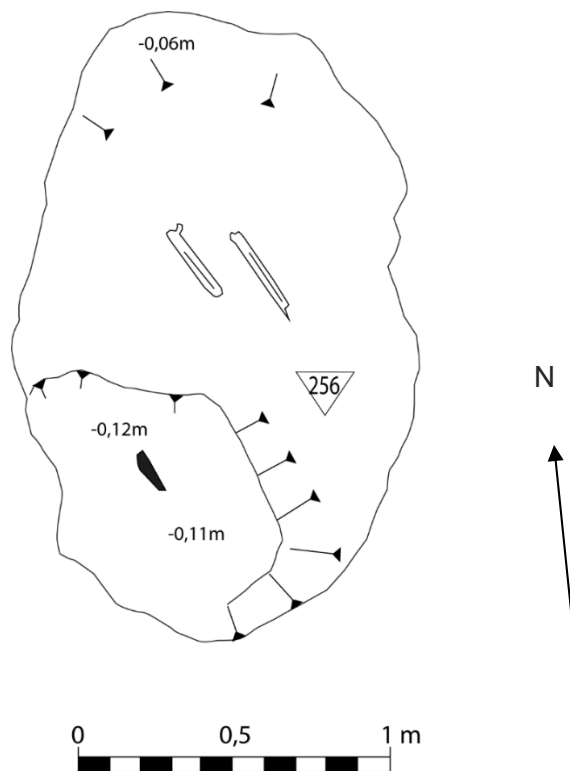
Figur 15. Gravfynd från graven i Grupp 2. Ett bältesspänne påträffad i området kring midjan (Luhm 32658:8). Fotografi Viveca Ohlsson, Kulturen.

Grupp 3: Grav skadad av odling, möjlig vinterbegravning

Grupp 3 består av spår efter konstruktionen av en grav och samt begravningen (figur 7, 16). Graven bestod av en grund nedgrävning som var något djupare i den södra delen. Dess ytliga läge har inneburit att den i hög grad var skadad av sentida jordbruksaktiviteter och inga andra spår efter dess konstruktion kvarstod. Även spåren efter begravningen var fragmenterade. Endast två lårben samt ett runt trästycke som tolkas vara resterna av en gravgåva i form av ett träkärl fanns kvar (figur 16). I gravens fyllning (K256) fanns, i den något djupare södra delen, inslag av småsten, flintavslag och träkolbitar.

Gravens fragmenterade karaktär innebar att det saknades kriterier för både ålders- och könsbedömning, men förmodligen rör det sig om rester av en hockergrav (Bilaga 6).

Från graven (K256) skickades ett träkolsprov till Ångströmslaboratoriet i Uppsala för ¹⁴C-analys. Resultatet gav en datering till 1695± 27 BP, vilket motsvarar 250–420 e. Kr. Kal 2σ (prov Ua 55547, Bilaga 8). Graven tycks därmed vara ungefär samtida med de övriga gravarna.

Figur 16. Teckning av graven i Grupp 3 med ett mycket fragmenterat skelett.

Grupp 4: Kvinna i stensladd grav

Gruppen utgörs av spår efter konstruktionen av en grav samt gravläggningen av en kvinna (figur 7, 17, 18). Konstruktionen utgjordes av en nedgrävning (K382) i vilken en ram med stenar lagts (K351). Ramen var omsorgsfullt byggd med större stenar vars jämnaste sida vänts in mot graven. Utrymmet innanför stenarna var, i förhållande till den gravlagda kvinnan, trångt (figur 17). I graven påträffades endast ett fåtal fynd i form av en liten skärva keramik vid fotänden samt metallföremål hörande till klädedräkten. Vid gravläggningen tycks bara en mindre mängd jordmassor ha fyllts på för att täcka kroppen innan stenar packades i graven (K290). Vid fotänden var två störra nedslagna (K378, 379), något som bör ha gjorts innan stenar packades i graven. Då gravens anläggningsnivå inte var bevarad går det inte att avgöra om störra varit synliga ovan mark och fungerat som gravmarkörer. Av samma anledning går det inte heller att avgöra om graven varit helt övertäckt med sten eller om jordmassor använts i den övre delen.

Skelettet, som var intakt, låg i hockerställning på rygg med vänster arm längs sidan och höger underarm över magen samt lårben, sken- och vadben snett mot öster (figur 17, 18). Kraniet var fragmenterat och underkäken låg lite ur läge. Vänster överarm låg upp och ner. Ledändarna på de långa rörbenen var dåligt bevarade, liksom revben och kotkroppar. Handbenen var något omrörda, men fötterna låg i rätt läge. Åldersbedömningen baserades på tandslitaget på kindtänderna i både över- och underkäken, och individen bör därmed ha varit omkring 25–35 år då dödsfallet inträffade. Lårbenshuvudet var sammanväxt med skaftet, vilket sker i de övre tonåren. Det fanns tre könskriterier, samtliga på kraniet och två av dessa var

kvinnliga medan en var indifferent. Benen var överlag tämligen gracila, vilket stärker bedömningen av individen som kvinna. Hon har haft en kroppslängd på omkring 150 cm (Bilaga 6).

Dateringsmässigt är graven svårplacerad då inga daterbara fynd framkom. Graven har samma orientering och ligger väl placerad i linje med flera andra gravar inom undersökningsområdet (figur 7), vilket pekar på att den kan vara samtida med dessa.

Figur 17. Graven i Grupp 4. Skelettnivå med stenkrans K351. Fotografi taget från söder.

Figur 18. Teckning av graven i Grupp 4 med en stenkrans. Ett par störhål framkom i gravens fotände.

Grupp 5: Man i grav

Denna grupp representerar de handlingar som genomfördes då en grav iordningställdes och en man gravlades (figur 7, 19). Gravens konstruktion bestod av en stegvis nedgrävning (K348) som storleksmässigt var väl tilltagen med en grundare del vid fotänden (figur 19). Centralt, på avsatserna på båda nedgrävningssidorna, hade störra slagits ned, liksom på den grundare delen av fotänden (K319, 320, 332, 333). Spåren efter gravläggningen bestod av ett humöst lager i botten av nedgrävningen, som tolkats som rester efter den gravlagde, samt flera gravgåvor bland annat två lerkärl placerade vid huvudet (figur 19–21, Luhm 32658:154, 32658:160). Graven var igenfylld med jordmassor (K292) och överst lades en packning av stenar (K317). Om de fyra nedslagna störrarna varit synliga ovan mark och utgjort någon form av gravmarkör har inte kunnat fastställas.

Skelettet, som var inkomplett, låg i nord—sydlig riktning i utsträckt ryggläge med armarna längs sidorna och ansiktet mot öster (figur 19). Det var liksom övriga skelett mycket vittrat och vänster bäckenben, lårben, sken- och vadben samt fötterna saknades, troligtvis på grund av plundring. Kraniet togs in i preparat då det var fragmenterat. Åldersbedömningen baserades på tandslitage på tänderna och gav en ålder om drygt 45 år. Troligtvis rör det sig om en man (Bilaga 6).

Av de två lerkärlen, påträffade vid huvudänden, kan det ena definieras som en polerad vas (Luhm 32658:160). Vasen var relativt välbevarad, men trasig och bestod av 79 keramikskärvor, varav flertalet gick att limma samman (figur 21). Vasen var polerad och ornerad med tre horisontella linjer, tre horisontella fåror samt en horisontell list med snördekor samt vinkelband på skuldran och på nedre delen av halspartiet. Dessutom fanns det vertikala lister med snördekor samt små knoppar på skuldran. Kärllhöjden var 19 cm, bottenpartiet cirka 4,5 cm och mynningsdiametern 11 cm (Bilaga 4).

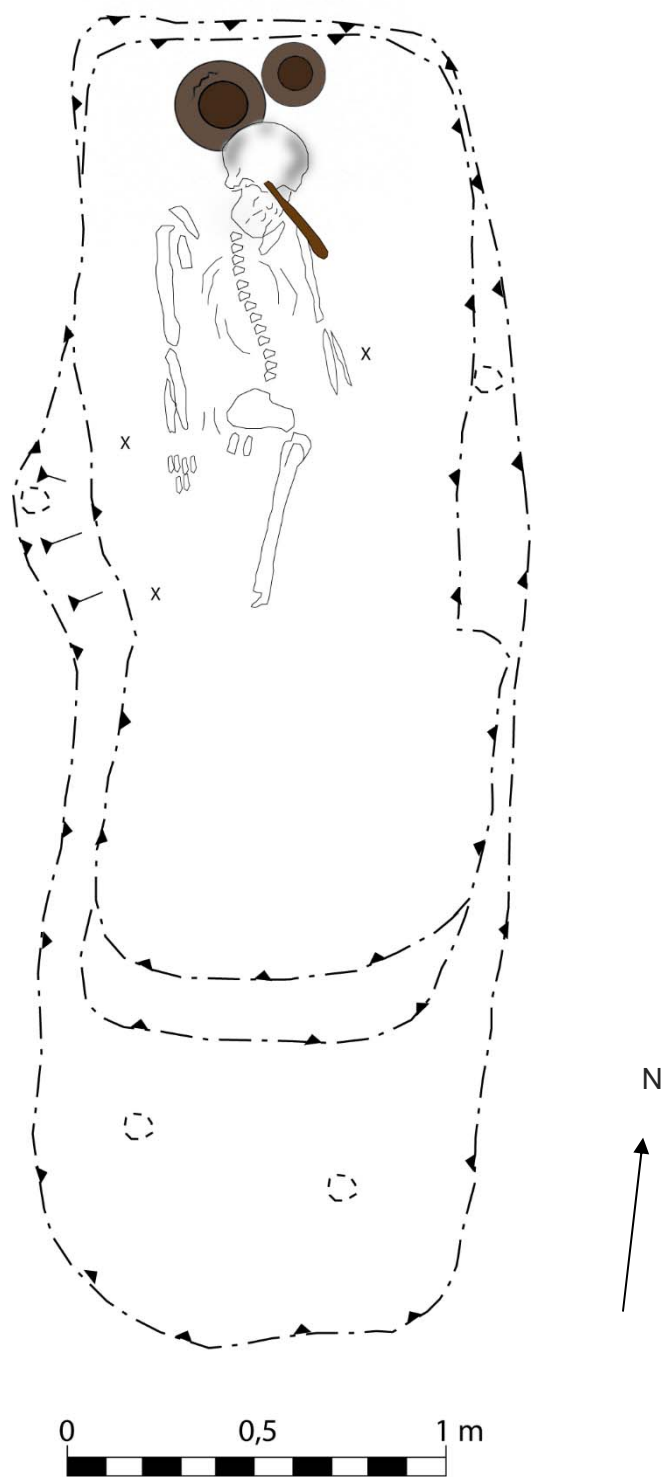
Järnkniven som påträffades i eller på den gravlagdes ansikte var i tre delar då den påträffades (figur 19; Luhm 32658:14). Anledningen till placeringen är oklar, då det inte finns något som tyder på att den skulle ha orsakat skada på den gravlagde. I övriga gravar med gravgåvor i form av järnknivar har dessa haft en annan placering vid sidan om huvudet (Grupp 1, 2, 4, 10).

Övriga fynd som kan knytas till graven var fragmenterade knappar, påträffade vid höger och vänster hand (Luhm 32658:178, 179, Bilaga 1). Dessa var i så dåligt skick att de inte gick att konservera. Det samma gällde för ett kopparbleck som påträffades i området kring höger fotled (Luhm 32658:180, Bilaga 1).

Gravens datering utgår i huvudsak av de nerlagda lerkärlen vilka dateras till yngre romersk järnålder. Dess orientering och placering sammanfaller väl med övriga gravar på platsen.

Grupp 6: Förmodad plundring av graven i grupp 5

Den södra delen av fyllningen i Grupp 5 (figur 19, K292) var mera osorterad och gav intryck av att vara omgrävd. Här saknades även delar av skelettet och inga gravgåvor påträffades, vilket kan innebära att graven delvis plundrats (figur 19). Stenpackningen (K317) som utgjorde den översta delen av graven var bara fragmentariskt bevarad, men har tolkats att delvis ligga orubbad över den förmodade plundrade delen av graven. Det finns inga daterande fynd som kunde visa när plundringen skett.

Figur 19. Teckning av graven i Grupp 5 och 6, med en nedgrävning i olika nivå samt störhål för gravmarkeringar. I huvudänden framkom gravgåvor i form av två keramikkärl, en järnkniv var placerad vid ansiktet och övriga gravfynd markerade med (x). Se vidare Bilaga 1.

Figur 20. En mycket fragmentarisk gravgåva i form av en keramikkopp påträffad graven i Grupp 5 (Luhm 32658:154). Fotografi Viveca Ohlsson, Kulturen.

Figur 21. En gravgåva i form av en keramikkopp påträffad graven i Grupp 5 (Luhm 32658:160). Fotografi Viveca Ohlsson, Kulturen.

Figur 22. Arkeolog Johan Wallin plockar upp den skära kniven i Grupp 5 (Luhm 32658:14). Kraniet skymtar under Johans hand och ovan det syns de skära keramikkärlen (Luhm 32658:154, 160).

Grupp 7: Skadad grav, alternativt ett litet grophus

Grupp 7 består av kontexter kopplade till grävandet och igenfyllningen av en nedgrävning. Lämningarna var skadade av senare tiders aktiviteter och bestod av fyllningar (figur 7, 23; K116, 117), samt resterna efter två keramikkrärl som påträffades i botten. Det fanns inga mänskliga kvarlevor eller spår efter någon form av inre konstruktion i nedgrävningen. Krärlen kan tolkas som gravgods, vilket då skulle peka på att det rör sig om en skadad grav, även om avsaknaden av skelettdelar är problematiska. En alternativ tolkning är att det kan röra sig om en större grundare nedgrävning, med en försänkt del i vilken krärlen påträffades. I så fall skulle det kunna handla om golvlager i ett grophus. Båda lerkrärlen saknade dekoration och har tjockare gods än keramiken från gravmaterialet på platsen. Krärlen var oxiderade på utsidan och hade senare genomgått en reduktion (Luhm 32658:145, Luhm 32658:149). Krärlen hade likheter med det övriga keramikmaterialet på platsen. Detta, tillsammans med fynden av en djurkäke i botten på nedgrävningen, pekar i riktning mot att det skulle kunna röra sig om grophus. De påträffade keramikkrärlen pekar på en datering till yngre romersk järnålder (Bilaga 4). Kontext 294 beskrivs som fyllning i möjlig nedgrävning efter gravplundring (se K288, 346).

Figur 23. Kontext 117 i Grupp 7 under framrensning. I kanterna syns avtryck efter stolpar, vilka kan ha ingått i gravkonstruktionen, alternativt vara en grophuskonstruktion.

Grupp 8: Senare tiders skador på grav eller ett eventuellt grophus

Utbredningen av nedgrävningen i Grupp 7 sammanfaller med ett schakt från den arkeologiska utredningen steg 2, som genomfördes år 2012. Ytan öppnades även

vid förundersökningen år 2016 (figur 2). Kontexterna i gruppen (K288, 294, 346, 498) tolkas som skapade vid dessa schaktningar.

Grupp 9: Individ gravlagd ovanpå en äldre grav

Gruppen speglar konstruktionen av grav (K352) samt handlingarna kring jordfästningen av en individ (figur 7, 24). Till konstruktionsskedet hör en något mindre nedgrävning, som omfattar den södra delen av graven. Denna hade grävts ned till i nivå med den underliggande graven (K365) varvid en större sten (K503) i den äldre gravens fotände togs bort. Därpå fylldes botten på graven igen (K397) så att den underliggande graven åter täcktes och nedgrävningen utvidgades till full storlek. Vid fotänden placerades den sten som tidigare grävts upp och det finns spår av att även huvudstenen flyttades upp till den nya gravnivån (figur 24). Vid gravläggningen lades den döde ned utan gravgåvor och graven fylldes igen med jord (K352) och en stenpackning (K352). Det sätt som graven anlades på, tyder på att dess placering var avsiktlig och att det varit av stor vikt att undvika större skador på den underliggande graven. Det kan dock inte uteslutas att den inledande nedgrävningen utgör en tidigare plundringsgrop som inte har samband med graven i Grupp 9, även om det tycks vara mindre troligt då den äldre graven i Grupp 10 fortfarande innehöll rikligt med gravgåvor. Skelettet i den äldre graven visade heller inga tecken på att ha rubbats ur sitt läge.

Skelettet i grupp 9 var inkomplett och mycket dåligt bevarat. Endast höger överarm och underarmsben, samt båda lårbenen och mycket fragmenterade bäckenben återstod av skelettet. Det låg i någon form av hocker, eftersom lårbenen låg snett placerade i en riktning mot öster. Skelettet låg cirka 0,25–0,30 m ovanpå den döde i Grupp 10. Benen har bedömts tillhöra en vuxen individ utifrån storleken iakttagen i fält. Könskriterier saknas (Bilaga 6).

Ett träkolsprov från fyllningen skickades till Ångströmlaboratoriet i Uppsala för analys och där kom resultatet 2431 ± 27 BP, det vill säga inom spannet 600–400 f. Kr. 2σ (Ua 55548, bilaga 8). Därmed skulle graven kunna vara flera hundra år äldre än vad gravfynden indikerar i graven under. Detta verkar orimligt och man får anta att träkolet inte hör samman med graven.

Figur 24. Graven i Grupp 9 (K352) med underliggande plundringslager (K397) och primära graven (K365) i Grupp 10. En käpp kan ytterligare ha markerat graven.

Grupp 10: Kvinna gravlagd med rikliga gravgåvor

Gruppen speglar konstruktionen av grav (K365) samt handlingarna kring jordfästelsen av individen (figur 7, 24). Spåren efter gravkonstruktionen bestod av en stegvis nedgrävning (K399, 400, 401), samt två större stenar (K503, 504) som placerats ovanpå gravens huvud- och fotände och som senare återanvändes i Grupp 9 (figur 24, 25). Vid gravläggningen hade flera gravgåvor lagts ned. Norr om huvudet, samt runt magen och bröstet påträffades mörka färgningar (K380, 381). Dessa har tolkats som någon form av organiska behållare i vilka gravgåvor varit placerade. I graven sydvästra hörn fanns även spåren efter en stör (K353) som kan utgöra någon form av gravmarkering (figur 25). Endast en mindre del av den ursprungliga fyllningen i graven (K365) fanns bevarad under den överliggande graven (Grupp 9).

Skelettet i graven var intakt och låg i nord-sydlig riktning i hockerställning på vänster sida med ansiktet mot öster. Benen var mycket vittrade och de porösa delarna som kotkroppar, ledändar och bäckenben, var nästan helt bortvittrade. Kraniet var trasigt och väldigt skört, men underkäken var något bättre bevarad. Åldersbedömningen baseras på tandslitage både i över- och underkäken. Samtliga tänder var mycket slitna. Sammantaget bedöms individen ha varit 40–45 år eller något äldre. Könnsbedömningen utgår endast från kriterier på kraniet och underkäken där tre av fem karaktärer; nackutskottet, formen på hakan och vinkeln på bakre delen av

underkäken, visar att det är en kvinna. Förändringar i skulltaket kan bero på bevaringsförhållandena, men även på någon form av inflammation som bryter ned benvävnaden (Bilaga 6).

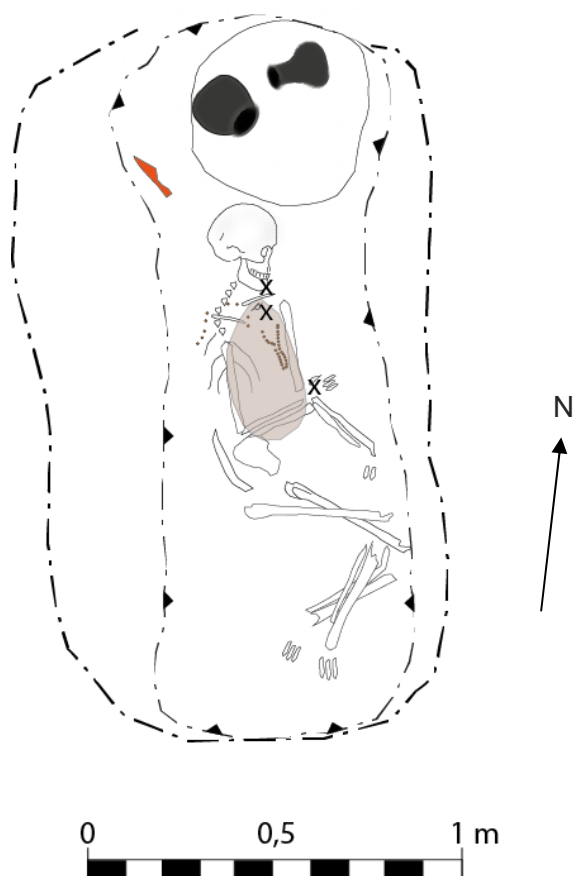
Likt flera andra gravar har den gravlagda fått med sig rikligt med gravgåvor. Två keramikkärl placerades norr om huvudet, möjligen i en korg fylld med andra gåvor som dock inte avsatt några spår (Luhm 32658:155,156). Endast färgningen efter vad som tolkas som en korg fanns kvar (K380, figur 25, 27). Makrofossilprov togs på mörkfärgningarna (K380, prov 15, Bilaga 5) samt vid mörkfärgningen vid den gravlagdes bröst/mage (K381, prov 17, Bilaga 5). Ingenting som gick dock att urskilja vid analysen. Möjligen utgjorde mörkfärgningarna rester efter organiskt material men vad detta material bestått av går inte längre att utläsa (Bilaga 5).

Det ena av de två påträffade kärlen kan definieras som en polerad kopp (Luhm 32658:155, figur 26). Koppen var relativt väl bevarad, men trasig och bestod av 72 keramikskärvar, varav flertalet gick att limma samman. Koppen var ornerad med fyra horisontella linjer samt vertikala fält på skuldran och på nedre delen av halspartiet. Koppen var mindre ornerad än flera av de andra kärlen i gravarna. Ett mindre öra med ett ovalt tvärsnitt fanns mellan skuldra och hals. Kärlhöjden var 13 cm, bottenpartiet 3 cm och mynningsdiametern 10,5 cm. Det andra kärlet kan definieras som en polerad vas (Luhm 32658:156). Vasen var helt intakt, polerad och ornerad med tre horisontella linjer, två horisontella lister med snördecor samt sneda streck mellan dessa och denna dekor fanns på skuldran och på nedre delen av halspartiet. På skuldran fanns även fält med fyra grunda fingerintryck, vinkelband samt små intryck. Kärlhöjden var 13,5 cm, bottenpartiet 4,5 cm och mynningsdiametern 9 cm. ICP-analyser av detta kärl har visat att det möjligtvis kom från nordöstra Skåne (Bilaga 4).

Förutom keramikkärlen i huvudänden påträffades en järnkniv i graven (Luhm 32658:12, figur 25). I området kring halsen påträffades en järnpinne samt en platt bit av något odefinierat organiskt material, möjligen en läderbrosch eller liknande (Luhm 32658:181). I trakten kring vänster bröst framkom en fibula (Luhm 32658:20). Ytterligare en fibula låg antingen vid vänster sida i midjehöjd eller vid vänster armled (figur 25, 28, Luhm 32658:19). Då den gravlagda låg på sidan gick det inte att bestämma dess ursprungliga placering.

Ett bärnstenshalsband med 53 pärlor låg på kvinnans bröst och delvis över höger axel (Luhm 32658:61-114, figur 25, 29). Pärlorna är påfallande jämna, alla utom någon enstaka har mjuka kanter. Många är relativt runda. Karin Lundqvist har i forskningssyfte gått igenom de påträffade pärlorna och typologiserat dem efter Tempelmann-Mączyńska 1985 (TM) och Lind 2010 (Slg). De flatare pärlorna är registrerade som TM 388 och de rundare som TM 394, alla faller inom Slg 59. Enkla flata pärlor, TM 388, är den utan jämförelse vanligaste pärltypen under yngre järnålder. En av fibulorna är ovanlig och har tidigare inte påträffats i någon grav med pärlor i Skåne (Luhm 32658:20, Lundqvist 2017, tillägg i Bilaga 3).

Då graven var färdigarrangerad täcktes gravgåvor och skelett med ett lera (K398). Fyllningen efter en stör som kan ha markerat graven fanns i nedgrävningens sydvästra hörn (K353). Graven har daterats till yngre romersk järnålder utifrån keramikkärlen.

Figur 25. Graven i Grupp 10, ett dåligt bevarat skelett efter en kvinna i 40–45 årsåldern. Gravgåvor (x) fanns välbevarade, bland två keramikkärl (Luhm 32658:155, 156), bärnstenshalsband (Luhm 32658:61-114), flera fibulor (Luhm 32658:19, 20) och en kniv (Luhm 32658:12). Se vidare Bilaga 1.

Figur 26. Gravgåvor i Grupp 10. Luhm 32658:155 till vänster och Luhm 32658:156 till höger. Kärlet till vänster definieras som en kopp och kärlet till höger som en polerad vas. Fotografi Viveca Ohlsson, Kulturen.

Figur 27. Den gravlagda i sin nedsänkta grav. Grupp 10.

Figur 28. Fibulor påträffade i graven, Grupp 10. Överst Luhm 32658:19, nederst Luhm 32658:20. Fotografi Viveca Ohlsson, Kulturen.

Figur 29. Skelett i Grupp 10 med ett bärnstenshalsband över bröstet (Luhm 32658:61-114).

Grupp 11: Individ i skadad grav med rikliga gravgåvor

Gruppen speglar konstruktionen av en grav (K393) samt handlingarna kring jordfästningen. Konstruktionen bestod av grund nedgrävning (K403) med flera spår efter stenar (K331, 394, 395, 396, 500) och störar (K329, 330). Skadorna på graven var omfattande och stenarnas placering är osäker. Dock finns likheter med gravkonstruktionen i Grupp 4 och graven kan ha haft en liknande konstruktion med en inre ram av stenar. Två nedslagna störar placerade i gravens norra och östra ytterkant kan ha utgjort någon form av gravmarkering (K329, 330).

Det fanns inte mycket kvar av skelettet som låg i nord-sydlig riktning och möjligen i någon form av hockerställning. Endast delar av skaften på några armben, vilka var omöjliga att identifiera närmare, lårben/skenben samt ett fåtal kraniefragment och tänderna från både över- och underkäken fanns bevarade. Tandslitaget ger en uppskattad ålder till 33–45 år, sannolikt i den äldre delen av intervallet. Könskriterier saknas (Bilaga 6).

Gravgåvor som bevarats var bland annat ett kärl som påträffades vid huvudänden. Kärlet var kraftigt upplöst och endast delar av kärlväggen var bevarad (Luhm 32658:159). Därmed har kärltypen inte kunnat bestämmas. Det var polerat och kärlet bör ha varit en kruka, kopp eller bägare (Bilaga 4). En kam påträffades i gravens norra delar (Luhm 32658:23, figur 33). En sländtrissa i gravens nordöstra del dokumenterades (Luhm 32658:138). Två fibulor i relativt dåligt skick påträffades i gravens övre del (Luhm 32658:21, 22, figur 31, 32) samt en nål som kan ha tillhört ytterligare en fibula (Luhm 32658:182).

37 pärlor från ett bärnstenshalsband låg spridda i den övre delen av graven (Luhm 32658: 24–60). Det rörde sig till största delen om enkla skivformiga pärlor, TM

388/Slg 59, några är relativt små men inom normalstorlek. Vad som sticker ut är fyra avlånga pärlor med olika ojämna tvärsnitt och en avlång där ena långsidan är kort/smal, så att den har två trekantiga sidor. Likande pärlor finns i Löderup grav 8, LUHM 32125, ESS A79182, LUHM 32364, och i Dybeck, LUHM 27995 (Lundqvist 2017, tillägg i Bilaga 3).

Figur 30. Lena Nilsson och Johan Wallin undersöker grav i Grupp 11. Notera gravens ringa djup i förhållande till dagens marknivå.

Figur 31. Fibula påträffad i graven i Grupp 11 (Luhm 32658:21). Fotografi Viveca Ohlsson, Kulturen.

Figur 32. Fibula påträffad i graven i Grupp 11 (Luhm 32658:22). Fotografi Viveca Ohlsson, Kulturen.

Figur 33. En kam påträffades i gravens norra delar, Grupp 11 (Luhm 32658:23). Fotografi Viveca Ohlsson, Kulturen.

Grupp 12. Uppförande av ett större grophus

Spåren efter byggandet av grophuset består av en nedgrävning (K372) som mätte 5,60×2,10 m med konkava sidor och med mjuka rundade bottenkanter (figur 7). Den bevarade delen av nedgrävningen var 0,40 m djup och dess användbara bottenyta var 5,00×1,20 m. Vidare kan fyra störar och två stolphål (K354, 355, 358, 359, 368, 370), vilka var fördelade på tre positioner, knytas till grophusets konstruktion (figur 34). Dessa bör ha varit en del av en lättare takbärande konstruktion, förmodligen med en ingång i den norra delen eftersom de takbärande delarna här var placerade

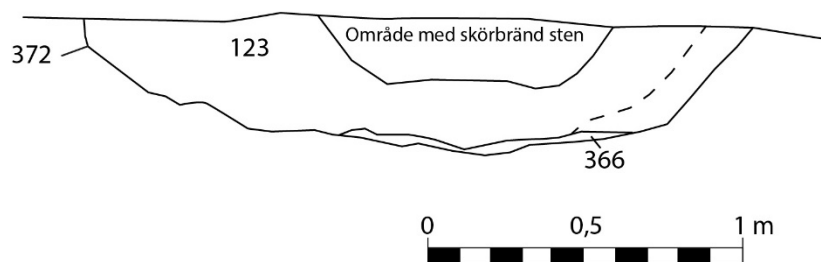
i indragna lägen på var sin sida om nedgrävningen. Grophuset var orienterat i samma riktning som gravarna i området. På tre sidor var grophuset omgivet av gravar medan den södra vette mot en öppen yta mellan två andra grophus. Detta pekar mot att hänsyn togs till grophusets läge då gravarna grävdes snarare än att det passats in mellan gravarna.

Grupp 13: Brukande av grophuset grupp 12

Spåren efter grophusets brukningstid bestod av ett tunt kulturlager (K366) längs nedgrävningens centrala del vilket har tolkats som ett golvlager (figur 34). Dess ringa omfattning pekar på att användningen var begränsad eller att ytan avstädats regelbundet. Grophusets botten och golvlager var svagt konkava och något oregelbundna vilket kan vara resultatet av slitage genom trampning och avstädning. Virket som användes som takbärare var av klenare dimensioner och var omsatt vid flera tillfällen, vilket indikerar att grophuset rustats upp vid flera tillfällen.

Grupp 14: Destruktion av grophuset grupp 12

Spåren efter grophusets förstörelse utgörs av igenfyllningen (K123, figur 34, 35). Fyllningen bestod av material från omgivande kulturpåverkad jord som bland annat innehöll skörbränd sten, träkol, sot, keramik och djurben. Ett sådant innehåll associeras med matlagning och hantering av livsmedel på boplatser. I en gravmiljö skulle detta kunna indikera att sådana aktiviteter varit en del av rituella praktiker.

Figur 34. Södra sektion av grophus Grupp 12–14. Området i mitten med skörbränd sten och K123 är sekundära då grophuset igenfylldes. K366 längst ner är brukningslagret och snarast att betrakta som ett golv. Nedgrävningskanterna (K372) visar hur grophuset ursprungligen var formad i botten.

Figur 35. Södra sektionen av grophus Grupp 12–14. Området i mitten med skörbränd sten är sekundärt och hör till igenfyllningen då huset tagits ur bruk. Fotografiet taget från söder.

Grupp 15: Uppförande av ett mindre grophus

Gruppen speglar uppförandet av ett grophus och bestod av en oval nedgrävning (K402) som var ca 3,10 m lång, ca 2,10 m bred med en utbuktande del i väster (figur 7, 36). Den var grävd ca 0,60 m ned i moränleran. De översta 0,15 m av nedgrävningens kanter var vertikala med en plan avsats som sedan övergick till sluttande mot mitten. I den västra utbuktande delen var nedgrävningskanten sluttande och denna del tolkas som ingången till grophuset. Den plana avsatsen var

bäst bevarad i den norra delen medan resterande delar bara var delvis bevarade. I den norra delen fanns spår efter nedslagna störrar (K373–377). Dessa tolkas som spår efter en flätverksvägg som bör ha löpt längs hela avsatsen. Vidare fanns spår efter två takbärande stolpar (K375, 376).

Figur 36. Ett mindre grophus, Grupp 15 i förgrunden. Några meter längre bort skymtar det stora grophuset i Grupp 12–14. Längst bort syns osteolog Lena Nilsson och arkeolog Johan Wallin arbeta med en grav i Grupp 11.

Grupp 16: Brukande av grophus grupp 15

Spåren efter brukandet av grophuset utgjordes av flera lager med kulturpåverkad lera, (K371, 392), tolkade som golvlager, eller snarare tramphorisonter då det förmodligen inte rör sig om utlagda golv (figur 34). Det yngre lagret (K371) var ackumulerat. I detta gjordes fynd av en skärva av en krukbotten (Luhm 32658:140) som tolkats som vikingatida. Ett ¹⁴C-prov av makrofossil gav ett resultat av $2\,141 \pm 27$ BP, vilket motsvarar 230–50 f Kr. (Ua 55548, bilaga 8). I ingångspartiet dokumenterades flera fyllningar (K389 och 200), vilket kan tyda på ett långvarigt brukande av grophuset. Dateringarna skiljer sig vitt åt och därför det råder osäkerhet kring hur det ska tolkas.

Grupp 17: Destruktion av grophus grupp 15

Denna grupp representerar destruktions av grophuset (figur 7). De spår som fanns från denna händelse var fyllningarna K125, 200, 289. Förmodligen gjordes återfyllningen efter det att väggar och tak tagits bort då inga rester av dessa fanns i fyllningen. Även den delvis raserade delen av avsatsen på vilken väggar och tak vilade, bör ses som en del i destruktions av grophuset då detta förmodligen skedde i samband med borttagandet av vägg- och takkonstruktionen.

Grupp 18: Byggande, brukande och destruktions av ett troligt litet grophus

Denna grupp består av spåren efter ett förmodat grophus i form av fyllningar (K210, 211) i en nedgrävning (figur 7). Dock undersöktes de inte i sin helhet utan endast för att säkerställa att det inte rörde sig om en grav. Således föreligger det inte några närmare uppgifter rörande gruppen.

Grupp 19: Gravfältsmarkeringar

Gruppen består av nedgrävningar, fyllningar samt lager vars funktioner kan kopplas samman med gravfältet. Möjligen har de utgjort någon form av markering (figur 7).

Fyllningen (K227) bestod av siltig lera, gråsvart med ställvis koncentration av träkol och sot samt skörbränd sten och fanns i nedgrävningar med oklar funktion. Stenen var mycket vittrad, ibland med endast konturerna skönjbara. Möjligen rör det sig om lager/utlakning från någon rituell aktivitet i anslutning till begravning. Andelen brandrester var för litet för att vara spår efter eldning på platsen. Lagret var endast 0,02–0,05 m tjockt. Underliggande fyllning (K245) förefaller heller inte vara eld- eller värmepåverkad.

En sekundär fyllning (K245) i nedgrävning K246, med mindre andel träkol och sot än i K227. Fyllningarna har troligen tillkommit vid olika tidpunkter eftersom det är så pass stor skillnad i färg och beståndsdelar. Det kan röra sig om undanstädad material från området. Inget daterbart påträffades och det går inte att avgöra om

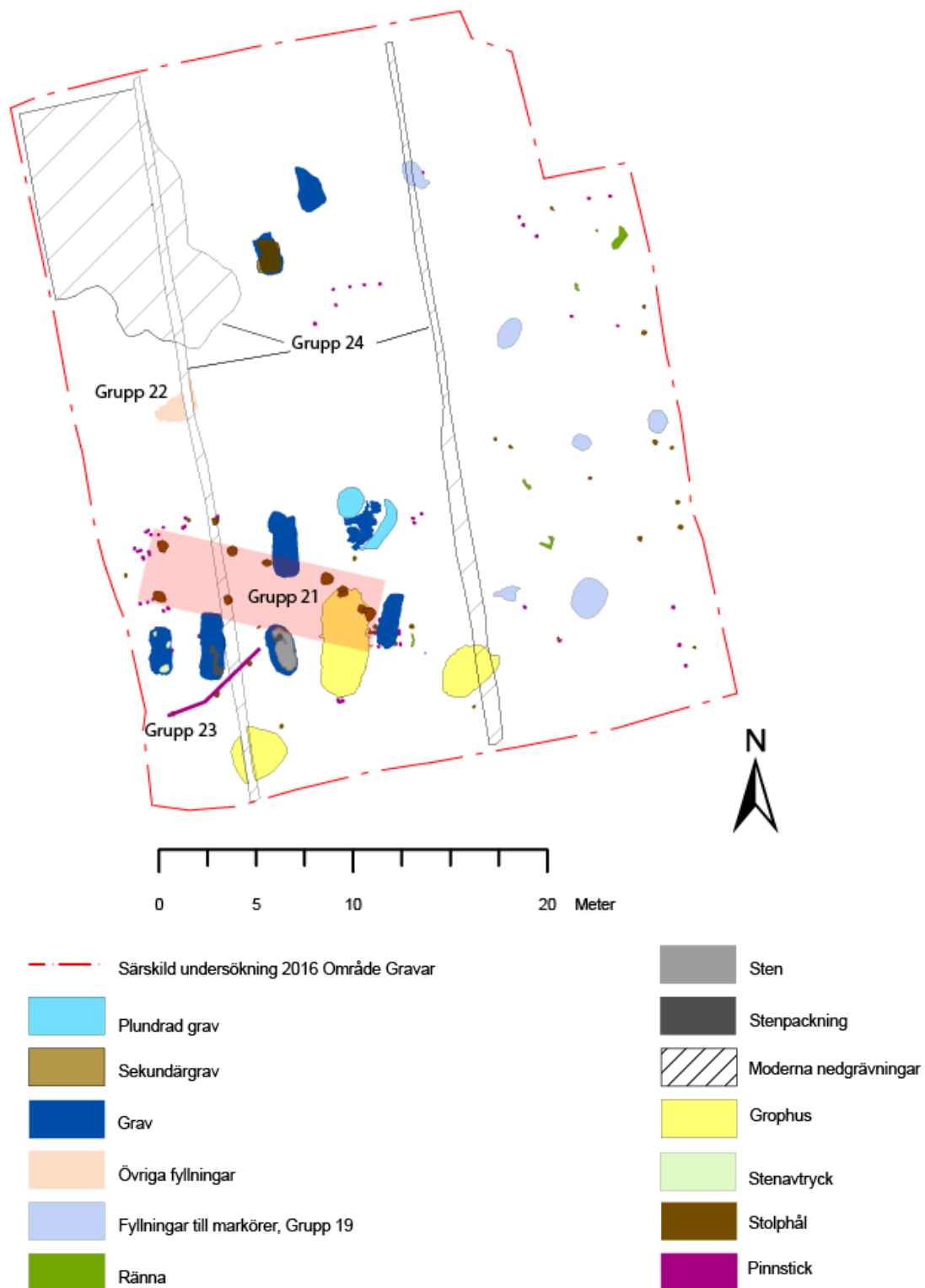
nedgrävning och fyllning är samtida med de närliggande gravarna eller hur lång tid som förflutit mellan de olika fyllningarna. Nedgrävningens sidor och nedgrävningskant relativt tydliga och den förefaller inte ha stått öppen.

Nedgrävningen(K246 hade oklar funktion, men var förhållandevis välgjord vilket talar mot att det varit en lertäkt. Med tanke på att det fanns två fyllningar med lera och skörbränd sten, samt närheten till gravarna, skulle det kunna röra sig om en markering av gravfältet eller något sorts fundament till rest sten.

K 316— ej tydlig funktion. Möjligen är det en nedgrävning för större sten som kan ha placerats som markering/symbol vid gravfält

Grupp 20: Hägn

Spår efter 6 st nedslagna störar (K257–262). Störarna kan ha haft funktionen att separera gravområden från varandra (figur 7).

Figur 37. Planritning över undersökningsområdet med grupperna 21–24 markerade.

Grupp 21: Trolig byggnad

Mycket fragmenterade spår efter en möjlig huskonstruktion som tillkommit efter gravfältets och grophusens brukningstid, då flera av stolphålen grävts igenom det stora grophuset i Grupp 12 (figur 37). Ett visst tolkningsutrymme finns dock att dessa stolphål hör till grophuset och att de utgör någon form av takbärare vid en utgång. I norr finns det två stolphål som kan ha utgjort en ingång.

Ingående kontexter: 122, 264, 265, 298, 302, 328, 356, 19, 361, 362, 363, 364

Yttre form: Rektangulär, 11×2 m, troligen inte hela längden på grund av den västra schaktgränsen. Raka långväggar, svagt konvex gavel i öst, men ej fullständig i söder.

Ingång: Två stolppar i norr

Vägg: Inga stolphål bevarade.

Tak: Stolphål efter 2×2 parställda stolpar. Ytterligare stolpar som troligen ingått i par finns, men där det ena stolphålet inte är bevarat.

Bockbredd: 2 m. Bockavstånd: 3,50 m

Stolphålsdimension: 0,60 m

Djup: Ej undersökt

Tolkning: Stolphål med fyllning efter en yngre huskonstruktion som skär grophus i Grupp 12. Inga fynd vilket försvårar dateringen. Jämförelser med liknande konstruktioner i Skåne pekar dock på en datering på Vikingatid (Göthberg & Kyhlberg 1995)

Grupp 22: Kulturlager i naturlig svacka

Gruppen utgörs av en svacka och en fyllning som delundersöktes då det inledningsvis antogs vara en nedgrävning (figur 37). Delundersökningen visade dock att det var en naturlig svacka.

Ingående kontexter: 300, 301

Grupp 23: Troligt hägn

Gruppen utgörs av mycket fragmenterade spår efter en möjlig staketkonstruktion som tillkommit efter gravfältets och grophusens brukningstid, eventuellt kopplat till Grupp 21 (figur 37).

Ingående kontexter: 212, 321, 296, 297

Stolphålsdimension: 0,35 m

Djup: Ej undersökt

Grupp 24: Moderna störningar

Gruppen består av flera dräneringsdiken samt ett större område med fyllning och nedgrävning (figur 37).

Ingående kontexter: 132, 299, 344, 345

Tolkning: Flera dräneringsdiken med nord-sydlig orientering fanns fördelade över ytan och skar i flera fall både grophus och gravar. Ett område i nordväst bestod av nedgrävningar med oklara funktioner.

Keramisk bearbetning och analys

Keramiken från gravfältet utgjordes av sammanlagt 516 keramikskärvor med en total vikt av 5 kg. Huvuddelen av keramiken har daterats till romersk järnålder och kompletta kärl påträffades i fem olika gravar. Samtliga kärl i gravarna var polerade och kan klassificeras som antingen koppar eller krukor. Keramiken är så kallad finkeramik. Traditionellt är det tre delar av kärlden som studeras för att kunna findatera keramiken; det är mynningsform, kärlform (inklusive förekomst och placering av hank) samt dekor. Mynningsformen på de polerade kopparna och vaserna är mycket lika varandra och är svagt utåtböjda och oftast något rundade på mynningsläppen. Keramiken kan utifrån form och dekor dateras till i huvudsak romersk järnålder. Utöver de rekonstruerade kärlden påträffades keramik i ytterligare ett fåtal anläggningar (Bilaga 4).

På gravplatsen påträffades bränd lera i Grupp 17. Det rörde sig om 15 bitar med en total vikt av 15 g som återfanns i materialet som användes för att fylla igen grophuset med. Leran förefaller ha varit utsatt för temperaturer på cirka 700°C, vilket uppnås i en vanlig brasa.

För att bestämma var keramiken framstälts har ICP-analyser utförts. Syftet var att klarlägg om keramiken var lokalt framställd eller ej. ICP-analysen visade att en betydande andel av kärlden från Åkarp tillverkats lokalt och att endast något enstaka kärl tillverkats på annan plats. Ett avvikande kärl var en av gravgåvorna i Grupp 10, som kan ha sitt ursprung i Nordöstra Skåne (Bilaga 4).

Osteologisk bearbetning och analys

Skelettmaterialet från de åtta gravarna från gravplatsen i Åkarp uppvisar stora likheter med samtida gravar i både Skåne och Danmark, såsom att man under äldre järnålder begravde sina döda på olika sätt, ibland i någon form av hocker och ibland på rygg med armar och ben rakt liggande (Jensen Sellevold et al 1984). Benen var överlag väldigt dåligt bevarade och tre av gravarna (Grupp 3, 9, 11 figur 7) innehöll endast ett fåtal ben, som i Grupp 11 var svåra att identifiera till benslag. Två av individerna, en man och en kvinna, hade överlevt till 40–45 års ålder och kanske även längre. Mannen i Grupp 1 hade mycket slitna tänder och därför är det högst

troligt att även han varit närmare 40 än 30 år när han dog. Kvinnan i Grupp 4 var dock yngre. Antalet skelett är för få för en demografisk analys, men den relativt höga åldern på de vuxna individerna tycks också stämma överens med åldersfördelningen på de danska gravplatserna under äldre järnålder där gruppen Maturus (35—55 år) dominerar. Denna fördelning tycks även stämma bra överens med en del av de skånska materialen från äldre och yngre romersk järnålder (Björk 2005:109). Tänderna på de åldersbedömda individerna från Åkarp var mycket slitna och ett fåtal hade kariesangrepp, men majoriteten av tänderna var friska. Det fanns inga skador eller frakturer på benen. Mannen i Grupp 1 har små benpålagringar på tappen av andra halskotan som kan ha orsakat stelhet och smärta i nacken samt huvudvärk. Resultatet av analysen antyder att den vuxna befolkningen på den här platsen varit ganska välmående (Bilaga 6). Avsaknaden av barngravar kan bero på olika saker som till exempel att utgrävningen endast berörde en del av gravplatsen, de dåliga bevaringsförhållandena och/eller på att man begravde barnen utanför gravplatsen, vilket tycks vara vanligt i Danmark under järnålder (Jensen Sellevold et al 1984:207, 210).

¹⁴C-analyser

I kostnadsberäkningen fanns utrymme för 10 stycken ¹⁴C-analyser. Mängden träkol vid undersökningen var dock ringa och eftersom gravarna kunde dateras genom keramiken, omprioriterades medlen till makrofossilprover. Omdisponeringen av kostnaderna för analys avstämde med såväl Länsstyrelse som uppdragsgivare.

Arkeobotanisk bearbetning och analys

De mörkfärgningar som observerades invid skelettet i Grupp 9 provtogs. Analysen kunde dock inte klarlägga vilken typ av organiskt material det ursprungligen rört sig om.

I det prov som togs från golvet i grophuset, Grupp 15, påträffades fem sädeskorn, skalkorn och spelt-/emmervete, typiska för perioden. Lämningarna var så rikhaltiga att de antagligen hamnat här i samband med matlagning. Om huset är kopplat till gravarna så faller detta in i ett mönster från andra gravfält där man under senare år påträffat olika typer av kulthus i vilket matlagning bedrivits. Förmodligen är detta kopplat till någon form av kommuniationsriter.

Tolkningar och diskussioner

Tolkningarna av bearbetningen och analyserna tar sin utgångspunkt i undersökningens frågeställningar. Målsättningen är att övergripande besvara och diskutera dessa samt att vara ingång till materialet. Inom ramen för undersökningen ingår även en kommande fördjupad vetenskaplig bearbetning av materialet som kommer att presenteras i artikelform. Artikeln är ännu inte publicerad.

Dateringar och brukningstid

De arkeologiska lämningarna på platsen gav i många delar ett homogent intryck. Få lämningar skar andra och alla gravar hade likartad orientering samt var väl placerade i förhållande till andra gravar. Även lämningar efter stolphål, nedslagna stötar och käppar var förhållandevis tydliga, vilket sammantaget gav en bild av ordnade aktiviteter med låg intensitet på platsen. Grupp 21 faller utanför detta mönster och kan möjligen utgöra en byggnad med takbärande jordgrävda stolpar. Dess orientering var avvikande och ett av stolphålen skar delar av Grupp 14 (destruktionen av ett grophus) vilket indikerar att Grupp 21 är av yndre datum än Grupp 14.

Analyserna av keramikmaterialet visade på en dateringsmässig spridning mellan äldre järnålder till vikingatid (Bilaga 3). Den övervägande delen har daterats till romersk järnålder, medan sju skärvor har daterats till vikingatiden, även om viss osäkerhet råder kring dateringen. Dock bör tilläggas att majoriten av materialet utgörs av kompletta rekonstruerade kärl från gravar vilka har daterats till yngre romersk järnålder. Huvuddelen av resterande keramik bestod av glättade grövre kärl som tolkas ha använts som kokkärl vilka har daterats till äldre järnålder samt de ovannämnda vikingatida keramiken. Keramikskärvorna kan till viss del ha kommit med utgödsling. Sammantaget pekar keramikmaterialet på att gravarna ska dateras till yngre romersk järnålder och att det på platsen finns spår av aktiviteter under perioden äldre järnålder till vikingatid. Flintfynd i gravfyllningar kan å andra sidan härledas till både stenålder och bronsålder, vilket tyder på att det funnits betydligt äldre aktiviteter på platsen som inte har med gravfältet att göra.

Resultaten från ^{14}C -analysen utfördes på tre prover bestående av två träkolsbitar ur gravfyllningar och ett material taget ur ett makroprov, från vad som tolkats som ett golvlager i ett mindre grophus. Resultaten visar på en kronologisk spridning mellan ca 600–400 f.Kr till 200–250 e.Kr. Ur ett källkritiskt perspektiv måste dock frågan ställas om vad det är som har daterats. Även om gravfyllningar är resultatet av en handling i samband med begravningen, så speglar en datering av fyllningen inte denna händelse, utan snarare det material som användes. Rimligen borde det vanligaste vara att använda de tidigare uppgrävda massorna vid återfyllningen. Prover tagna i gravfyllningar bör alltså snarare datera en händelse på platsen före begravningen. Materialet från golvlagret bestod av sädeskorn i så riklig mängd att de bedöms spegla hantering av livsmedel på platsen. Provet bör alltså spegla golvet brukningstid. Resultaten av ^{14}C -analysen pekar på att det på platsen

förekommer aktiviteter mellan 600 f.Kr–250 e.Kr samt att ett grophus brukades under perioden 250 f.Kr–50 e.Kr.

Sammantaget pekar resultaten på att platsen tagits i anspråk under perioden 600–400 f.Kr, men att inga omfattande aktiviteter kunde knytas till denna tid. Någon gång under perioden 250–50 e.Kr brukades ett grophus på platsen, men fyndmaterialet är magert och kan inte sägas vara av boplatsskarakter. Under yngre romersk järnålder, ca 100–200 e.Kr. börjar begravningar ske på platsen. Brukningstiden tycks vara relativt kort då inga kronologiska variationer förekommer, förutom en sekundär grav som medvetet grävts i en äldre. Tiden mellan begravningarna går inte att fastställa. Den äldre graven bör ha varit synlig ovan mark då den senare gravens placering är helt överensstämmande. Ett fåtal keramikskärvor pekar på senare aktiviteter under vikingatid och kanske ska en möjlig stolpburen byggnad knytas till denna tid.

Gravkonstruktioner och gravläggningar

På gravfältet i Åkarp fanns det exempel på flera olika gravkonstruktioner och typer av gravläggningar vilka har sammanfattats i en tabell (figur 38). Ett konstruktionselement som delar upp gravmaterialet är djupet på graven. Hälften av gravarna var bara ytligt nedgrävda i moränleran, medan de andra bestod av stegvis djupare nedgrävningar. Det finns emellertid inga tydliga skillnader vare sig rörande konstruktion eller gravfynd mellan grupperna. Möjligen speglar skillnaderna fysiska förutsättningar vid begravningen, exempelvis tjäle.

Flera av gravarna hade inre konstruktioner i form av brädfodringar eller en ram av stenar. Merparten av dessa gravar innehöll rikligt med fynd. Dock fanns även en grav med endast ett fynd. En möjlig förklaring till brädfodringen kan vara att den gav stadga åt graven vid dåliga väderförhållanden. Flertalet gravar tycks ha haft en stenpackning ovan mark eller någon annan form av markering. Observationerna är något osäkra på grund av gravarnas dåliga bevarandesgrad. Ett konstruktionselement som dokumenterats i hälften av gravarna är nedslagna stölar vid fotänden. Vad dessa tjänat till är inte känt, men en möjlighet är att de kan ha utgjort en markering av graven.

Samtliga gravlagda individer var placerade med fötterna mot söder och huvudet i norr. Kroppens placering i graven skiljde sig åt mellan gravarna. Fyra av individerna var lagda i hockerställning, det vill säga en ihopkrupen sidoställning, medan resterande fyra var lagda på rygg. En av dessa hade placerats med huvud och fötter lutande mot två stenar. En gravläggning utmärker sig i materialet genom sin avvikande gravläggning i form av en sekundär begravning. Avsikten tycks ha varit att gravlägga den andra individen i samma grav som den första, utan att skada denna. För en närmare beskrivning se Grupp 9 och 10 (figur 7).

Möjligheten att spåra rituella handlingar på en plats är ofta beroende av fyndmaterialet och på en gravplats spelar gravfynden en viktig roll. Gravfynden från Åkarp indikerar att det funnits en samsyn på vilken "grundutrustning" som borde ingå i graven. En kniv, något keramikkärl och fibulor tycks vara det som både kvinnor

och män fick med sig i graven, vilket också bör ha varit vad de flesta bar med sig i livet. Rituela handlingar på en plats lämnar även andra spår än gravgåvor. En begravning är en kombination av en serie praktiska handlingar som sker inom ett religiöst ramverk. De praktiska handlingarna kan vi känna igen och förstå avsikten med. På så sätt säger de också något om de religiösa ramverket de utfördes inom. Ett exempel på detta kan vara de brädfodrade gravar som påträffades vid undersökningen. Handlingen att brädfodra en grop känner vi igen från källare och förrådsgropar, då stabila städade utrymme skapas. Vid en begravning kan ett sådant städad utrymme vara önskvärt som ett vördat vilorum för den döde, men också som en del i cermonin kring gravläggningen för de levande. Under goda väderförhållanden kan en enkel, kanske utsmyckad nedgrävning fylla denna funktion. Vid sämre väderlek kan det ha varit nödvändigt att vidta ytterligare åtgärder, exempelvis brädfodring och kanske ett enkelt skärmtak för att undvika att den dödes vilorum förvandlas till en ovärdig vattenfylld lergrop. En närmare studie av spår efter handlingar på gravplatsen har potential att utgöra ingångar till förståelsen av det religiösa ramverket kring begravningar.

Gravkonstruktioner och -ställningar Åkarp RAÄ Uppåkra 53. Avslutande undersökning år 2016									
	Gravkonstruktion						Gravställning		
Kön (Grupp)	Mycket nedgrävd i morän	Något nedgrävd i morän	Sten- packning Ovan mark	Sten- ram	Plank- förstärkt	1–2 störar vid fotänd en	Rygg	Hock	AOT
Man (1)	x		x		x		x		7
Kvinna (2)		x	x		x		x		5
Obestämd (3)		x						x	1
Kvinna (4)	x		x	x		2		x	1–2
Man (5)	x		x			2	x		3
Obestämd (9)		x	2 stora stenar				x		-
Kvinna (10)	x		(2 stora stenar)			1		x	7
Obestämd (11)		x	x	(x)		2		x	6

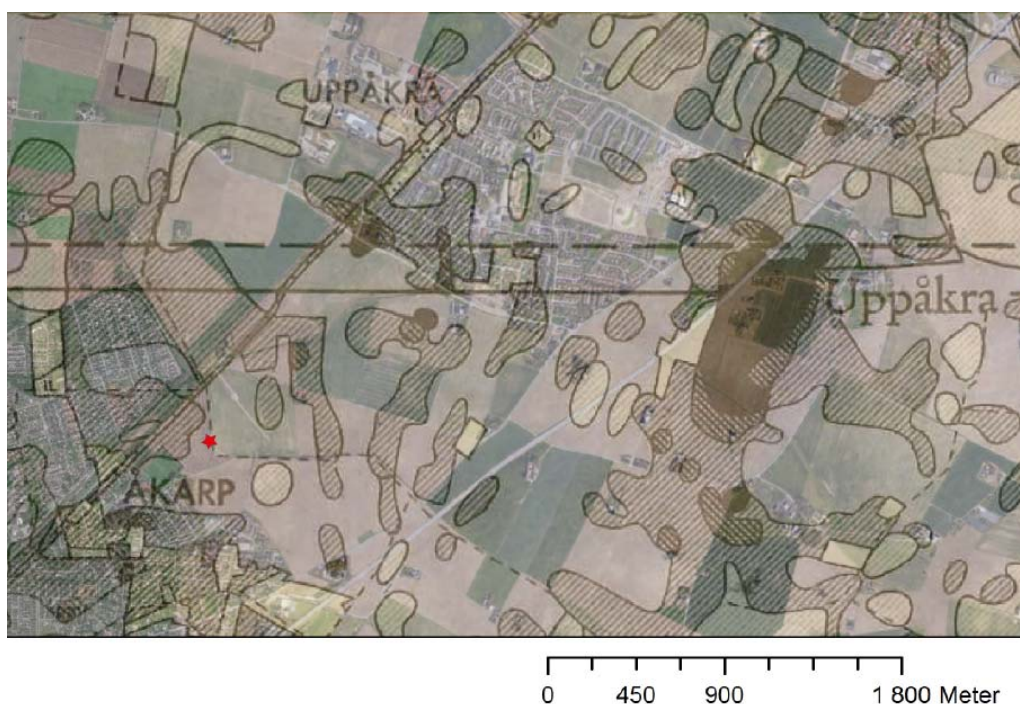
Figur 38. Tabell över gravkonstruktioner och -ställningar på gravfältet i Åkarp, RAÄ Uppåkra 53. AOT står för antal olika typer av gravfynd.

Gravar och människor

Förhållandet grav–boplats

I samband med en utredning utförd år 2012, pekades en plats, strax norr om gravområdet, ut som en boplats som förordades för slutundersökning (Wallin 2012). Av denna anledning ingick inte platsen inom de förundersökningar som gjordes år 2016, då gravområdet påträffades. I ljuset av resultaten från undersökningarna inom ESS-projektet, där gårdsbebyggelse och gravar från yngre romersk järnålder dokumenterats, knöts förhoppningar om likartade förutsättningar i Åkarp.

Förhoppningarna kunde inte infrias då boplatsen visade sig vara äldre än gravområdet. Gravarna ligger i en sydsluttning längs en övergång mot en något brantare del av sluttningen. Vid undersökningen konstaterades det att gravområdet var ca 30 m brett i nord-sydlig riktning och att det inte fortsatte mot öster. Dess västra utbredning är inte känd men dess relativt smala bredd längs sluttningen indikerar att det inte rör sig om ett större sammanhängande område. Det kan dock inte uteslutas att gravarna ingår i ett större system av mindre gravområden, så som i Gårdlösa gravfält (Björk 2005:99). Gravområdet tolkas utifrån de uppgifter som finns idag som hörande till en ännu ej påträffad närliggande gårdsbebyggelse. I undersökningens östra delar påträffades spår efter flera större stenar samt hägnader vilka kan utgöra en gräns mellan gravområdet och ett gårdsläge. Fyllningsmaterialet från flera av de stora nedgrävningarna på gravområdet innehöll material som är vanligt förekommande i boplatsmiljöer såsom djurben, skörbränd sten, träkol och keramik. Om detta speglar aktiviteter på gravområdet eller närheten till en gård låter sig inte verifieras i denna undersökning. Vikingatida keramik i fyndmaterialet kan betyda närvaro av en yngre boplats.

Figur 39. Arrhenius fosfatkarta år 1929–1934 rektifierad mot ortofoto med platsen för gravfältet i Åkarp (RAÄ Uppåkra 53) markerad med en röd stjärna. Gravfältets placering är i ett område som saknar förhöjda fosfatvärden.

En indikation på var gravområdets gårdsbebyggelse kan sökas finns i Arrhenius fosfatkarta från år 1929–1934. Gravfältet är placerat i ett område utan förhöjda fosfatvärden (figur 39), medan det i närheten finns det flera förhöjda fosfatvärden registrerade. Sådana områden finns väster om gravområdet, på ett avstånd av 150 m samt öster om på ett avstånd av 250 m. Något längre bort ca 800–700 m i sydväst och i nordöst finns ytterligare två områden med mycket förhöjda värden.

Fyllningarna i grophusen på gravfältet (Grupp 14, 17 och 18) visar att en boplats antagligen inte fanns så långt bort. I fyllningarna fanns bland annat djurben, skörbränd sten, träkol och keramik. Keramiken var dock delvis möjligen vikingatida vilket kan betyda närvaron av en senare boplats.

Gravarna i omlandet

Gravområden är ofta förlagda till topologiskt väl definierade ytor, som höjdsträckningar, längs strandlinjer och längs brytpunkter mellan en platå och mera låglänt terräng, så som det aktuella gravområdet. Påfallande ofta ligger långsträckta gravfält längs med väl hävdade vägnät i landskapet (Björk 2005:97). På ett avstånd av cirka 2 km väster om gravområdet löpte en kommunikationsled som sträckte sig från Trelleborg till Uppåkra och vidare norrut. Till stor del sökte den sig fram genom landskapet längs kanten på våtmarker och undvek krönen i landskapet (Erikson 2001:173). Utöver huvudlederna bör ett förgrenat nät av vägar och stigar ha förbundit gårdar och andra lokala enheter. Även dessa bör till stor del ha sökt sig fram längs våtmarkskanterna och undvikit krön samt områden med odlad mark. Gravområdets var placerad på just ett sådant läge och tvärs genom undersökningsytan finns ett område som till stor del saknar lämningar. Detta kan indikera att gravarna låg på båda sidor om en lokal väg som gick längs kanten av våtmarksområdet och den idag kulverterade ån. Strax norr om gravområdet löper två vattendrag samman och på platsen skulle det vara möjligt korsa dem. Förhöjningen övergår till ett flackt höjddparti som sträcker sig bort mot Lilla Uppåkra men också norrut. Platsens kommunikativa läge i kombination med dess närhet till Uppåkra ger upphov till frågor kring dess plats i landskapet och förhållande till centralplatsens framväxt under förromerskt järnålder (jfr figur 39).

Under yngre romersk järnålder blir förekomsten av gravläggningar med rika gravgåvor i sydvästra Skåne vanligare, vilket har tolkats som en ökad social stratifiering i samhället (Björk 2005:156). Gravområdet i Åkarp faller väl in i denna bild med flera gravar innehållande rika gåvor, bland annat flera stora uppsättningar med bärnstenspärlor. Liksom i övriga sydvästra Skåne saknas gravar med vapenfynd vilket är en markant skillnad i jämförelse med övriga Skåne. Detta har tolkats som att det funnits sociala skillnader mellan denna del av Skåne och resterande delar av landskapet. I detta sammanhang är det svårt att inte kasta blickarna mot Uppåkra och de fynd av förstörda vapen som deponerats där under lång tid (Larsson 2012:8). Ytterligare studier av detta kan förväntas ge ny information om förhållandet mellan Uppåkra och dess närmaste omland.

Det finns en markant skillnad i antalet gravgåvor i mellan gravar från förromersk järnålder och yngre romersk järnålder vilket betraktas som ökad eller tydligare social differentiering av samhället. Under denna period sker även en förskjutning av antalet gravgåvor från män till kvinnor (Björk 2005:111). Detta visar på en förändring av kvinnors status i döden och behovet för de levande att manifesteras detta. Frågan är om gravgåvorna även speglar en förändring av kvinnors status i samhället i övrigt eller är ett uttryck för behovet att manifestera social ställning, välstånd och framgång. I det undersökta materialet från gravplatsen fanns det minst två

kvinnogravar och minst en mansgrav med rika gravgåvor. Utifrån tolkningen att gravarna representerar en gårdsenhet innebära detta att det är ett enskilt hushålls status som uttrycks i gravarna.

Prioriteringar, källkritik samt utvärdering av undersökningens genomförande

Ytan som skulle avbanas blev mindre än beräknat, dels på grund av att det tog längre tid att bana av matjorden dels för att anläggningstätheten klingade av åt nordöst. Detta innebar att påbörja undersökningen av gravarna prioriterades. Vid tidpunkten för undersökningen var väderleken mycket torr, vilket medförde att handgrävningen av gravarna försvårades. Färgnyanserna mellan moränlera och återdeponerad lera var i princip obefintlig.

Fler kontexter än planerat undersöktes i sin helhet vilket var positivt i den bemärkelsen att det gav ett bättre kunskapsunderlag.

Makrofossilanalys var ej beräknat men tillkom genom omprioriteringar.

Keramikmaterial för- och slutundersökning						
Datering	FU antal	FU vikt (g)	FU kontexter	SU antal	SU vikt (g)	SU kontexter
YJÄ	15	27	1	509	4952	0
VIK	0	0	0	7	46	12
Förhist.	0	0	0	0	0	2
Summa	15	27	1	516	4998	14

Figur 38. Keramikkärl påträffade vid förundersökning samt slutundersökning på gravfältet RAÄ Uppåkra 53, år 2016. Summeringen baseras på hur många olika kontexter keramiken kan kopplas till.

¹⁴ C-prover				
Kontextnr	Typ av kontext	Typ av prov	¹⁴ C age BP	Resultat
K256	Fyllning i grav. Grupp 3	Träkol	1 695 ± 27	220–250 e Kr
K352	Sekundär begravning. Grupp 9	Träkol	2 431 ± 27	600–400 f .Kr.
K392	Golvlagar i mindre grophus. Grupp 16	Makrofossil	2 141 ± 27	230–50 f Kr

Figur 39. Tabell över ¹⁴C-prover tagna under slutundersökning på gravfältet RAÄ Uppåkra 53, år 2016.

Konserverade föremål		
Antal, st	Material	Sakord
5	Järn	Kniv
1	Järn	Spänne
1	Järn	Tunt platt föremål
1	cu-leg	Beslag
2	cu-leg	Enkelsölja med torne
1	cu-leg	Fibula med omslagen fot
2	cu-leg	Fibula med bandformad båge
1	cu-leg	Fibula med triangulär fot.
2	Ben	Kamfragment
91	Bärnsten	Runda pärlor med en diameter på ca 1 cm

Figur 40. Tabell över konserverade föremål från slutundersökning på gravfältet RAÄ Uppåkra 53, år 2016.

Besvarandet av frågeställningar

A. Övergripande dateringar och gravspecifika frågeställningar

A1: Till vilken tid ska gravarna och lämningarna dateras, när skedde en etableringen på platsen, finns det en kontinuitet och hur lång var brukningstiden?

Samtliga gravar kan troligen dateras till romersk järnålder. Dateringen bygger på gravfynden av keramik. Några gravar har mer eller mindre saknat gravgåvor, men sannolikheten att de skulle tillhöra någon annan period är ringa. En sekundärbegravning tyder dock på att gravplatsen använts under av flera generationer.

A2: Konstruktion och gravläggning.

Samtliga gravar är placerade med individens fötter i söder och huvudet i norr. Däremot finns det skillnader i hur kropparna är placerade. Det finns exempel på hockerställning, dvs en ihopkrupen ställning på sidan, individer som placerats i ryggställning samt en individ som placerats lutad mot två större stenar. Gravarna som grävts ner i moränleran i stegvisa nedgrävningar, förmodas vara sommarbegravningar. Andra gravar har mer eller mindre placerats ovanpå moränleran, vilket tyder på en vinterbegravning. Det har också påträffats smala rännor med organisk fyllning, troligtvis träplankor som stagat upp en grav. Flera gravar har haft stenpackningar. En grav hade utöver stenpackning även en krans av större sten runt om.

A3: Går det att spåra ritualer på platsen, som kan ha utförts i samband med gravläggning, eller över tid som religiösa aktiviteter?

Ritualer är svåra att spåra då de inte nödvändigtvis avspeglar sig i fyndmaterialet. I en grav fanns det färgningar både norr om huvudet och över bröstet. Det kan vara spår av påsar eller korgar fyllda med organiskt material. En samsyn på gravgåvor kan dock skönjas tydligt där en kniv, två keramikkräslor samt fibulor tycks vara en grundutrustning som både kvinnor och män fick med sig i graven. Det större grophuset, och kanske även det lilla, kan tolkas som element i rituella praktiker. Möjligen har omhändertagandet av den döda gjorts under tak. Vidare kan grophuset ha använts för förvaring eller förberedelse av gravgåvor i form av mat. Gravfältet tycks också ha markerats med resta stenar.

B. Förhållandet gravar-boplats.

En trolig boplatsplacering antas vara längre österut längs med samma höjdrygg som gravfältet. En väg kan ha gått rakt igenom gravfältet vilket antyds av ett gravtomt stråk. Det är rimligt att anta att en boplats finns att söka längs med samma vägsträckning. Fyllningarna i grophuset på gravfältet (Grupp 14, 17 och 18) visar också att en boplats antagligen inte fanns så långt bort. Fynd av vikingatida keramik antyder att det även funnits en yngre boplats i omgivningen.

B1: Vilken relation har gravområdet med det norr om belägna boplatssområdet?

En förhoppning var att Boplatss F norr om gravfältet (RAÄ Uppåkra 46) skulle kunna knytas till gravarna. Det visade sig dock inte vara möjligt då boplatss tycks ha en äldre datering än gravarna.

B2: Kan den sociala förändring som ett rikare gravmaterial i kvinnogravar antyder även spåras i samhället?

De gravar som hade rikligast med gravgåvor har tolkats som kvinnogravarutifrån förekomsten av bärnstenspärlor. I övrigt var uppsättningen gravgåvor snarlika för både män och kvinnor: två keramikkärl, en järnkniv och minst en fibula är utmärkande. Tabellen i figur 41 visar fördelningen av gravgåvor. Tyvärr gick inte alla gravar att könsbestämma varför det inte helt fullt går att jämföra mans- och kvinnogravar. Den enda graven som hade en sländtrissa, som skulle kunna tänkas ha tillhört en kvinna, kunde inte könsbestämmas.

Gravfältet i Åkarp RAÄ Uppåkra 53, gravgåvor fördelat på man- och kvinnograv										
	Man (Grupp 1)	Kvinna (Grupp 2)	Oident (Grupp 3)	Kvinna (Grupp 4)	Man (Grupp 5)	Grav /grophus (Grupp 7)	Oident (Grupp 9)	Kvinna (Grupp 10)	Oident (Grupp 11)	Summa
Skelettposition	<i>Rygg</i>	<i>Rygg</i>	<i>Hocker</i>	<i>Hocker</i>	<i>Rygg</i>	-	<i>Rygg</i>	<i>Hocker</i>	<i>Hocker</i>	
Järnkniv	1				1			1		3
Keramikkärl	2	2		En skärva	2	2		2	1	11
Bärnstenspärlor								53	37	90
Sländtrissa									1	1
Sölja	1									1
Spänne	1	1								2
Fibula	1							2	2	5
Benkam	1	1							1	3
Fragmenterad metall	1	2		1	3			1	1	9
Organisk gåva, oidentifierad		1	1					2		4
Övrigt								1		1
Antal olika typer	7	5	1	1-2	3	1	-	7	6	

Figur 41. Tabell över antal gravgåvor på gravfält i Åkarp år 2016.

C. Omlandet

Undersökningsområdet ligger på fördelaktigt läge på en förhöjning mellan två vattendrag och på platsen skulle det kunna vara möjligt korsa dem båda. Förhöjningen övergår till ett flackt höjdparti som sträcker sig bort mot Lilla Uppåkra. Platsens kommunikativa läge i kombination med dess närhet till Uppåkra ger upphov till frågor kring dess plats i landskapet och förhållande till centralplatsens framväxt under förromerskt järnålder.

C1: Gravskicket i förhållande till Uppåkra och kommunikationsleder.

Under yngre romersk järnålder blir förekomsten av gravläggningar med rika gravgåvor i sydvästra Skåne vanligare, vilket har tolkats som en ökad social stratifiering i samhället (Björk 2005:156). Gravområdet i Åkarp har flera gravar som innehåller rika gravgåvor, bland annat flera stora uppsättningar med

bärnstenspärlor. Det som saknas som gravgåva är vapenfynd, vilket dock överensstämmer med andra gravområden i sydvästra Skåne. I jämförelse med övriga Skåne är detta en markant skillnad. Detta har tolkats som att det funnits sociala skillnader mellan denna del av Skåne och resterande delar av landskapet. I Uppåkra, endast fyra kilometer från gravområdet, finns det fynd av förstörda vapen som deponerats där under lång tid (Larsson 2012:8).

Förmedling

Intresset för att besöka det pågående arbetet med att undersöka gravfältet var stort både ifrån forskarvärlden, media, Trafikverket (uppdragsgivare), Burlövs kommun och allmänhet. För att möta upp intresset lades regelbundet information upp på ett Instagramkonto: *kulturens_arkeologer* och på Kulturens blogg *Bakom kulisserna* under projekttiden i fält. Två kvällsvisningar hölls för allmänheten och då inkluderades även Boplat F intill gravfältet. Senare under hösten bjöd Burlövs kommun även in till ett kvällsföredrag på Møllegården i Åkarp där resultaten presenterades i ett föredrag vid namn *Järnåldersfolkens sista vila i Åkarp*.

Efter färdigställande kommer rapporten att finnas tillgänglig på Riksantikvarieämbetets tjänst Fornreg, med en länk på Kulturens hemsida, samt pliktexemplar i papper vid Universitetsbiblioteket.

Figur 42. En av kvällsvisningarna för en blandad åldersgrupp. Grävledare Aja Guldåker. Fotografiet hämtat från kulturens Instagramkonto: *kulturens_arkeologer*.

Figur 43. Sydsvenska dagbladet på besök. Anna Lagergren finrensar en av gravarna. Fotografiet från kulturens Instagramkonto [kulturens_arkeologer](#).

Figur 44. Föregående sida. Visning för osteologistudenter från Lunds Universitet. Arkeologer Johan Wallin och Linda Billström förevisar en av gravarna. Fotografiet från kulturens Instagramkonto kulturens_arkeologer.

Skolprojekt – ämnesöverskridande undervisning

Inför de arkeologiska slutundersökningarna i Åkarp stod det klart att förutsättningarna för förmedling riktad mot barn och ungdomar i skolåldern var mycket gynnsamma. Alldeles i närheten ligger Stora Dalslundskolan vilket skulle göra logistiken kring ett klassbesök enkel. Samtidigt låg två av undersökningsytorna på behörigt avstånd från både järnvägsspåren och de anläggningsarbeten kring omläggningen av en gasledning, som pågick i området. Detta innebar att besökande klasser skulle kunna tas emot på ett säkert sätt utan större förberedande insatser. Av dessa skäl lades tyngdpunkten hos förmedlingsinsatserna mot barn och ungdomar i skolålder, en målgrupp som är särskilt framlyft i de nationella målen för kulturmiljöarbetet. I de nationella målen framhålls också delaktighet för att göra historien tillgänglig och möjlig att tolka oavsett bakgrund eller andra förutsättningar. Efter inledande kontakter med representanter från Stora Dalslundskolan och Kulturens pedagoger formulerades ett pilotprojekt tillsammans med lärarna, och arkeolog Ivan Balic. Utgångspunkten var de mål som specificerats för ämnet historia i läroplanen för grundskolan, LGR 11, men med syfte att utforska hur en utgrävning kan vara en samlande resurs i ett ämnesöverskridande lärande. Tanken var att genom att ge eleverna praktiska exempel på hur tvärvetenskapliga studier används inom arkeologi och på hur olika sidor av historien dagligen påverkar vårt samhälle, skulle de få en bredare kunskapsbas och därmed bättre förutsättningar att uppnå de mål och som formulerats i LGR 11: ”utvecklar såväl kunskaper om historiska sammanhang, som sin historiska bildning och sitt historiemedvetande. Detta innebär en insikt om att det förflutna präglar vår syn på nutiden och därmed uppfattningen om framtiden [...] De ska också få en möjlighet att utveckla en kronologisk överblick över hur kvinnor och män genom tiderna har skapat och förändrat samhällen och kulturer”.

För pilotprojektet valdes lärare och elever från två klasser i årskurs 5–6. Bakgrundsmaterialet utgjordes av det stödmaterial som Skolverket tagit för ämnesöverskridande undervisning i grundskola och gymnasiumskola¹.

Projektplanen

Det förberedande arbetet inom projektet bedrevs huvudsakligen genom telefonsamtal samt ett möte på Kulturen, då projektplanen diskuterades och formulerades enligt nedan.

¹ <http://www.skolverket.se/skolutveckling/lanande/nt/grundskoleutbildning/amnesovergripande-sprak>
<http://www.skolverket.se/skolutveckling/lanande/nt/gymnasieutbildning/amnesovergripande/examensmalen/amnesovergripande>

- Förberedande undervisning i skolan där lärarna ger eleverna en grundkunskap om olika begrepp och termer som kommer att användas vid fältlektionen såsom "¹⁴C metoden", dna, stratigrafi och grundämnesanalys.
- Fältlektion då eleverna besöker utgrävningen och Ivan Balic berättar om platserna samt hur olika naturvetenskapliga metoder används inom arkeologin idag. Vid lektionens slut får eleverna en gruppuppgift som de ska arbeta med. Uppgiften är att designa en arkeologimaskin som ska hjälpa arkeologerna i deras arbete.
- Efter fältlektionen kommer eleverna att arbeta med grupparbetsuppgiften under en lärarledd lektion då de ska sammanfatta och bearbeta de intryck samt kunskaper som fältlektionen gav.
- Resultaten kommer att redovisas någon vecka efter fältlektionen, i samband med att Ivan Balic och Yvonne Andersson besöker Dalslundskolan. Eventuellt kan det bli aktuellt senare också förevisa resultaten på annat sätt.

Förberedande undervisning i skolan

Inför besöket på utgrävningen höll lärarna förberedande lektioner som syftade till att ge eleverna en grundkunskap om olika begrepp och termer som till exempel "¹⁴C metoden", dna, stratigrafi osv. Dessa är väsentliga för att förstå tvärvetenskapliga arbetssätt på en arkeologisk undersökning. Vidare fick eleverna bekanta sig med begreppet generation, genom att räkna ut hur många generationer tillbaka i tiden järnåldern ligger. Syftet var att eleverna skulle få ett konkret exempel på tid som de kan relatera till.

Besök och lektion i fält

Klassernas besök på utgrävningarna gjordes 1/6 och 2/6 2016, då Kulturens arkeolog Ivan Balic tog hand om eleverna. Vid ett av besöken närvarade även pedagogen Yvonne Andersson. Besöken varade cirka en timme och innefattade två olika utgrävningar, boplatserna och gravfältet. Målsättningen var att eleverna skulle få en spännande och minnesvärd upplevelse av arkeologiska undersökningar och samtidigt en bred lektion om hur naturvetenskap konkret kan tillämpas. Lektionerna inleddes med att Ivan Balic pratade om vad en arkeolog gör, vad det är de studerar, det vill säga människor, om vilka material och metoder som är viktiga. Målet var att få igång en dialog med eleverna för att få en uppfattning om deras förståelse och bakgrundskunskaper. Förhoppningen var att hålla igång dialogen genom hela besöket, för att hitta exempel och paralleller som eleverna kunde relatera till. Därefter behandlades olika naturvetenskapliga stödvetenskaper som används inom arkeologin idag, med konkreta exempel på hur det kan gå till och vilka resultat som kan förväntas. Under fältlektionerna vävdes även in aspekter kring vad tid är, hur man tittar på lämningar och olika metoder. Även aspekter kring konstruktion, brukning och destruktion samt hur dessa hänger ihop med hur man studerar människor vidrördes. Vad som behandlades mellan de två fältlektionerna varierade beroende situationen, elevernas intresse och bakgrundskunskaper samt vad som var relevant för stunden. Fältlektionen avslutades med att eleverna fick en

gruppuppgift att arbeta vidare med. Uppgiften var att designa en arkeologimaskin som ska hjälpa arkeologerna i deras arbete.

Grupparbete

Efter fältlektionen arbetade eleverna med grupparbetsuppgiften under ordinarie lektioner. Syftet var att grupparbetet skulle hjälpa eleverna att sammanfatta och vidare bearbeta de intryck och kunskaper som fältlektionen givit. Grupparbetet blev också en värdemätare på hur fältlektionen fungerat samt vilka kunskaper som de kunnat ta emot och bearbeta. Dessa uppgifter är viktiga för att kunna anpassa framtida fältlektioner till olika målgrupper (årskurser). Vid en av lektionerna deltog Ivan och hjälpte grupperna med förslag på hur deras projekt kunde vinklas så att alla hade någon unik egenskap.

Redovisning av grupparbete

Resultatet av elevernas gruppuppgift redovisades någon vecka efter fältlektionen, då Ivan Balic och Yvonne Andersson från Kulturen besökte klasserna på Dalslundskolan. Varje grupp presenterade sitt projekt med teckningar och ett kortare föredrag. Under presentationerna fanns det tillfälle att repetera och utveckla några av de punkter som hade behandlats under fältlektionen. Varje presentation avslutades med några kommentarer, i vilka Ivan Balic lyfte fram och mycket kort utvecklade några projektets unika drag.

Erfarenheter och slutsatser

Pilotprojektet hade dels sin grund i de nationella målen för kulturmiljöarbete dels i idén att arkeologiska undersökningar kan användas som ett brett pedagogiskt undervisningsverktyg. Det var dock i samband med att kontakter knöts med lärare från Dalhemskolan i Åkarp som projektet fick fastare kontur och en tydlig inriktning mot ämnesöverskridande lärande. Projektplaneringen tillsammans med lärare och museipedagog var en mycket lärorik och kreativ process som gav många nya infallsvinklar kring arkeologiska undersökningar och ämnesöverskridande lärande. Utformningen av projektet påverkades av det korta tidsspannet mellan det att undersökningsplatserna blev tillgängliga för besök och skolterminens slut, vilket bidrog till att projektupplägget blev ganska traditionellt. Inledningsvis fanns det tankar på att utveckla redovisningsdelen till någon form av utställning, något som inte kunde infrias inom den tillgängliga tiden. Några av erfarenheterna från projektplaneringen som kan lyftas fram är att redan från början försöka se bortom den konkreta projektplaneringen, för att se om det finns ytterligare fördelar genom att involvera andra utanför projektgruppen. Exempelvis kunde även bildlärare och teknikpedagogerna kopplats in i arbetet med gruppuppgiften. Vidare kan någon form av utställning vara en bra plattform för fortsatt ämnesöverskridande lärande, exempelvis i samarbete med kulturens pedagoger och ett besök på Kulturen.

Ett besök på en arkeologisk undersökning är starkt beroende av yttre omständigheter så som väder och arbetsmiljön. Vid utgrävningarna i Åkarp utgjorde arbetsmiljön inget hinder, medan den rådande högsommarvärmen påverkade elevernas koncentrationsförmåga negativt. Trots detta tyckte klasserna att det var spännande att få komma ut på plats och få se hur arkeologerna arbetade. I stort sett gick lektionerna i fält bra, även om det kan konstateras att ambitionsnivån från arkeologernas sida var för högt satt, vilket innebar att delar av det planerade programmet behandlade begrepp som inte hade omfattats av den förberedande lektionen som lärarna genomförde inför besöket. En striktare avgränsning hade varit önskvärd liksom en uppdelning av klasserna i mindre grupper, till exempel genom att ha flera stationer mellan vilka grupperna kunde cirkulera eller fler besökstillfällen med mindre grupper.

Gruppuppgiften var ett uppskattat moment i klasserna, vilket också framgick av de mycket kreativa designförslagen som presenterades. Vid en av lektionerna deltog arkeologen Ivan Balic som cirkulerade bland grupperna som ett extra stöd. Ambitionen var att kunna prata med eleverna i små grupper, något som inte är möjligt vid besöken på undersökningarna. Det visade sig att flera grupper hade likartade teman, men med unika idéer i varje grupp. Samtalen blev ett bra tillfälle att uppmuntra dessa idéer med följdfrågor och förslag. Möjligheten att få delta på en lektion då eleverna arbetade med gruppuppgiften uppskattades mycket och särskilt insiktsfullt var samtalet med läraren som gav en värdefull bild av skolarbetet idag. För arkeologer som arbetar med publik förmedling är ett sådant besök mycket lärorikt och bör om möjligt finnas med i planeringen vid större förmedlingsinsatser riktade mot barn och ungdom i skolan.

Dagens stora arkeologiska undersökningar är tvärvetenskapliga till sin natur och spänner över vitt skilda fält i ett försök att belysa hur och varför människor levde som de gjorde under olika tider. På så sätt blir utgrävningen en mötesplats där olika vetenskaper samverkar mot ett gemensamt mål. Det var utifrån de här förutsättningarna som tanken på att en undersökning har en potential att vara mer än ett förevisat fältbesök inom ämnet historia, utan också en plats för ämnesöverskridande lärande. En arkeologisk utgrävning är även en plats som väcker nyfikenhet och som många förknippar med speciella förväntningar om spännande upptäckter som ger svaren på obesvarade frågor. Den arkeologiska undersökningen blir således en bra utgångspunkt för lärande i allmänhet kring iakttagelser, metoder, källkritik och också fördjupa förståelsen över relationen historia och framtid. Pilotprojektet som ingick i den publika förmedlingen i samband med arkeologiska undersökningarna utanför Åkarp var av begränsad omfattning och har inte i detalj utvärderats, men utifrån våra erfarenheter och den respons som lärare och elever från Dalhemskolan i Åkarp förmedlat, är konceptet med arkeologiska undersökningar som en plats för ämnesövergripande lärande mycket lovande och har en stor potential att utvecklas vidare.

Besök utgrävning

Åkarp

Besök av klass 5c och 6b

Ivan skickar ut två datum så snart han vet när arbetet i Åkarp sätter igång. Magnus och Emma förbereder sina klasser inför besöket genom att gå igenom några utvalda begrepp med barnen. På mattelektionerna kommer barnen få i uppgift att räkna ut hur många generationer det är mellan dem och de som levde på äldre järnåldern.

Efter besöket hos Ivan och Yvonne kommer barnen ha i uppgift att uppfinna en arkeologmaskin som skulle kunna användas vid en utgrävning. Arbetet redovisas för Ivan och Yvonne någon vecka senare.

VAD SKOLAN GÅR IGENOM I FÖRVÄG

DNA, KOLT4, GRUNDÄMNESANALYS

konstruktion->brukning->destruktion

Tiden för äldre järnåldern

DETTA NÄMNS INTE I SKOLAN

Vad gör en arkeolog

"Leta och tolka"

1.
Lektioner i klassrummen där vissa begrepp går igenom för att förbereda barnen.

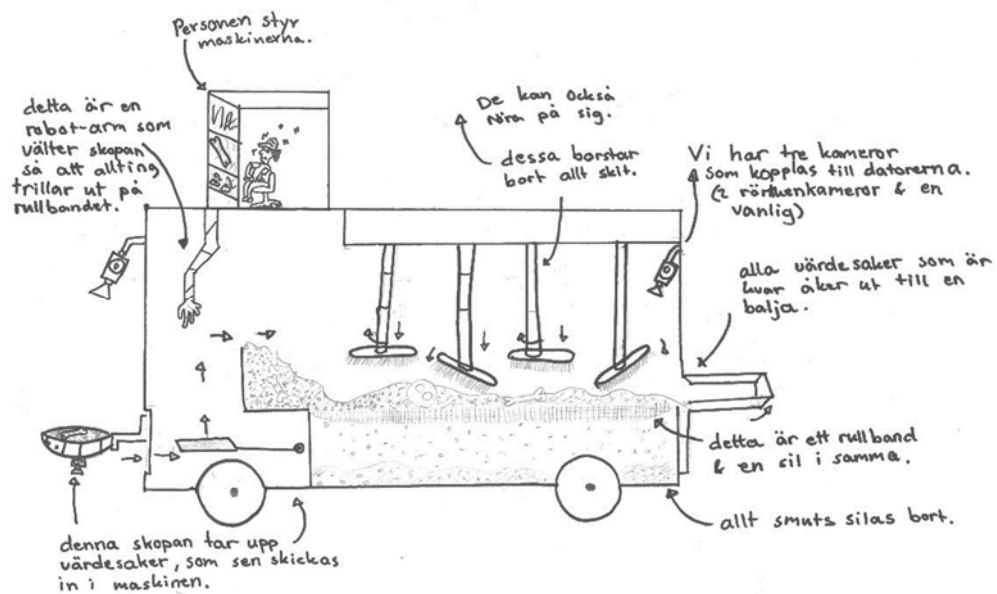
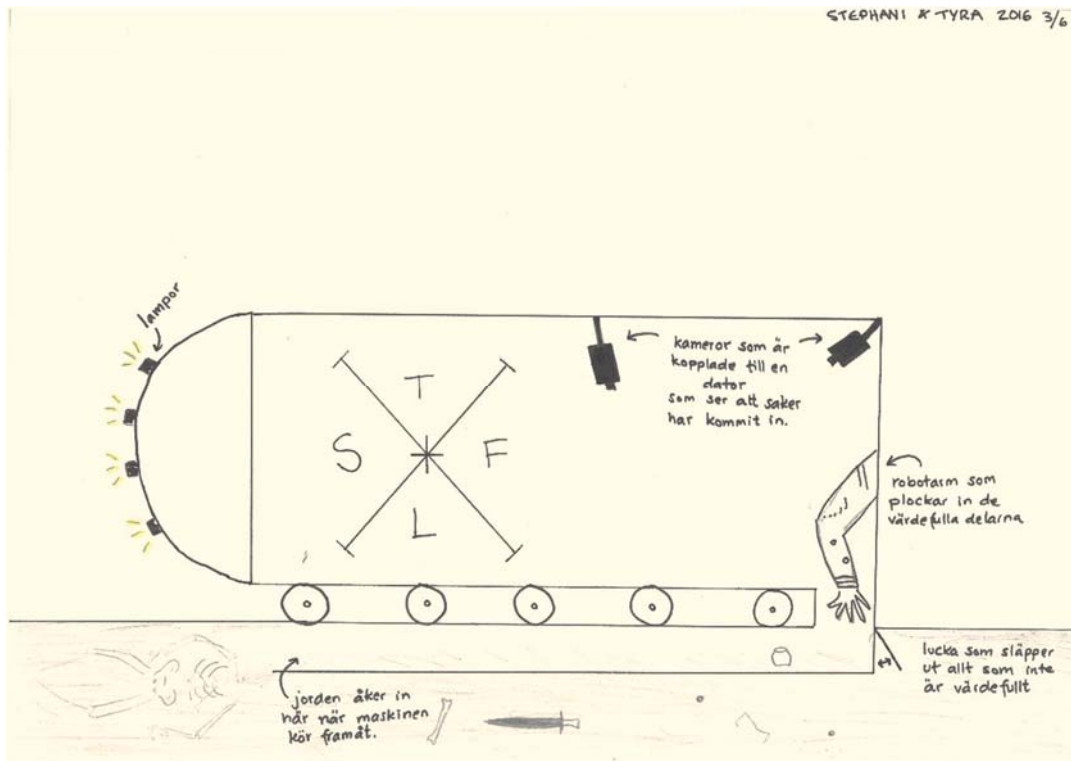

2. v 21-22
Besök (max 1 h) vid utgrävningen där barnen får med sig en arbetsuppgift

3. v 23
Ett klassrumsbesök av Ivan och Yvonne där arbetet redovisas.

Figur 45. Förberedelseprospekt för samarbetet Kulturen/Dalslundsskolan inför de arkeologiska undersökningarna år 2016.

Figur 46. Två arkeologmaskiner som konstruerats teoretiskt efter fältbesök. Den övre bilden är signerad Staphani och Tyra, den nedre saknar dessvärre upphovsmakare. Eleverna gick vid tillfället i Åk 6, Dalslundsskolan i Hjärup.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-6820-2016	Fornlämning nr/art	RAÄ Uppåkra 53
Socken/stad	Uppåkra	Kulturens projektnummer	61000-450
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Burlöv	Trakt/kvarter/fastighet	Åkarp 3:2
Typ av exploatering	Utbyggnad södra stambanan		
Uppdragsgivare	Trafikverket		
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning		
Ansvarig institution	Kulturen		
Fältarbetsledare	Aja Guldåker, Ivan Balic		
Övrig personal	Linda Billström, Torbjörn Brorsson, Bo Knarrström, Anna Lagergren, Lena Nilsson, Johan Wallin		
Fältarbetstid	2016-05-18— 2016-06-15		
Fälttid			
Arkeolog	456 h		
Undersökningens omfattning			
Yta	1 023 m ²		
Kubik	500 m ³		
Fyndmaterial (förvaring m.m.)	LUHM 32568:1-181. Fynden förvaras efter fyndfördelning på LUHMs magasin		
Arkivmaterial, förvaring	Original i Kulturens LA-Arkiv under fastighetsbeteckningen. Kopior till LUHM		
Ritningar, dokumentation	20 st A3 ritfilm: 1 sektionsritningar skala 1:20, 17 st planritning skala 1:20, 2 st planritningar skala 1:2/Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS		
Foto	Fält 185 st, Instagram 13 st, efter konservering 80 st (Luhm), 63 st efter konservering (Viveca Ohlsson, Kulturen)		
Analyser	C14, ICP, makrofossil, keramik		

Referenser

- Arcini, C. 2013. Osteologisk analys av benmaterialet från Stora Uppåkra 2:25. (Aspeborg, H., Becker, N., Anglert, M. & Larsson, S). Stora Uppåkra 2:25 basdokumentation, Skåne, Staffanstorps kommun, Uppåkra socken, Stora Uppåkra 2:25, fornlämning RAÄ 39, Dnr 3.1.1-03513-2010. Arkeologisk undersökning 2011. UV Rapport 2013:61.
- Arcini, C. & Runcis, J. 1998. Gravar och boplatser i Hjärup, äldre och yngre järnålder, med osteologisk rapport över gravarna från Hjärup. Arkeologisk slutundersökning. Rapport RAÄ UV Syd 1998:1. Lund.
- Aspeborg, H., Becker, N., Anglert, M. & Larsson, S. 2013. Stora Uppåkra 2:25 basdokumentation, Skåne, Staffanstorps kommun, Uppåkra socken, Stora Uppåkra 2:25, fornlämning RAÄ 39, Dnr 3.1.1-03513-2010. Arkeologisk undersökning 2011. UV Rapport 2013:61.
- Balic, I. 2018. Södra stambanan, delen Flackarp-Arlöv, Uppåkra socken, Burlöv och Staffanstorps kommuner, Skåne län. Arkeologisk utredning och förundersökning 2016. Kulturmiljörapporter 2018:17. Kulturen.
- Becker, C., J. 1961. Förromersk järnålder i Syd- og Midtjylland. Nationalmuseets skrifter, Större beretninger, VI. København.
- Björk, T. 2005. Skäran på bålet. Om den äldre järnålderns gravar i Skåne. Report series No 92. Tollarp.
- Björk, T. 2015. Uncovering more Death. Some recent excavations of graves from the Early Iron Age in Scania. Larsson, L., Ekengren, F., Helgesson, B. & Söderberg, B. (eds.) Small Things – Wide Horizons. Studies in honour of Birgitta Hårdh. Archaeopress Archaeology, Oxford.
- Bondesson Hvid, B. 2001. Arkeologisk utredning steg 2. Hjärup 4:276 m fl, Uppåkra socken, Staffanstorps kommun, Skåne. Rapport Wallin kulturlandskap och arkeologi 2001:12.
- Erikson, M. 2001. En väg till Uppåkra. I: Uppåkra - centrum i analys och rapport. Larsson, L. (red.) Acta Archaeologica Lundensia Series altera in 8° 36
- Göthberg, H & Kyhlberg, O. (red). 1995. Hus & gård i det förurbana samhället. Rapport från ett sektorsforskningsprojekt vid Riksantikvarieämbetet. Katalogdel. Riksantikvarieämbetet. Arkeologiska undersökningar. Skrifter nr 13.
- Helgesson, B. 2002. Järnålderns Skåne. Samhälle, centra och regioner. Uppåkrastudier 5. Acta Archaeologica Lundensia, series in 8°, No 28. Lund.
- Jönsson, L. & Lövgren, K. 2003. Rapport över arkeologisk slutundersökning. Öresundsförbindelsen Fosie 9A-B. Rapport nr 20, Malmö Kulturmiljö 2003. Malmö.
- Kockum, J & Wallin, J. 2018. Arkeologisk utredning steg 1 inför fördjupad översiktsplan för Lund Sydväst (Källby), Lunds kommun, Skåne län. 2017. Kulturmiljörapport 2018:14. Kulturen. Lund.
- Lundberg, A. 1995. Källby. Industri- och Höjeåvägen. Arkeologisk förundersökning med utredning 1995. Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 16. Lund.
- Nicklasson, P. 1997. Svärdet ljugar inte. Vapenfynd från äldre järnålder på Sveriges fastland. AAL series prima in 4° No 22°. Lund.
- Stjernquist, B. 1955. Simris. On Cultural connections of Scania in the Roman Iron Age. Acta Archaeologica Lundensia Series in 4°. N° 2. Lund.

Stjernquist, B. 1993. Gårdslösa. An iron age community in its natural and social setting. III. Chronological, economic and social analysis. ARL, LXXXI. Lund.

Strömberg, M. 1975. Romartidsgravar i Valleberga. Ale nr 2 1975. Lund.

Wallin, L. 2012. Arkeologisk utredning, steg 2 2012. Järnvägsutbyggnad Åkarp-Arlöv, Åkarps, Uppåkra och Burlövs socknar, Staffanstorps och Burlövs kommuner, Skåne. Rapport 2012:8. Wallin kulturlandskap och arkeologi.

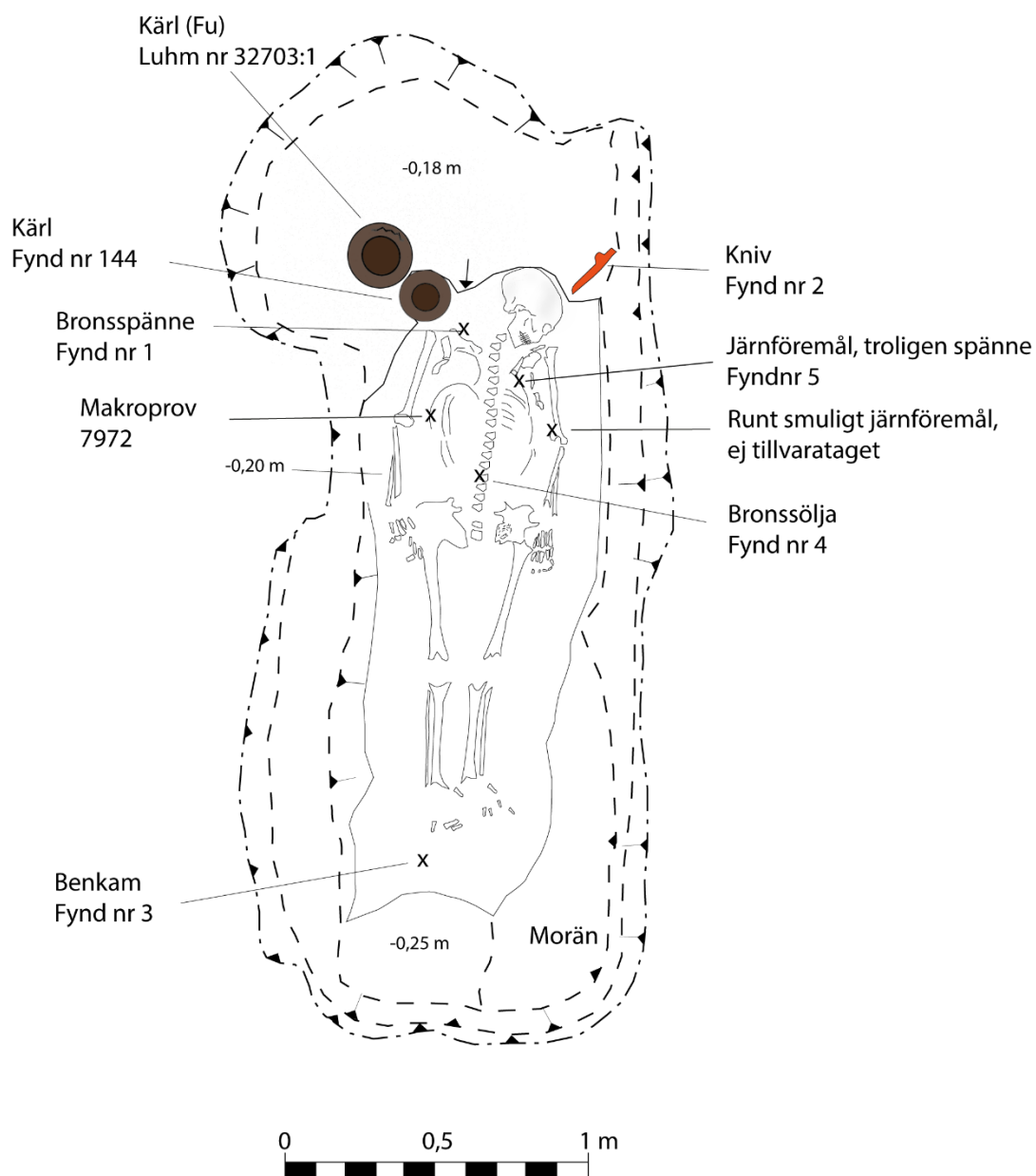
Övriga referenser

Lundqvist, K. 2017. Epost, korrespondens angående gravfynden, i synnerhet angående bärnstenspärlorna. Karin Lundqvist gjorde en genomgång av gravfynden i eget forskningssyfte.

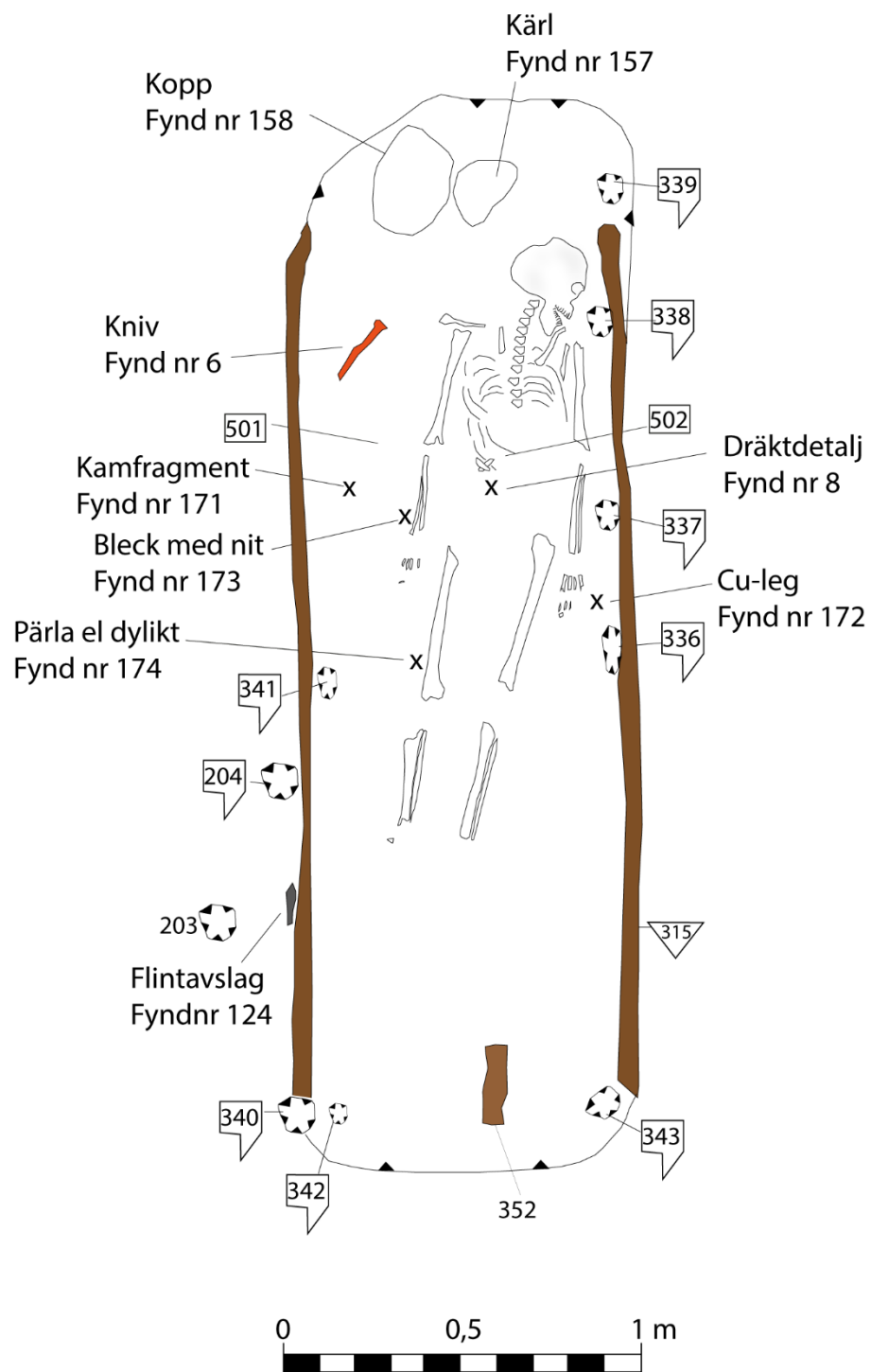
Bilagor

1. Planritningar och sektioner
2. Kontext- och gruppregister
3. Fyndregister
4. Keramiska studier/Torbjörn Brorsson
5. Makroskopisk analys av jordprover från gravar vid Åkarp Arlöv/Jens Heimdahl SHMM
6. Osteologisk analys av skeletten från en äldre järnålders gravplats i Åkarp 3:2,
Uppåkra sn, Skåne/Lena Nilsson
7. Osteologisk analys av djurbensmaterialet från gravområdet, Åkarp 3:2/Lena Nilsson
8. C14 analyser/Göran Possnert
9. Konserveringsrapport/Luhm Lovisa Dahl
10. Ordlista facktermer
11. Principer för den stratigrafiska analysen

1. Planritningar och sektioner

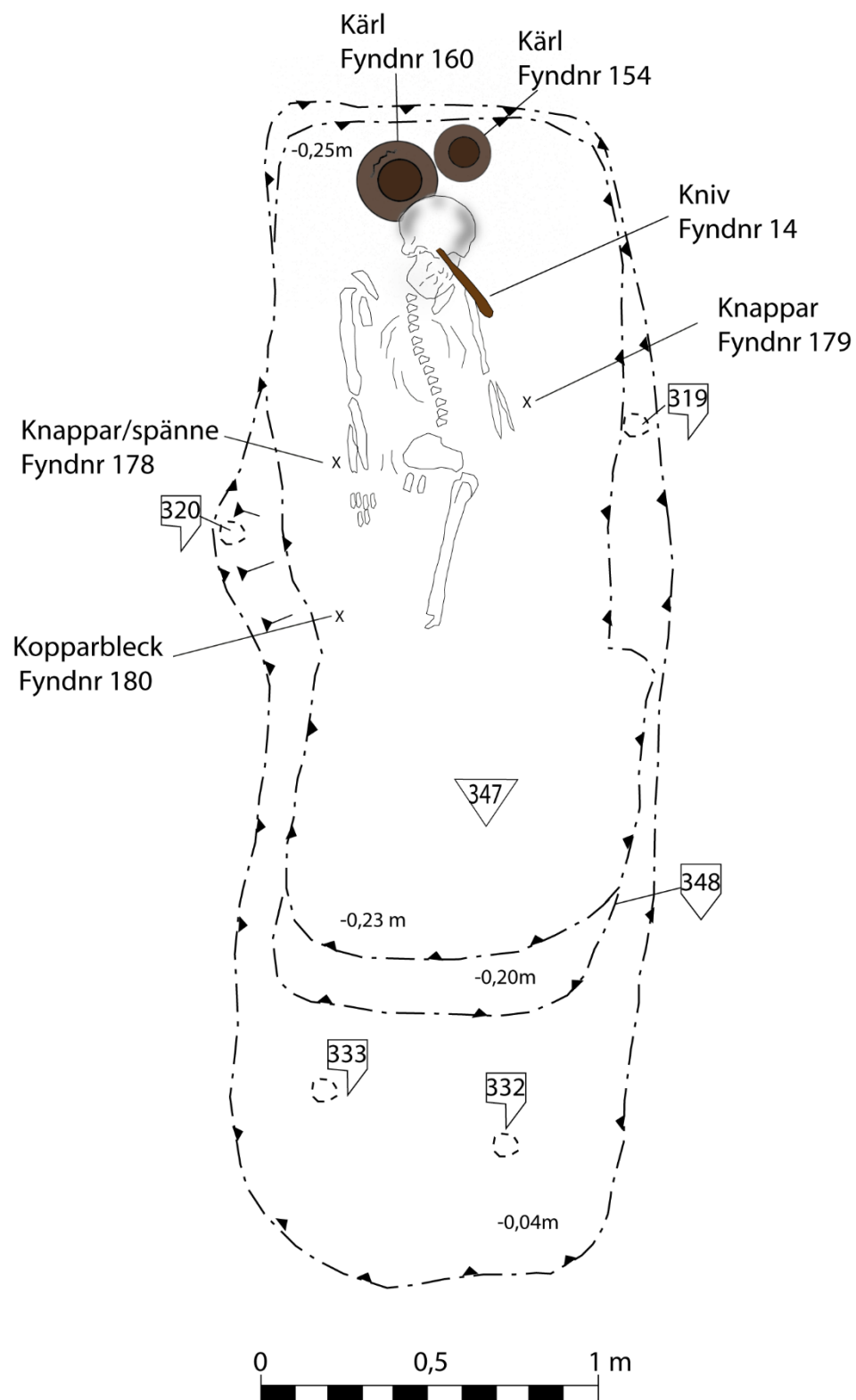
Grupp 1

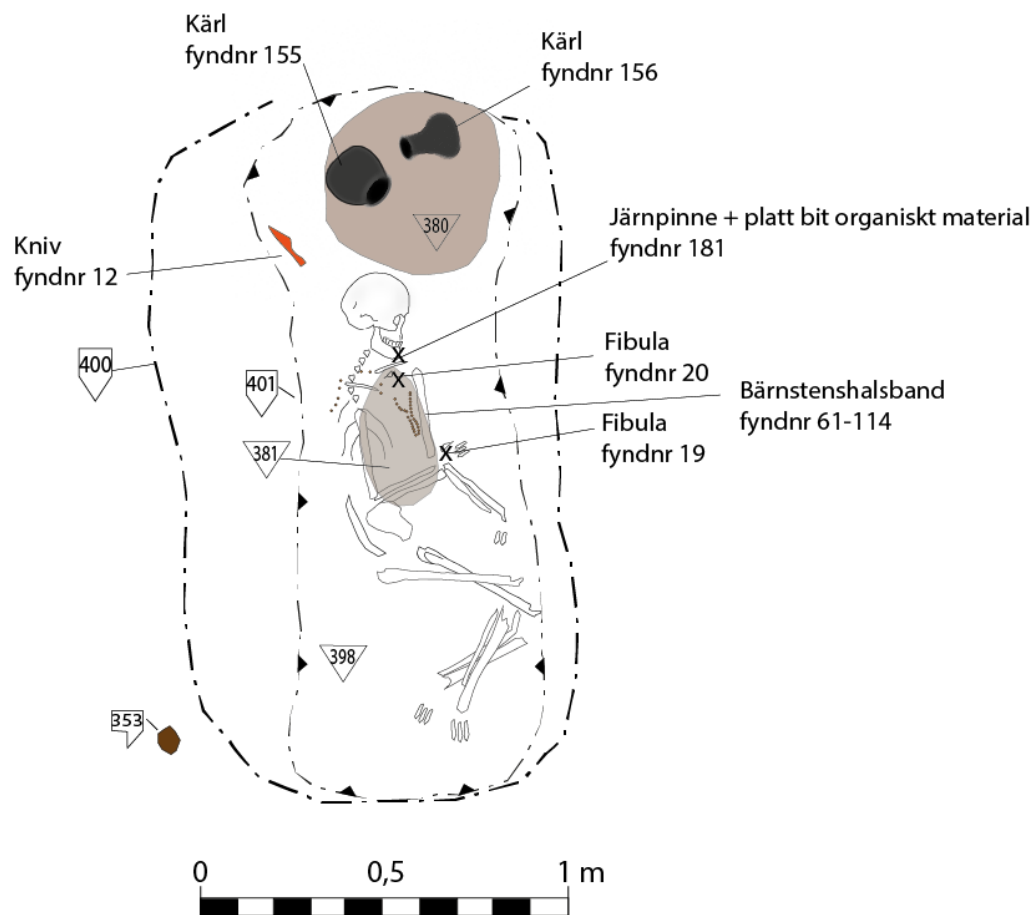
Grupp 2

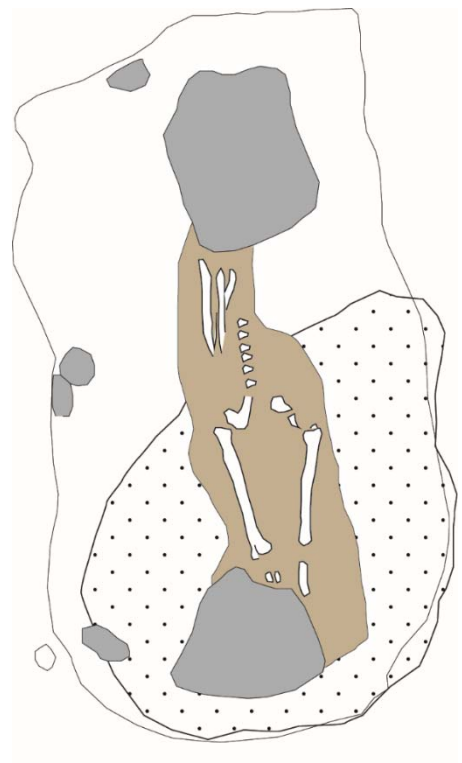
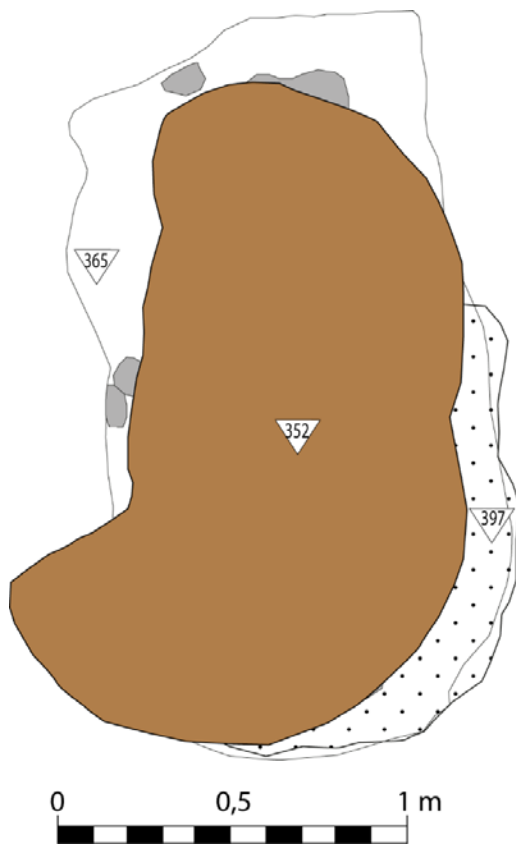
Grupp 4

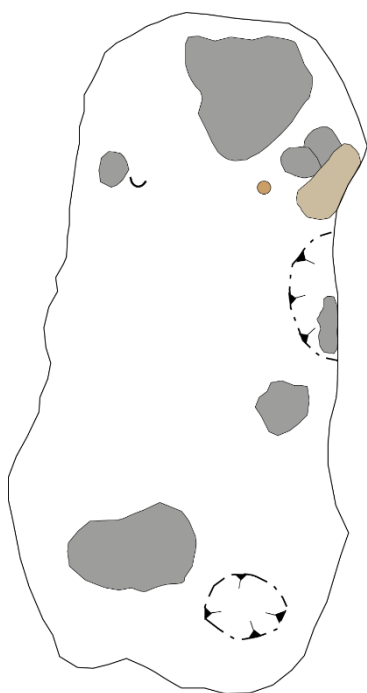
Grupp 5 & 6

Grupp 9

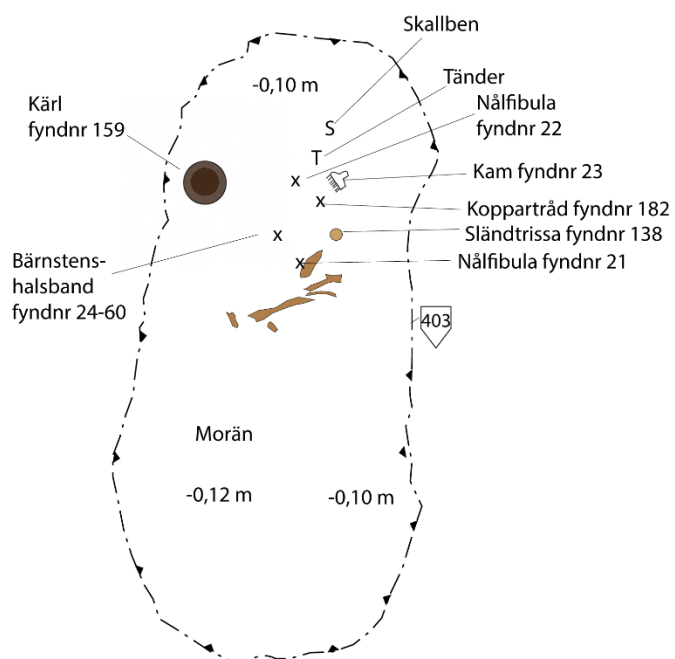

Grupp 10

0 0,5 1 m

Grupp 11

2. Kontext- och gruppregister

Nr	Tolkning
116	Möjlig del av grav som blivit plundrad
117	Rund, mycket svart kontext tolkad som en grav, dock eventuellt inte samtida som de andra på området, två keramikkrärl påträffades i provgropen som grävdes i kontexten (se ritning). En provgrop grävdes i 117 och på botten påträffades två krärl samt en djurkäke (ej tillvaratagen, dåligt skick). Krärlen återfanns i två koncentrationer platt liggande på moränen och detta tolkas som att de var in situ och krossats då graven rasat samman. Keramiken är annorlunda än tidigare, ej dekorerad, tjockare och oxiderad på utsidan, sedan reducerad. Det ena kärlet med tunnare väggar än det första. En alternativ tolkning är att det rör sig om ett grophus vilket kan förklara varför keramiken skiljer sig åt i jämförelse med gravarna.
121	Påförd fyllnad ovanpå skelett/kista, bestående av varvad kulturjord och återdeponerad morän, lagt som packning ovan grav och gravgåvor. Funktion: att utgöra en hård packning för att täcka/skydda grav. I NV två lerkärl (ett vid FU som Torbjörn Brorsson har tagit hand om), ett vid SU punktnummer 6778, kam i södra delen nr 6779, sölja centralt nr 6780, kniv i NÖ delen nr 6781. Förekom även ett ringa antal flintavslag i lagret. Tillkom runt smuligt järnföremål vid vänstra armlid. Inget träkol observerades.
122	Fyllning i stolphål, möjligen tillhörande gravkonstruktion.
123	Igenfyllnad i grophusnedgrävning efter det att huset slutat användas. Materialet avspeglar att man eldat (skärvsten, sot, träkol) på gravfältsytan, runtom grophuset och antagligen lagat mat (keramik, djurben).
124	Lerpackning ovanpå skelettgrav.
125	Påfört material för att jämna ut marken efter det att grophuset upphört att användas. Centralt i lagret var inblandning av gul moränlera. Möjligen har en ny grop grävts i närheten i samband med igenfyllningen. Fyllningen avspeglar aktivitet på platsen, troligen tidsmässigt nära begravingarna eftersom ett par skärvor med liknande gods som gravkrärlen finns i K125. Löpare - också matberedning. Skärvsten- träkol visar att man lagat mat på platsen. Skärvsten=kokgrop.
132	Fyllning i dräneringsdike
200	Påfört igenfyllnadslager i grophus.
201	Såg ut som störhål vid första rensning, vid andra rensning framträdde en närmast fyrkantig färgning med en tarm som sträckte sig mot SO, totalt ca 0,34 m och 0,04 m djup. Tydliga avgränsningar - tolkas som djurgång och djurbo
202	Störhål öster om kistfärgning, 0,08 m höger om färgningen. Endast 0,04 m djupt, troligen endast nedre delen av störhålet kvar. Fyllning tillkommen när pinnen ruttnat och helt förmultnat.
204	Störhål väster om kistfärgning, 0,08 m höger om färgningen. Endast 0,04 m djupt, troligen endast nedre delen av störhålet kvar. Fyllning tillkommen när pinnen ruttnat och helt förmultnat.
227	Sekundär fyllning i nedgrävning K246 med oklar funktion. Fyllningen bestod av siltig lera, gråsvart med ställvis koncentration av träkol och sot samt skörbränd sten. Stenen mycket vittrad, ibland endast konturerna skönjbara. Tillkomst troligen lager/utlakning från rituell aktivitet i anslutning till begraving. Andelen brandrester är för litet för att tolka som att det eldats på plats. Lagret endast 0,02-0,05 m tjockt, underliggande fyllning K245 förefaller ej eld- eller värmepåverkad.
245	Primär fyllning i nedgrävning K246, mindre andel träkol och sot än i K227. Fyllningarna har troligen tillkommit vid olika tidpunkter eftersom det är så pass stor skillnad i färg och beståndsdelar. Det kan röra sig om undanstädat material från området. Inget daterbart påträffades och det går inte att avgöra om nedgrävning och fyllning är samtida med de närliggande gravarna eller hur lång tid som förflutit mellan de olika fyllningarna.

	Nedgrävningens sidor och nedgrävningskant relativt tydliga och den förefaller inte ha stått öppen.
246	Nedgrävning med oklar funktion, förhållandevis välgjord och detta talar för att funktionen inte enbart varit lertäkt. Med tanke på de två fyllningarna med lera och skörbränd sten, samt närheten till gravarna, skulle det kunna röra sig om en markering av gravfältet eller något sorts fundament till rest sten. I området finns ytterligare 3-4 kontexter med liknande form och översta fyllning.
253	Färgning efter nedbrutet organiskt material i den södra delen av graven. Kan ha varit en nedlagd gravgåva.
254	Fyllning av gråbrun siltig lera i störhål i gravens södra ände strax söder om K315, ca 0,15 m. Störhålet är ovalt och snett lutande, se skiss. Fyllningen är likt K124 och kan troligen sägas vara detsamma då förmultnad kropp, kläder och kista fyllt alla fördjupningar.
255	Fyllning i nedgrävning K316. Funktionen utjämning. Inga fynd eller träkolsprickar.
256	Fyllning ovanpå skelettgrav. I den södra delen av graven, som här var djupare, förekommer småsten och flintavslag, träkolbitar, samt ett rundat trästycke, vilket först antogs tillhöra en kistkonstruktion, men tolkades senare som en gravgåva, och då troligtvis rest av ett träkärl. Synes ligga på moränen, nedgrävningskant sannolikt bortodlat/schaktat.
263	Fyllning mellan kistans sida och K349 nedgrävningskant för att hålla kistan på plats. Efter kistans förmultning har den fallit in i graven.
264	Fyllning i stolphål eller stenvtryck. Möjligen markering för grav.
265	Fyllning i stolphål, ingår möjligen i en vikingatida byggnad, endast inmätt
271	Kompakt lerlager med begränsad utbredning, täcker den dödes vänstra knä och går sedan snett ut mot ONO-VSV. Tjockast i mitten, ca 0,020 m. Förefaller vara medvetet ditlagt vid gravläggandet. Alternativt rest efter lerpackningen/stenpackningen som legat över graven men som togs bort till stor del vid schaktningen. Centralt längst i södra gravkonstruktion med färgningar efter träkonstruktion som exempelvis plankor och stabiliserande stö- och stolphål.
272	Avlång färgning efter bräda, alternativt vägg i grav 124. Färgning efter förmultnat trä, brungrå lerig silt med enstaka träkol. Färgningen utgör den västra färgningen som skulle kunna utgöra störhål i gravkonstruktionen. Längst ned mot söder är färgningen/nedgrävningen mycket smal som om där legat en bräda på sidan.
273	Fyllning som tillkommit då den nedstuckna stören förmultnat. Fyllningen är mycket likt K124 och det kan i princip vara samma fyllning som består av förmultnad kropp, kläder och gravkonstruktion.
285	Påfört lager i nedgrävning. I, och vid sidan om framkom två störhål K286 och K287. Funktionen för lagret kan ha varit någon form av packning/bärlager för en eventuell påbyggnad med sten/stenar.
282	Troligen del i ett hägn.
286	Störhål. Tillsammans med K287 utgjorde kontexten troligen en markering av gravfält.
287	Störhål. Tillsammans med K286 utgjorde kontexten troligen en markering av gravfält.
288	Troligen utrednings- och FU schaktet som spökar. Omrörda kulturlager, ljusgul-gulbrun kompakt lera i stora sjok blandade med en mer siltig lera i beigebrun kulör. Sannolikt att betrakta som en händelse, även om det finns tydliga skillnader mellan de båda lerorna. Båda ligger emellertid över K117 och K116, men kan inte begränsas utanför K117 och K116 i nuläget. Utbredningen av K288 är således tämligen osäker.
289	Fyllning i grophus, ingångsparti och skuret av modernt dräneringsdike K252.
290	Fyllning i grav. Det vill säga jord som grävts upp för graven och lagts tillbaka när den döde placerats i graven.
291	Stenvtryck. När två större stenar i gravens packning dragits upp av plog eller harv har matjord K291 ersatt stenarna.

292	Påförd fyllning ovanpå grav/skelett K292. Det synes vara mer osorterat i fyllningens södra del, vilket betyder att det här är omrört, möjligen gravplundring, dock ligger delar av ovanpåliggande stenpackning ovanpå denna del, vilket motsäger detta (om inte gravplundrare lagt tillbaka stenen för att dölja brott).
293	Stenpackning över grav. Finns även stenpackning (avtryck) i söder (K394).
294	Fyllning i nedgrävning. Möjligen efter gravplundring (se K288 +K346). En alternativ tolkning är också att fyllningen utgör igenfyllning av ett grophus. Fyllningen tolkas vara återfylld matjord när gropen lades igen. Ojämn nedgrävning. I den västra delen kan fyllningen inte avgränsas, troligen det samma lager som finns utanför K117+K116 samt på andra platser inom undersökningsområdet - tolkas vara äldre matjord.
298	Fyllning i stolphål, ingår möjligen i en vikingatida byggnad, endast inmätt.
299	Fyllning i dräneringsdike.
300	Fyllning i naturlig svacka, endast delundersökt.
301	Fyllning i naturlig svacka, endast delundersökt.
302	Fyllning i stolphål, ingår möjligen i en vikingatida byggnad, endast inmätt.
315	Avlång färgning efter plankor, alternativt vägg i grav K124. Färgning efter förmultnat trä, brungrå lerig silt med enstaka träkol. Färgningen utgör den östra färgningen som skulle kunna utgöra pinn-/störhål i gravkonstruktionen. Längst ned mot söder är färgningen/nedgrävningen mycket mycket smal som om där legat en plankor på sidan.
316	Ej tydlig funktion. Möjlig nedgrävning för större sten som kan placerats som markering/symbol vid gravfält.
317	Stenpackning på grav. Funktion: gravmarkering. Sannolikt är stenpackningen skadad av plog samt delvis avbaning och bör ha haft större utbredning på graven.
318	Fyllning i grav 124, under skelettet, mycket likt fyllningen K124. Fyllningen har troligen tillkommit när kropp och kläder förmultnade. Skiljs från K315 av skelettet.
319	Ingått i träkonstruktion/markering vid grav 292.
320	Träkonstruktion vid grav.
328	Fyllning i stolphål, ingår möjligen i en vikingatida byggnad, endast inmätt
329	Mindre störhål i nordvästra kanten av grav 393. Ingår sannolikt med störhål K330 i gravkonstruktionen runt skelett K393, antingen som markering eller ingående i en konstruktion.
330	Mindre störhål i östra kanten av grav 393, ingen ingår sannolikt med störhål K329 i gravkonstruktionen runt skelett K393, antingen som markering eller ingående i en konstruktion.
331	Påminner om K393, men är uppblandad med matjord Fyllning kring stenvtryck K500 + K394.
332	Ingått i träkonstruktion vid grav, markering eller konstruktion.
333	Störhål tillsammans med K 332, K 319 och K 320 — utgjort en träkonstruktion vid grav
334	Nedgrävning med syfte att ställa/placera en plankor som del av gravkonstruktionen i grav 124. Mot söder blev nedgrävningen allt smalare och brädan hade troligen placerats på sidan.
335	Störhål strax öster om färgningen efter den högra brädan i graven. Tolkas ingå i en gravkonstruktion, t ex som stödpinne åt träkonstruktionen i gravens högra sida.
336	Tolkas som avtryck efter sten, som troligen har fungerat som fundament eller underlag för väggen. Framkom under den högra färgningen. Stenen har vid senare tillfälle plockats bort. Möjligen har graven eller resterna av överbyggnaden rivits ned.
337	Störhål (nedre delen) som framkom under den högra färgningen. Tolkas ha ingått i gravkonstruktionen.

338	Störhål som tolkas ha ingått i gravkonstruktionen, har stöttat upp den högra väggen på insidan av graven.
339	Störhål som ingått i konstruktionen i grav 124.
340	Nedgrävning med syfte att ställa/placera en plank som del av gravkonstruktionen i grav 124. Mot söder blev nedgrävningen allt smalare och plankan hade troligen placerats på sidan
341	Störhål som framkom endast 0,02 m öster om kistfärgningen K272. Tolkas som tillhörande gravens konstruktion, eventuellt som stödjande stöd till den vänstra sidan.
342	Störhål som framkom endast 0,04 m djup. Strax höger om den vänstra färgningen i grav 124. Ligger i den södra delen av graven, tolkas som en del av gravkonstruktionen.
343	Nedgrävning efter nedstucken stöd, som tolkas ha ingått i gravkonstruktion. Placerat cirka 0,15 m söder om den östra färgningen. Störhålet lutar något mot söder.
344	Fyllning i modern nedgrävning. Oklar funktion.
345	Fyllning i modern nedgrävning. Oklar funktion.
346	Mycket oregelbunden nedgrävning, svår att tolka. Möjligen en del av AU-schaktet, dock ojämnt grävt eller schaktat. En eventuellt troligare tolkning är en äldre nedgrävning - kan det vara gravplundring? Fyllningen ser ut som alv som grävts upp och sedan lagts tillbaka. Ibland sticker fyllningen in under nedgrävningskanten, vilket kan tyda på att man har grävt för hand.
347	Humöst lager som sannolikt skapats vid förmultning av den gravlagde samt nedbrytning av dess kläder.
348	Nedgrävning i morän för gravläggning av skelett 292. Söder om den en nedsänkt platå för stenpackning
349	Nedgrävning i morän för grav. Den skiljer sig från övriga gravar med en oval utbuktning i nordvästra hörnet vari två kärl placerats. Graven synes i övrigt varit utformad för att med nedgrävningskanterna kunna stödja konstruktionen runt den gravlagde.
350	Fyllning i nedgrävning i vilken störhål, stören mindre än 0,10 m i diameter. Hör sannolikt till gravkonstruktionen. Antingen markering som syns ovan jord eller ingått i konstruktion som stöttat stenarna i västra långsidan när denna konstruerats (se även beskrivning grav 290).
351	Stenram anlagd längs kanten av grav. Avgränsning mot omgivande morän. Del av gravkonstruktion Grav 290.
352	Fyllning/packning ovan skelett i grav. I lagret satt det två stora sten i norr och i söder, lagret gick in under den södra vilket tyder på att de hör ihop. Fortsatt undersökning tyder på att stenen placerats i samband med konstruktion av grav 365, uppgrävd och återplacerad i samband med konstruktion av grav 352. I lagrets bottenskikt kom skelett K353, det var endast del av högerarm, två lårben, samt rest av tå, inga gravgåvor. Delvis gick de upp emot/på stenarna, vilket kan tyda på att individen placerats vilande på dessa.
353	Nedgrävning för stöd som ingått i gravkonstruktion till K365, möjligen som markering.
354	Störhål i konstruktion, troligen vägg i östra delen av grophus K123.
355	Störhål i konstruktion, troligen vägg, tillhörande grophus K 123.
356	Fyllning i nedgrävning för stolphål, som tillhör annan yngre konstruktion än grophus K123.
357	Nedgrävning för stolpe som ingått i annan yngre konstruktion än grophus K123.
358	Nedgrävning för kluven stolpe som ingått i vägg eller takkonstruktion till grophus.
359	Hål för stöd som ingått i väggkonstruktion till grophus.
360	Nedgrävning med fyllning syntes fortsätta in i K123 när detta grävdes, kunde följas en bit och bedömdes vara djurgång.
361	Brukningslager i botten av nedgrävning som bara är bevarad 0,06 m av. För magert underlag att tolka utifrån. Kan vara fyllning i stolphål som grävt igenom grophuset i grupp 12, stolphålet ingår möjligen i en vikingatida byggnad grupp 21

362	Nedgrävning endast bevarad till 0,06 m djup - för litet underlag för tolkning.
363	Var inte nedgrävning - bara spadat för att söka nedgrävningen K372 begränsning.
364	Ingen nedgrävning - spadat för att hitta nedgrävningsbegränsning K372
365	Fyllning i nedgrävning. Gravfyllning påford tidsmässigt nära i anslutning till gravläggning av individen i grav 365
365	Fyllning som deponerats efter plundring alternativt rekognosering. Inför begravning K352 har man velat förvissa sig om läget för den döde i grav 365. Innan individen i grav 352 begravts har man grävt ner i grav 365, i södra delen djupast, så man nått fötterna. Nedgrävningen har fyllts igen, med K397 tillsammans med den stora sten som sannolikt hör till gravkonstruktion K365. Efter detta har individen i grav 352 gravlagts och graven fyllts igen med kraftigt humös jord K352.
366	Golvlager i grophus 123.
367	Sekundär fyllning i störhål, tillkommit då pinnen drogs upp och håligheten fylldes av överliggande fyllning K123. Fyllningen utgörs av grått nedbrutet material, oklart om det är stören som förmulnat eller om den, som angivits ovan, dragits upp då byggnaden togs ur bruk.
368	Störhål som ingått i grophusets/bårhusets konstruktion, antingen som del av en inre konstruktion eller som del av väggen/taket.
369	Sekundär fyllning i störhål i grophuset K123 södra vägg/nedgrävning. Fyllning har antingen tillkommit då stören dragits upp efter att byggnaden tagits ur bruk, eller då stören helt förmulnat och efterlämnat en gråbrun fyllning.
370	Störhål i bårhustets/grophusets södra nedgrävningssida, störhålet lutar snett inåt. Tolkas vara del av byggnadens konstruktion, möjligen stötta till tak eller vägg
371	Under fyllning i grophus K125 och över bottenfyllning K392. Flera golvlagernivåer varav detta var relativt ackumulerat. Fynd av en bottenkeramiskärva.
372	Nedgrävd del av byggnad - grophus. Huset tolkas ha använts för exponering och sval förvaring av den döde före begravning. Käpphål i kanterna av K372 + den flata botten bidrar till tolkningen.
378	Nedgrävning för stör som ingått i gravkonstruktionen, grav 290
379	Nedgrävning för stör som ingått i gravkonstruktion, grav 290
380	Lagret bildat när korg, eller behållare i annat organiskt material, med innehåll förmulnat och ersatts av leran ovanifrån. De två keramikkrämlen låg i lagret (9934,9935). Tillsammans med desa kan man tänka sig att organiskt material såsom mat, växter e.d. lagts i korgen som den döda/-de fått med sig.
381	Fyllning i påse som innehållit organiskt material (ex redskap i trä, ben eller växter) som placerats vid den dödas/-es bröst vid begravningen. Leran har ersatt innehållet som brutits ner. Påsen har legat på vänsterarm under högerarm som om den döda/-e hållit om den.
382	Nedgrävning för grav 290.
392	Primärt golvlager i grophus.
393	Fyllning i grav 393. I dess nedre skikt har dels skelett K393 påträffats, samt gravfynd såsom bärnstenshalsband, 1 keramikkräml, kam och fibula.
394	Avtryck av sten - inblandning av matjord torde vara orsak till att färgen är mörkare än omkringliggande och det tunna underliggande gravfyllning K393.
395	Stenavtryck.
396	Stenavtryck.
397	Fyllning i plundringsgrop. Innan individen i Grav 352 begravdes gjordes en besiktningsgrop i Grav 365, fotregionen. Därefter fylldes gropen igen med K397 tillsammans med den stora

	stenen i söder, vars koppling sannolikt ska vara till Grav 365. Först därefter gravlades personen i Grav 352.
398	Gravfyllning påförd i tidsmässigt nära anslutning till gravläggning av den döde/-a i grav 365
399	Nedgrävning för grav 365.
400	Nedgrävning för grav 365.
401	Nedgrävning för grav 365.
402	Nedgrävning för grophus, som djupast 0,60 m.
403	Nedgrävning i morän för grav 393.
494	Troligen stolphål.
495	Färgning i morän. Ingått i träkonstruktion, sannolikt plankor som satts ner längs nergrävning K349 sidor för att skapa ett hålrum i graven för skelettet.
496	Nedgrävning för stör, möjligen gravmarkering, exempelvis hassel.
497	Störhål som sannolikt haft ett samband med störhål K496, samt lager K285. Syfte: någon form av markering, gräns eller religiös.
498	Nedgrävning efter gravplundring, se K 288 + K 346. Ojämn nedgrävning som tillkommit genom spadar och inte grävskopa.
499	Nedgrävning i vilken stör mindre än 0,10 m i diameter stått. Hör sannolikt till gravkonstruktionen. Antingen markering som syns ovan jord eller ingått i konstruktion som stöttat stenarna i "kistans" västra långsida när denna konstruerats. Se även beskrivning grav 290.
500	Avtryck av sten, inblandning av matjord torde var orsaken till att färgen är mörkare än omkringliggande och det underliggande gravfyllnadslagret K393
501	Rest av stenpackning på gravfyllning K124
502	Rest av stenpackning på gravfyllning K124
503	En stor gråsten placerad i norra delen av grav 352, troligen med funktion att markera graven, skelettet vilade mellan de två stora stenarna:
504	En stor gråsten placerad i södra delen av grav 352, troligen med funktion att markera graven, skelettet vilade mellan de två stora stenarna

Gruppregister

Grupp 1: Man i brädfodrad grav

Beskrivning: Grav 121, nedgrävningar och fyllningar kopplade till konstruktionen av graven samt begravningen av individen.

Ingående kontexter: 121, 263, 264, 349, 495

Tolkning: Gruppen speglar konstruktionen av grav 121 samt handlingarna kring jordfästelsen av individen. Konstruktionen bestod av en nedgrävning (K349) som iordningställdes med ett foder av brädor (K263) samt jordpackning (K495) bakom dessa. Till begravningen kan igenfyllning av graven med kulturlager varvat med uppgrävd morän (K121) knytas samt ett stolphål (K264) som kan ha utgjort en markering ovan mark.

Grupp 2: Kvinna i brädfodrad grav, möjlig vinterbegravning

Beskrivning: Grav 124, fyllningar kopplade till konstruktionen av graven samt begravningen av individen.

Ingående kontexter: 124, 202, 204, 253, 254, 271, 272, 273, 315, 318, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 501, 502

Tolkning: Gruppen speglar konstruktionen av grav 124 samt handlingarna kring jordfästelsen av individen. Konstruktionen utgjordes av en grund nedgrävning som till största delen inte var bevarad skelettet placerades, utan det låg tillsynes direkt ovanpå moränleran. Längs med dess båda sidor fanns längsgående rännor K334, K340. I rännornas fyllning fanns spår efter nedbrutet trä K272, K315 som förmodligen har utgjort plankor. På båda sidor om rännorna fanns spår efter störar som troligtvis hållit en brädfodring på plats K202, K204, K336, K337, K338, K340, K341, K342, K343. Till begravningen kan fyllning K124 samt rester efter en stenpackning K501, K502 kopplas. En rimlig tolkning är att det rör sig om en vinterbegravning, vilket skulle förklara gravens grunda djup och uppbyggda karaktär.

Grupp 3: Grav skadad av odling, möjlig vinterbegravning

Beskrivning: Grav 256, nedgrävning och fyllning kopplade till konstruktionen av graven samt begravningen av individen.

Ingående kontexter: 256

Tolkning: Gruppen speglar konstruktionen av grav 256 samt handlingarna kring jordfästelsen av individen. Konstruktionen bestod av spåren efter en grund nedgrävning och fyllningen/packningen K256 kan kopplas till begravningen. Senare tiders jordbruk har skadat graven.

Grupp 4: Kvinna begravd i stensködd grav

Beskrivning: Grav 290, nedgrävningar, fyllningar och stenpackningar kopplade till konstruktionen av graven samt begravningen av individen.

Ingående kontexter: 290, 350, 351, 361, 378, 379, 382, 499

Tolkning: Gruppen speglar konstruktionen av grav 290 samt handlingarna kring jordfästelsen av individen. Konstruktionen bestod av spåren efter en nedgrävning samt en krans av stenar K351. Till begravningen kan stenpackning 290 knytas samt spåren efter två störhål K378, K379 som kan ha utgjort en markering ovan mark.

Grupp 5: Man i grav

Beskrivning: Grav 292, nedgrävningar och fyllningar kopplade till konstruktionen av graven samt begravningen av individen samt möjligen även plundring av graven

Ingående kontexter: 292, 317, 319, 320, 332, 333, 347, 348

Tolkning: Gruppen speglar konstruktionen av grav 121 samt handlingarna kring jordfästelsen av individen. Konstruktionen bestod av nedgrävning K348. Till begravningen kan fyllning K292 som bestod av kulturlager varvat med uppgrävd morän knytas samt flera spår efter störar K319, 320, 332, 333 som kan ha utgjort delar av en markering ovan mark. Stenpackning (K317) ovanpå graven.

Grupp 6: Förmodad plundring av grav

Södra delarna av fyllningen i Grupp 5 hade en mera omrörd karaktär. Däremot låg en stenpackning (K317) orubbat ovanpå vilket bara antyder att en plundring kan ha skett.

Grupp 7: Skadad grav, alternativt ett grophus

Beskrivning: Grav 294 alternativt ett grophus, fyllningar kopplade till konstruktionen och eventuell gravläggning.

Ingående kontexter: 116, 117

Tolkning: Gruppen speglar konstruktionen av antingen en grav (K294) eller ett grophus samt funktionen kring nedgrävningen. Gruppen undersöktes ej i sin helhet utan endast delar av fyllningarna K116, 117 grävdes. Inga särskilda konstruktionsdetaljer kunde konstateras.

Grupp 8: Senare tiders skador på grav eller eventuellt ett grophus

Beskrivning: Nedgrävning och fyllning efter en förmodad plundring av graven alternativt igenfyllnad av ett grophus.

Ingående kontexter: 294, 288, 346, 498

Tolkning: Delar av fyllning i nedgrävningen hade en mera omrörd karaktär (K292) vilket kan utgöra spåren efter plundring av en grav, eller så handlar det om en tidigare arkeologisk undersökning steg 2 som genomfördes år 2012 (Wallin 2012).

Grupp 9: Individ gravlagd ovanpå en äldre grav

Beskrivning: Grav 352, fyllningar och två stenar kopplade till konstruktionen av graven samt begravningen av individen.

Ingående kontexter: 352, 397, 503, 504

Tolkning: Gruppen speglar konstruktionen av grav 352 samt handlingarna kring jordfästelsen av individen. Inför konstruktionen av graven grävdes en grop i syfte att lokalisera grav 365. Därefter grävdes en grund nedgrävning K397 direkt ovanpå grav 365 utan skada att den underliggande graven i någon högre grad. Detta pekar på graven medvetet anlags på sådant sätt att skador på den underliggande graven undvikits. I graven fanns två större stenar K503. K504 vid fot- och huvudändan på vilka den gravlagde delvis kan ha vilat. Ovan fyllningen i graven fanns en stenpackning K352. Det kan inte uteslutas att den inledande nedgrävningen utgör en tidigare plundringgrop som inte har samband med grav 352.

Grupp 10: Kvinna gravlagd med rikliga gravgåvor

Beskrivning: Grav 365, nedgrävningar, fyllningar samt rester av gravdetaljer kopplade till konstruktionen av graven samt begravningen av individen.

Ingående kontexter: 353, 365, 380 381, 398, 399, 400, 401

Tolkning: Gruppen speglar konstruktionen av grav 365 samt handlingarna kring jordfästelsen av individen. Konstruktionen bestod av stegvis nedgrävning K399, 400, 401, fyllning K398 samt reste efter organiska gravdetaljer K380, 381. I graven fanns spår efter en stör K353 som kan utgöra någon form av gravmarkering.

Grupp 11: Individ i skadad grav med rikliga gravgåvor

Beskrivning: Grav 393, nedgrävningar, fyllningar samt spår efter stenar och störar kopplade till konstruktionen av graven samt begravningen av individen.

Ingående kontexter: 293, 329, 330, 331, 393, 394, 395, 396, 403, 500

Tolkning: Gruppen speglar konstruktionen av grav 393 samt handlingarna kring jordfästelsen av individen. Konstruktionen bestod av grund nedgrävning K403, fyllning K398 samt flera spår efter stenar K331, 394, 395, 396, 500 samt spår efter störar K329, 330. Graven var kraftigt skadad.

Grupp 12: Byggnation av ett större grophus

Beskrivning: Gruppen består av spåren efter byggandet av ett grophus och består främst av nedgrävning och golv.

Ingående kontexter: 354, 355, 358, 359, 368, 370, 372,

Tolkning: Större grophus med funktion att förbereda individer för gravläggning

Grupp 13: Brukande av större grophus

Beskrivning: Spåren efter ett golvlager i grophus G12.

Ingående kontexter: K366

Tolkning: Ett golvlager i grophus G12. Lagret hade en mycket tydlig kontaktyta mot den underliggande moränleran.

Grupp 14: Destruktion av större grophus

Beskrivning: Gruppen består av fyllningar kopplade till igenfyllningen av grophuset.

Ingående kontexter: 123, 367, 369

Tolkning: Då grophuset gått ur bruk revs konstruktionen och nedgrävningen fylldes igen med material från det omedelbara närområdet. På så sätt avspeglar fyllningarna, i vid bemärkelse, tidigare aktiviteter på platsen.

Grupp 15: Uppförandet av ett mindre grophus

Beskrivning: Gruppen speglar byggandet av grophuset och består av nedgrävning (K402) och spåren efter nedslagna störar eller pinnar (K373–377).

Ingående kontexter: 402, 373, 374, 375, 376, 376, 377

Tolkning: Mindre grophus

Grupp16: Brukande av ett mindre grophus

Beskrivning: Gruppen speglar brukandet av ett grophus med flera golvlager.

Ingående kontexter: 371, 392, 389, 200

Tolkning: Mindre grophus med funktion som förråd eller matlagingsplats

Grupp 17: Destruktion av ett mindre grophus

Beskrivning: Gruppen består av fyllningar kopplade till igenfyllningen av grophuset.

Ingående kontexter: 125, 200, 289

Tolkning: Igenfyllning av grophus då det mist sin funktion. Fyllningsmaterialet hämtat från närområdet.

Grupp 18: Byggande, brukande och destruktion av ett troligt litet grophus

Beskrivning: Gruppen består endast av fyllningen då den p g a tidsbrist inte undersöktes utan en kontroll gjordes så att det inte rörde sig om en grav.

Ingående kontexter:211

Tolkning: Mindre grophus

Grupp19: Gravfältsmarkeringar

Beskrivning: Gruppen består av nedgrävningar, fyllningar samt lager vars funktioner kan kopplas samman med gravfältet, möjligen någon form av markering.

Ingående kontexter: 227, 245, 246, 316

Tolkning: Nedgrävningar och fyllningar som kan ha fungerat som fundament för att bära upp en stenmarkering för att visa omvärlden att det finns ett gravfält på platsen.

Grupp 20: Hägn

Beskrivning: Spår efter 6 stycken nedslagna störar.

Ingående kontexter: 257, 258, 259, 260, 261, 262.

Tolkning: Störarna kan ha haft funktionen att separera gravområden från varandra.

Grupp 21: Trolig byggnad

Beskrivning: Mycket fragmenterade spår efter en möjlig huskonstruktion som tillkommit efter gravfältets och grophusens brukningstid, eftersom ett av stolphålen grävts igenom det stora grophuset i Grupp 12.

Ingående kontexter: 265, 298, 302, 328, 361, 362

Stolphål med fyllning efter en yngre huskonstruktion som skär grophus i Grupp12. Inga fynd vilket försvårar dateringen. Jämförelser med liknande konstruktioner i Skåne pekar dock på en datering på Vikingatid.

Grupp 22: Kulturlager i naturlig svacka

Ingående kontexter: 300, 301

Grupp 23: Troligt hägn

Beskrivning: Spår efter nedslagna störar

Ingående kontexter: 282, 283, 284, 286, 287

Tolkning: En kort sträcka av störhål möjligen kopplade till en vikingatida bebyggelse (grupp 21) som tillkommit efter att gravfältet övergivits.

Grupp 24: Moderna störningar

Beskrivning: Flera dräneringsdiken samt ett större område med fyllning och nedgrävning

Ingående kontexter: 132, 299 dräneringsdike, 344, 345. Tolkning: Moderna ingrepp

3. Fyndregister

Luhm nr 32658

Fastighet Åkarp 3:2

RAÄ Uppåkra 53

Uppåkra socken

Grävledare Aja Guldåker/Ivan Balic

Tillägg: Genomgång av fyndmaterial i forskningssyfte. Karin Lundqvist 2017.

Pärlorna är typologiserade efter Tempelmann-Mączyńska (TM) och Lind (Slg), Tempelmann-Mączyńska, M. 1985. Die Perlen der römischen Kaiserzeit und der frühen Phase der Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum. Mainz am Rhein.

Lind, B. 2010. Glas- og ravperler. Slusegårdsgravpladsen V. Fundoversigt og genstandstyper.

175—220.

Nr	ID	Sakord	Typ	Mat.	Del	Antal	Fragment	Vikt	Ytbehandling	Dekor	Anläggning	Datering	Beskrivning	Kommentar	Tillägg	Tillägg
1	121	Fibula		cu-leg		1	5	1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva			
2	121	Kniv		Järn		1	2	16			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva			
3	121	Benkam		Ben		1	3	2			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva			
4	121	Sölja		Cu-leg		1		9			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva			
5	121	Spänne		Järn		1		6			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva			

6	124	Kniv		Järn		1	5	19			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva			
8	124	Spänne		Cu-leg		1		3			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva			
12	365	Kniv		järn		1	3	8			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva			
14	292	Kniv		Järn			3	30			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva			
18	300			Järn		1	2	2			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva			
19	365	Fibula		Cu-leg		1		4			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva			
20	365	Fibula		Cu-leg		1		8			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva			
21	393	Fibula		Cu-leg		1		3			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva			
22	393	Fibula		Cu-leg		1		3			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva			
23	393	Benkam		Ben		1	3	18			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva			
24	393	Pärå		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärå 1	TM 388	Slg 59
25	393	Pärå		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärå 2	TM 388	Slg 59
26	393	Pärå		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärå 3	TM 388	Slg 59
27	393	Pärå		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärå 4	TM 388	Slg 59
28	393	Pärå		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärå 5	TM 388	Slg 59
29	393	Pärå		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärå 6	TM 388	Slg 59
30	393	Pärå		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärå 7	TM 388	Slg 59
31	393	Pärå		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärå 8	TM 388	Slg 59
32	393	Pärå		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärå 9	TM 388	Slg 59
33	393	Pärå		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärå 10	TM 388	Slg 59
34	393	Pärå		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärå 11	TM 388	Slg 59

35	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 12	TM 388	Slg 59
36	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 13	TM 388	Slg 59
37	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 14	TM 388	Slg 59
38	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 15	TM 388	Slg 59
39	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 16	TM 388	Slg 59
40	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 17	TM 388	Slg 59
41	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 18	typ finns ej	Slg 61
42	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 19	TM 388	Slg 59
43	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 20	TM 388	Slg 59
44	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 21	2 fragment trol TM 388	
45	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 22	TM 388	Slg 59
46	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 23	TM 388	Slg 59
47	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 24	typ finns ej	Slg 61
48	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 25	typ finns ej	Slg 61
49	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 26	TM 388	Slg 59
50	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 27	TM 388	Slg 59
51	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 28	TM 388	Slg 59
52	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 29	TM 388	Slg 59
53	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 30	TM 388	Slg 59
54	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 31	TM 388	Slg 59
55	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 32	TM 388	Slg 59

56	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 33	TM 388	Slg 59
57	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 34	TM 388	Slg 59
58	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 35	TM 388	Slg 59
59	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 36	typ finns ej	typ finns ej
60	393	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 37	TM 388	Slg 59
61	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 1	TM 394	Slg 59
62	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 2	TM 388	Slg 59
63	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 3	TM 394	Slg 59
64	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 4	TM 394	Slg 59
65	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 5	TM 388	Slg 59
66	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 6	TM 388	Slg 59
67	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 7	TM 394	Slg 59
68	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 8	TM 388	Slg 59
69	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 9	TM 388	Slg 59
70	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 10	TM 388	Slg 59
71	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 11	TM 394	Slg 59
72	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 12	TM 388	Slg 59
73	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 13	TM 388	Slg 59
74	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 14	TM 388	Slg 59
75	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 15	TM 388	Slg 59
76	365	Pärila		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärila 16	TM 388	Slg 59

77	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 17	TM 394	Slg 59
78	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 18	TM 394	Slg 59
79	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 19	TM 394	Slg 59
80	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 20	TM 388	Slg 59
81	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 21	TM 394	Slg 59
82	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 22	TM 388	Slg 59
83	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 23	TM 388	Slg 59
84	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 24	TM 388	Slg 59
85	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 25	TM 388	Slg 59
86	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 26	TM 388	Slg 59
87	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 27	TM 394	Slg 59
88	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 28	TM 394	Slg 59
89	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 29	TM 388	Slg 59
90	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 30	TM 388	Slg 59
91	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 31	TM 388	Slg 59
92	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 32	TM 388	Slg 59
93	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 33	TM 394	Slg 59
94	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 34	TM 394	Slg 59
95	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 35	TM 388	Slg 59
96	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 36	TM 388	Slg 59
97	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 37	TM 388	Slg 59

98	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 38	TM 388	Slg 59
99	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 39	TM 388	Slg 59
100	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 40	TM 388	Slg 59
101	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 41	TM 388	Slg 59
102	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 42	TM 388	Slg 59
103	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 43	TM 388	Slg 59
104	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 44	TM 394	Slg 59
105	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 45	TM 388	Slg 59
106	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 46	TM 388	Slg 59
107	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 47	TM 388	Slg 59
108	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 48	TM 388	Slg 59
109	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 49	TM 394	Slg 59
110	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 50	TM 388	Slg 59
111	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 51	TM 338	Slg 59
112	365	Pärla		Bärnsten		1	2	1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 52	TM 388	Slg 59
113	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 53	TM 388	Slg 59
114	365	Pärla		Bärnsten		1		1			Grav	100-200 E.Kr	Gravgåva	pärla 54	TM 388	Slg 59
115	117	Avslag		Flinta		4		15			Gravfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
116	117	Avslag		Flinta		1		18			Gravfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial	bruksretusch		
117	117	Keramik		Keramik		2		12			Gravfyllning		Boplatsmaterial			
118	121	Avslag		Flinta		1		2			Gravfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			

119	123	Avslag		Flinta		18		226			Grophusfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
120	123	Övrig kärna		Flinta		1		50			Grophusfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
121	123	Stycke med tillhuggning		Flinta		1		27			Grophusfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
122	123	Spån	medial	Flinta		1		11			Grophusfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial	Retuscherat		
123	123	Lövkniv		Flinta		1		49			Grophusfyllning	Brå	Boplatsmaterial			
124	124	Avslag		Flinta		20		165			Gravfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
125	123	Kärna	Övrig kärna	Flinta		1		327			Grophusfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
126	123	Skrapa	Övrig skrapa	Flinta		1		24			Grophusfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
127	123	Borr	Avslag	Flinta		1		30			Grophusfyllning	Stå-brå	Boplatsmaterial			
128	124	Avslag		Flinta		6		17			Gravfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
129	125	Avslag		Flinta		9		60			Grophusfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
130	125	Kärna	Övrig kärna	Flinta		1		38			Grophusfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
131	200	Kärna	Övrig kärna	Flinta		1		45			Grophusfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
132	256	Avslag		Flinta		1		2			Fyllning i fundamentgrop	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
133	291	Avslag		Flinta		2		7			Gravfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
134	292	Avslag		Flinta		3		23			Gravfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
135	372	Avslag		Flinta		2		8			Nedgrävning grophus	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
136	380	Avslag		Flinta		1		18			Konstruktionsfas grav 365	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
137	393	Avslag		Flinta		1		6			Gravfyllning	Stå-åbrå	Boplatsmaterial			
138	393	Sländtrissa		Sandsten		1		15			Gravfyllning	Stå-Jää	Boplatsmaterial			

139	Lösfynd	Dolk		Flinta		1		21			Lösfynd	Senneolitisk -Äbå		Handtag på dolk typ Va- Vb		
140	371	Kärl		Keramik	Botten	1	1	22	Glättad		Golv i grophus	VIK		ICP9		
141	125	Kärl		Keramik	Mynning, buk, botten	2	6	24	Glättad		Grav	VIK		Typ 35		
142	123	Kärl		Keramik	Buk	1	28	214	Glättad		Grav	ÄJÄ	N delen. Samma som F4			
143	123	Kärl		Keramik	Botten, buk	1	40	335	Glättad		Grav	ÄJÄ	S delen. Samma som F3			
144	121	Kärl		Keramik	Buk	2	2	121	Glättad		Grav	ÄJÄ	S delen, under stenpacknin g			
145	117	Kärl		Keramik	Buk	1	7	117	Glättad		Grav	ÄJÄ				
146	124	Kärl		Keramik	Buk	2	2	9	Glättad		Grav	ÄJÄ				
147	366	Kärl		Keramik	Mynning	1	1	40	Glättad	Vulst med intryck	Grav	YBÄ/FRJÄ	Bottenlager under A123. N delen			
148	290	Kopp		Keramik	Buk	6	1	6	Polerad	Fårör	Grav	RJÄ/FVT	Rensfynd			
149	117	Kärl		Keramik	Mynning, buk, botten	1	42	665	Glättad		Grav	FRJÄ/RJÄ		ICP10		
150	125	Lerk lump		Bränd lera		15	15	27			Grav		Ej växtmateria kl. Mellangrov. 700 grader			
151	365	Kopp		Keramik	Buk	1	1	4	Fint glättad	Linjer	Grav	FRJÄ/FVT				
152	124	Avfall		Flinta		1	1	7			Grav					
153	290	Avslag		Flinta		1	1	1			Grav		Rensfynd.			
154	292	Kärl		Keramik		1	1	100	Glättad		Grav	ÄJÄ	Botten, 9 cm. Fin magring	ICP1		
155	380	Kopp		Keramik		1	72	306	Polerad		Grav			ICP2		
156	380	Vas		Keramik		1	1	532	Polerad		Grav			ICP3		
157	124	Kärl		Keramik			75	150	Polerad		Grav		Botten 6 cm	ICP4		

158	124	Kopp		Keramik			102	790	Polerad		Grav			ICP5		
159	393	Kärl		Keramik			35	35	Polerad		Grav			ICP6		
160	292	Vas		Keramik			79	688	Polerad		Grav		Botten 4,5 cm. Höjd 19 cm. Mynning 11 cm	ICP7		
161	121	Kopp		Keramik			20	840	Polerad		Grav		Höjd 11,5 cm, mynning 12 cm, botten 6 cm	ICP		
162	121	Ben		Humanben	skelett	1					Grav	100-200 E.Kr	Dåligt bevarat skelett, vuxen individ			
163	124	Ben		Humanben	skelett	1					Grav	100-200 E.Kr	Dåligt bevarat skelett, vuxen individ, 33- 45 år.			
164	252	Ben		Humanben	skelett	1					Grav	100-200 E.Kr	Inkomplett dåligt bevarat skelett, vuxen individ			
165	256	Ben		Humanben	skelett	1					Grav	100-200 E.Kr	Inkomplett dåligt bevarat skelett, endast två lärbensdiafy ser			
166	290	Ben		Humanben	skelett	1					Grav	100-200 E.Kr	Dåligt bevarat skelett, vuxen individ, 25-			

													35 år, kvinna			
167	292	Ben		Humanben	skelett	1					Grav	100-200 E.Kr	Dåligt bevarat skelett, vuxen individ, 45+ år, man			
168	365	Ben		Humanben	skelett	1					Grav	100-200 E.Kr	Dåligt bevarat skelett, vuxen individ, 40- 45 år, kvinna			
169	393	Ben		Humanben	skelett	1					Grav	100-200 E.Kr	Inkomplett dåligt bevarat skelett, vuxen individ, 40- 45 år.			
170	123	Ben		Animalben		36		56			Destruktions fas grophus		Ben av nötboskap, får/get, mammalia			
171	124	Benkam		Animalben		1	4	3			Grav	100-200 E.Kr	Dåligt bevarat kamfragmen t, avföres			
172	124	Cu-leg		Cu-leg			3	1			Grav	100-200 E.Kr	Nitar, dåligt bevarade, avföres			
173	124	Cu-leg		Cu-leg			3	1			Grav	100-200 E.Kr	Fragment med nit, dåligt bevarat, avföres			
174	124	Pärila		Cu-leg			1	1			Grav	100-200 E.Kr	Fragment, dåligt bevarat, avföres			

175	161	Metallidel		Järn		1	1	10			Lösfynd		Böjd spik i dåligt skick, avförd			
176	161	Metallidel		Järn		1		20			Lösfynd		Oval järnring i dåligt skick, avförd			
177	290	Cu-leg		Cu-leg				1			Grav		Fragment, smul, påträffad vid skelettnivå, avförd			
178	292	Knappar/sp änne		Cu-leg			10+	3			Grav	100-200 E.Kr	Fragment, smul, påträffad vid skelettnivå, avförd			
179	292	Knappar/sp änne		Cu-leg			3	2			Grav	100-200 E.Kr	Fragment, smul, påträffad vid skelettnivå, avförd			
180	292	Kopparblec k		Cu-leg			4	1			Grav	100-200 E.Kr	Fragment, smul, påträffad vid skelettnivå, avförd			
181	365	Järn		Järn			2	3			Grav		Fragment, smul, påträffad under krukan, avförd			
(FU) 1	121	Kopp		keramik			168	1238	Polerad		Grav		Hank	ICP31		

Förtydligande: I den keramiska rapporten nedan hänvisas till gravar med arbetsnumreringen i fält. I slutundersökningsrapporten skrivs istället om grupper. Lathund för att kunna följa texten: G121/grupp 1, G124/grupp 2, G352/grupp 9, G256/grupp 3, G290/grupp 4, G292/grupp 5 & 6, G393/grupp 11.

4. Keramiken från Åkarp

Torbjörn Brorsson, Kontoret för Keramiska Studier

Vid undersökningen i Åkarp påträffades 1113 keramikskärvor som vägde totalt nästan 10 kg. Keramiken framkom på tre olika delytor benämnda Boplats C, Boplats F samt Gravfält F. Materialet har påträffats i skelettgravar, gropar, gropsystem, lager, härdar samt i ett mindre antal stolphål.

Keramikmaterialet har primärt studerats för att datera aktiviteterna på de olika ytorna men det har även varit viktigt att diskutera funktion och hur keramiken deponerats. Gravkeramikens betydelse är också en viktig frågeställning som ska diskuteras och då bland annat de olika kärlen i relation till andra aspekter av gravarna.

En viktig del i studien är även att placera in Åkarp i en större regional kontext och försöka identifiera paralleller i Skandinavien. Kärlens proveniens har varit en viktig frågeställning och därför har ICP-analyser utförts (se nedan).

Boplats C	FU antal	FU vikt (g)	FU kontexter	SU antal	SU vikt (g)	SU kontexter
TN	567	740	1	9	32	5
ÄJÄ	6	10	2	75	808	5
Förhist.	2	1	1	3	14	1
	575	751	4	87	854	11
Boplats F	FU antal	FU vikt (g)	FU kontexter	SU antal	SU vikt (g)	SU kontexter
TN	0	0	0	214	2573	7
ÄJÄ	4	5	2	131	1144	20
Förhist.	0	0	0	165	383	2
	4	5	2	510	4100	29
Gravfält F	FU antal	FU vikt (g)	FU kontexter	SU antal	SU vikt (g)	SU kontexter
ÄJÄ	15	27	1	509	4952	0
VIK	0	0	0	7	46	12
Förhist.	0	0	0	0	0	2
	15	27	1	516	4998	14
Totalt	594	783	7	1113	9952	54

Tab. 1. Keramiken från Åkarp har daterats från tidigneolitikum fram till romersk järnålder.

Registrering och bearbetning

Registreringen har utförts i MS Excel och med hänsyn till frågeställning har en förhållandevis detaljerad registrering utförts. Vid registreringen har följande variabler noterats; vikt, antal skärvor, kärldel, kärltyp, ytbehandling, dekor, skärvtjocklek, största bergartskorn i godset, magringstyp, form samt en eventuell och preliminär datering. Vid bearbetningen har det även noterats om det finns passning mellan olika skärvor.

Mynningarna, de ornerade skärvorna samt vissa specifika skärvor har specialstuderats och anledningen till detta är att de mer än andra skärvor kan påvisa om de kommer från samma kärl eller ej. Flera av mynningarna har dessutom ritats av och både mynningarna och de få dekorerade skärvorna har fotograferats.

Gravkeramiken har behandlats ingående och bland annat har så många kärl som möjligt rekonstruerats och samtliga kärlprofiler ritats av. Gravkärlen togs in som preparat, inlindade i plastfolie. Kärlen grävdes ut inomhus och jorden från krukornas insida togs som makroprover. Med hänsyn till att kistorna i gravarna lösts upp och att eventuella tak rasat in var i stort sett samtliga kärl i mycket dåligt tillstånd. Ett kärl kunde bestå av omkring 100 skärvor, som sedan försöktes sättas samman. Ett mindre antal kärl var i mycket dåligt skick och större delen av kärlväggen var upplöst. Även dessa kärl har rekonstruerats så långt det är möjligt.

Vid utgrävning av kärlen inomhus var skärvornas sköra tillstånd och leran två försvårande faktorer. För att kunna ta bort leran behövdes det tillsättas vatten, men detta medförde att flera skärvor löstes upp. Därför konsoliderades delar av kärlen med Paraloid, löst i 7 % aceton. Detta var dock inte möjligt att göra på hela skärvmaterialet.

Datering

Med utgångspunkt i keramikens form, dekor, ytbehandling samt godssammansättning kan kärlen huvudsakligen dateras till förromersk och romersk järnålder. Dessutom har det påträffats ett stort keramikmaterial som förlagts till tidigneolitikum. Tyngdpunkt fanns emellertid i romersk järnålder, med inslag av både boplatsskeramik och gravkeramik.

På båda boplatstytorna finns det keramik som klassificerats som "Förhistorisk" och det innebär att skärvorna inte varit möjliga att datera närmre än så. Dock är det troligt att de antingen är från tidigneolitikum eller från övergången mellan yngre bronsålder och förromersk järnålder. En viss del av denna keramik har påträffats i samma kontexter som daterad keramik.

Delområde C - Boplats

Keramiken från Boplats C utgjordes av sammanlagt 87 keramikskärvor med en total vikt av 854 g (Tab. 1). Vid förundersökningen påträffades ytterligare 575 skärvor som vägde 751 g.

Skärvorna framkom i ett relativt få antal kontexter och keramiken har daterats till tidigneolitikum respektive förromersk järnålder.

Tidigneolitikum

Inom yta C framkom nio skärvor tidigneolitisk keramik, och vid förundersökningen påträffades ytterligare 567 skärvor, varav flera var fragment. Bland annat påträffades skärvor med två eller tre rader (FU F9, FU F10, FU F155) av horisontella snören och dessa kärl har klassificerats som trattbägare. Raderna av snören var applicerade strax under mynningen (Fig. 1B, 2A). Kärlet med denna typ av dekor fanns i FU A179a.

Från slutundersökningen påträffades även en skärva med dekor och den hade någon form av obestämbar intryck (F1) och denna skärva framkom i A69. Utifrån dekortyperna och då främst snören i flera horisontella rader kan keramiken dateras till TN I.

I materialet har enbart trattbägare identifierats och några kraghalsflaskor eller öronbägare har inte påträffats. Trattbägarkeramiken har bland annat identifierats utifrån dess kärlgods och uppbyggnadsteknik. Flera kärl var tillverkade av en lera som magrats med krossad granitisk bergart som siktats innan den tillsatts till leran. Bergartskornen bestod huvudsakligen av en granit som var rik på röd fältspat och man hade tillsatt bergartskorn på mellan 2 och 4,9 mm. Flera skärvor uppvisade brottytor som visade att kärlet framställdes av ringling och att lerkorvarna sammanfogats med så kallad N-teknik. Det innebär att lerkorven fästes med både den överliggande och underliggande korven och när kärlet gick sönder skapades en N-formad brottyta. Keramik med tydlig N-teknik och som har ett kärlgods bestående av en siktad granitisk magring som är rik på röd fältspat kan dateras till trattbägarkultur.

Två trattbägare som framkom vid förundersökningen var 17 och 21 cm i mynningsdiameter (Fig. 1A-B). De hade olika form vid mynningskanten där det mindre kärlet (FU F9) hade en rundad kant medan det andra kärlet (FU F8) hade en avstruken mynningskant. Det mindre kärlet var dessutom ornerat med horisontell snördekor.

Skärvtjockleken har uppmätts på åtta skärvor och den varierar mellan 5 och 10 mm och medelvärdet är 8,4 mm. Medelvärdet på största bergartskorn i godsen är 3,1 mm.

Till samma period hör 11 bitar från en lerskiva som påträffades vid förundersökningen (FU F11). Bitarna påträffades i FU A179, det vill säga i samma kontext som de tidigneolitiska trattbägarna. Lerskivan var 12 cm i diameter, 12 mm tjock och den var ornerad med fingerintryck i sidan och denna kan dateras till senare delen av TN I.

Keramikmaterialet har vissa likheter med keramiken från undersökningarna inför ESS i Östra Odarslöv utanför Lund (Lagergren 2017). Här påträffades både snörornerad trattbägarkeramik och lerskivor med fingerintryck i kanten. Ytterligare ett viktigt material utgörs av trattbägarkeramiken från Maxlab, strax intill ESS i Brunnshög. Här undersöktes bland annat lämningarna efter en boplats där man sannolikt tillverkat keramikkarl, och i det analyserade materialet ingick skärvor med flera rader av snören under mynningen (Brorsson 2010). Liknande kärl har även

påträffats på Dösemarken utanför Malmö och Herrestorp strax öster om Vellinge (Brorsson 2014; Brorsson 2011). Dessa keramikmaterial är sannolikt från slutet av TN I.

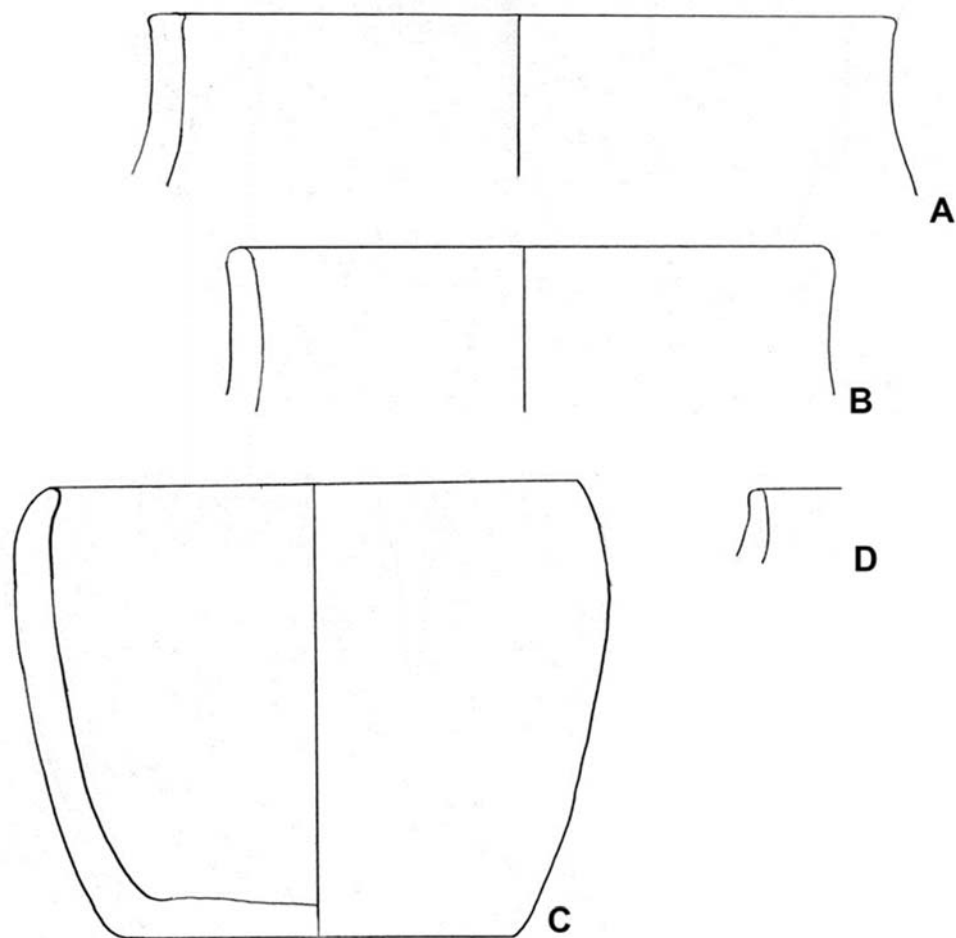

Fig. 1. Exempel på mynningsprofiler och botten av keramik från område C. A-B tidigneolitikum. C-D förromersk järnålder. A) FU F8. B) FU F9. C) F13. D) F11. Skala 1:2.

Förromersk och romersk järnålder

Det har bara varit möjligt att rekonstruera ett kärl i sin helhet och därmed bygger tolkningarna av keramiken från perioden främst av enstaka bukskärvor samt någon enstaka mynningsskärva. Sammanlagt har 75 skärvor placerats i denna period och vid förundersökningen påträffades ytterligare sex skärvor (Tab. 1). Utifrån skärvtjocklek, ytbehandling och mynningsformer kan man konstatera att materialet består till stor del av mellanstora och stora kok- eller förrådskärl.

I A150 påträffades 67 skärvor med en vikt av 736 g (F13). Samtliga skärvor hade tillhört ett kärl med en tunnformad kärlprofil och inåtböjt samt avsmalnande mynningspart (Fig. 1C, 2C). Kärlet var 13 cm högt och det hade en mynningsdiameter på 15 cm. Denna typ av kärl var vanlig under förromersk järnålder men den var också mycket vanlig under vendel- och vikingatid. Utifrån kärlgodset och den övriga keramiken på platsen har kärlet daterats till förromersk järnålder, och man kan notera att det fanns keramik med samma kärlform på boplatsen på område F. Det stora antalet skärvor i anläggning A150 antyder att kärlet kan ha satts ned helt men att de dåliga bevaringsförhållandena på platser gjort att det delvis lösts upp.

I A54 framkom ytterligare en mynningsskärva (F11). Skärvan hade en S-formad profil med en rak och svagt rundad mynningskant (Fig. 1D, 2B). Även denna skärva kan dateras till förromersk järnålder men en datering till vikingatid kan inte uteslutas.

Keramiken från både för- och slutundersökningen var glättad och tillverkad av leror som magrats med krossad bergart. De flesta av skärvorna som påträffades var oornerade bukskärvor och därmed är det kärlgodset i kombination med bränningskvalitet och ytbehandling som daterat keramiken. Dateringarna av oornerade bukskärvor kan vara förenade med källkritiska problem eftersom godskvalitéerna kan variera.

Keramiken från denna tid på delområde C var mellan 7 och 11 mm i skärvtjocklek och största bergartskorn i godsen har uppmätts till mellan 1,0 och 2,5 mm och keramiken kan främst kategoriseras som normal hushållskeramik. Några koppar eller bågare har inte identifierats, vilka bland annat fanns på gravfältet på delområde F.

Fig. 2. Keramik från boplatssområde C. A) FU F9. B) F11. C) F13.

Delområde F – Boplat

Keramiken från Boplat F utgjordes av sammanlagt 510 keramikskärvor med en total vikt av 4,1 kg (Tab. 1). Vid förundersökningen påträffades endast 4 skärvor som vägde 5 g.

Skärvorna framkom 33 olika kontexter och keramiken har daterats till tidigneolitikum, yngre bronsålder samt förromersk och romersk järnålder.

Tidigneolitikum

Inom boplaten på delområde F framkom 214 skärvor tidigneolitisk keramik, och det kan noteras att det inte påträffats någon keramik från denna tid vid förundersökningen. Den totala vikten var 2,5 kg vilket tyder på att keramikskärvorna var relativt stora och de vägde i genomsnitt 12 g per skärva.

De enda skärvorna (F59) med dekor påträffades i A87. Keramiken var ornerad med grunda cirkulära intryck i en rad (Fig. 3) och denna keramik bör vara tidigneolitisk trattbägarkeramik, och därmed samtida med keramiken från delområde C. I det övriga tidigneolitiska keramikmaterialet från delområde F har enbart trattbägare identifierats och några kraghalsflaskor eller öronbägare har inte påträffats.

Fig. 3. Tidigneolitisk keramik med dekor i form av grunda intryck. F59.

Övre delen på sex olika trattbägare har kunnat rekonstrueras (Fig. 4-5). Formerna varierar något men gemensamt är att samtliga har den klassiska trattbägarformen med ett mynningsparti som lutar utåt. Mynningsdiametern varierar mellan 9 och 28 cm och därmed finns det små, mellanstora samt stora kärl i materialet, och detta är inte ovanligt.

Trattbägarkeramiken har även identifierats utifrån dess kärlgods och uppbyggnadsteknik. Flera kärl var tillverkade av en lera som magrats med krossad granitisk bergart som siktats innan den tillsatts till leran. Bergartskornen bestod huvudsakligen av en granit som var rik på röd fältspat och man hade tillsatt bergartskorn på mellan 1,9 och 4,3 mm. Flera skärvor uppvisade brottytor som visade att kärLEN framställdes av ringling och att lerkorvarna sammanfogats med så kallad N-teknik. Det innebär att lerkorven fästes med både den överliggande och underliggande korven och när kärlet gick sönder skapades en N-formad brottyta. Keramik med tydlig N-teknik och som har ett kärlgods bestående av en siktad granitisk magring som är rik på röd fältspat kan dateras till trattbägarkultur.

Skärvtjockleken har uppmätts på 15 skärvor och den varierar mellan 6 och 13 mm och medelvärdet är 9,4 mm. Medelvärdet på största bergartskorn i godsen är 3,1 mm.

Keramikmaterialet har därmed likheter med keramiken från delområde C, och till de platser som hänvisas till där, som exempelvis materialet från ESS, Östra Odarslövs sn. Man kan vidare notera att den tidigneolitiska keramiken på de två ytorna är likartad men att det fanns något större kärl på område F. Godskvalitéerna var identiska och det tyder på att keramiken tillverkats av samma råmaterial och möjligtvis av samma keramiker men att man använde sig av något större kärl på delområde F. Större kärl brukar förknippas med förvaring och det är möjligt att man förvarade mer mat/vätska på delområde F än vad man gjorde på den andra boplatsen på delområde C.

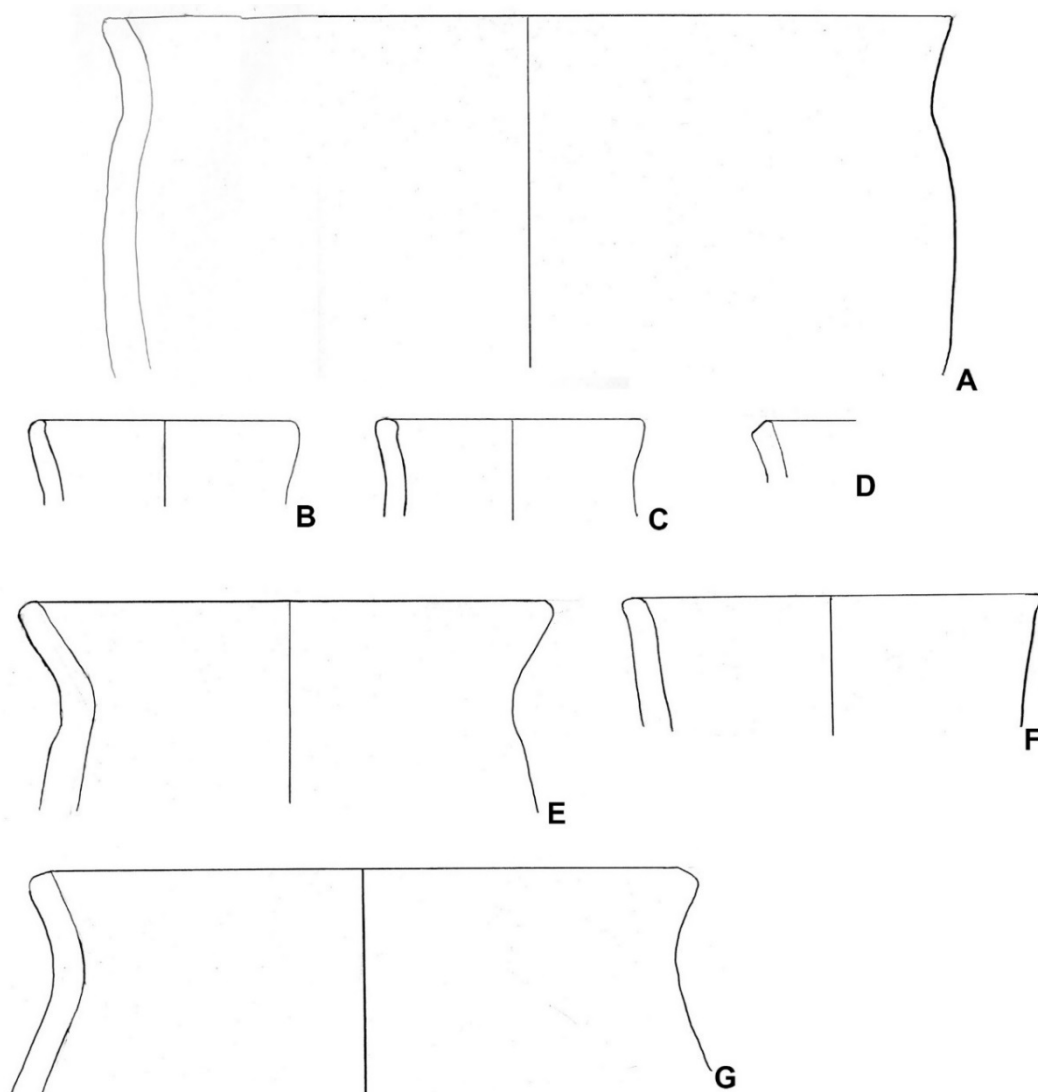

Fig. 4. Trattbägarkeramik från boplatssområde F i Åkarp. Keramiken har daterats till TN I. A F68. B) F66. C) F69. D) F9. E) F39. F) F54. G) F46. Skala 1:2.

Fig. 5. Tidigneolitisk keramik från boplatssområde F. A) F9. B) F54. C) F39. D) F68. E) F46. F) F57.

Yngre bronsålder och förromersk järnålder

Från slutundersökningen av boplatssområde F påträffades sammanlagt 131 skärvor som daterats till yngre bronsålder/förromersk järnålder, och vid förundersökningen påträffades ytterligare fyra skärvor från samma period (Tab. 1). Utifrån skärvtjocklek, ytbehandling och mynningsformer kan man konstatera att materialet består av kärl i olika storlekar och därmed sannolikt av olika funktioner. Keramikmaterialet förefaller vara ett typiskt inventarium för en boplats vid denna tid och det har bland annat påträffats silkärl på ytan.

De fyra skärvorna från förundersökningen påträffades i två olika anläggningar och skärvorna var glättade bukskärvor som saknade dekor. Samtliga var oornerade och

framställda av leror som magrats med krossad bergart. Keramiken har daterats till äldre järnålder men den skulle även kunna vara från yngre bronsålder. Skärvorna påträffades i A123 samt i A129.

Det har varit möjligt att rekonstruera ett kärl i sin helhet och de övriga tolkningarna av kärlformerna utgörs av enstaka skärvor i form av mynningspartier, skuldror, bukskärvor samt bottenar. Kärlet (F57) som kunde rekonstrueras påträffades i A87 och det var cirka 6,5 cm högt med en mynningsdiameter på 10 cm (Fig. 6D). Anledningen till att höjden inte kunnat bestämmas exakt är att bottenpartiet saknades men det var tydligt var botten började på kärlet. Den inåtböjda mynningen i kombination med godskvaliteten antyder att kärlet bör dateras till förromersk järnålder men en datering till vendel- och vikingatida kan inte uteslutas. Ytterligare en mynningsskärva med samma form (F156) påträffades i K127 och även i A151 framkom ett liknande kärl (F157) (Fig. 6A, 6C, 7B-C). Detta kärl var relativt stort med en mynningsdiameter på 24 cm. Dessa två kärl bör vara samtida med kärlet i A87.

Ett kärl med en rak mynningskant (F159) och en mynningsdiameter på 17 cm har också påträffats (Fig. 6B, 7A). Detta kärl bör dateras till yngre förromersk järnålder och romersk järnålder. De fyra ovanstående kärlen bör klassificeras som någon form av hushållskärl.

Keramiskskärvorna från slutundersökningen var glättade och samtliga saknade dekor. Man hade troligtvis tillverkat kärlen av bergartsmagrade leror och man kan notera att det helt saknas finkeramik på boplatserna på delområde F. Om det skulle ha funnits koppar, vaser eller bägare så hade det påträffats keramik som var ornerad, fint glättad eller polerad samt tunnväggig och tillverkad av ett sandmagrat eller naturligt magrat gods. Istället förefaller all keramik vara typisk hushållskeramik, avsedd att användas för matlagning, förvaring eller som jäskar.

Skärvtjockleken har uppmätts på 27 skärvor och medelvärdet är 10,0 mm (7-16 mm). Detta tyder på att keramiken utgjordes av relativt stora kärl och att det saknades mindre kärl som koppar och bägare. Största bergartskorn har uppmätts på 30 skärvor och det varierar mellan 1,1 och 4,7 mm och medelvärdet är 2,6 mm, vilket tyder på att man använt sig av olika typer av kärlgods. Det kan finnas kärl som tillverkades enbart för förvaring medan de grövre bör ha använts som kokkärl. Exempelvis framkom den grövre keramiken i A155 och i A159.

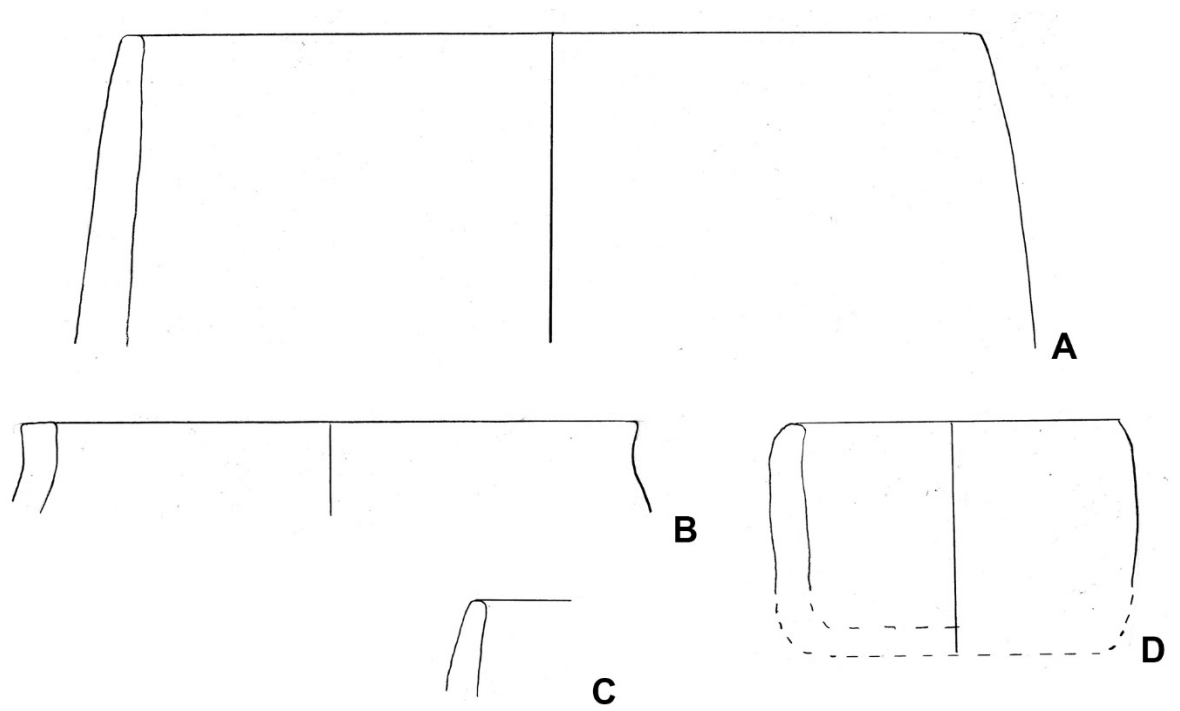

Fig. 6. Förromersk keramik från Åkarp. A) F157. B) F159. C) F156. D) F57. Skala 1:2.

Fig. 7. Förromersk keramik från boplatssområde F i Åkarp. A) F159. B) F156. C) F157.

Delområde F2 - Gravfält

Keramiken från gravfältet på område F utgjordes av sammanlagt 516 keramikskärvor med en total vikt av 5 kg (Tab. 1). Vid förundersökningen påträffades i en av gravarna 15 skärvor tillhörandes ett och samma kärl (Fig. 8A).

Skärvorna framkom från 14 olika kontexter och keramiken har daterats till förromersk och romersk järnålder, samt ett möjligt vikingatida inslag. Tyngdpunkten ligger emellertid i romersk järnålder.

Romersk järnålder

Huvuddelen av keramiken från gravfältet har daterats till romersk järnålder och kärlen påträffades i fem olika gravar. Samtliga kärl i gravarna var polerade och de kan klassificeras som antingen koppar eller krukor och keramiken är så kallad finkeramik.

Utöver de rekonstruerade kärlen påträffades keramik i ytterligare ett fåtal anläggningar. Merparten av denna keramik var något grövre än kärlen i gravarna och bland annat kan det noteras att keramiken var glättad och magrad med krossad

bergart och var ca 7-8 mm i skärvtjocklek, vilket indikerar att kärlen kan ha använts som kokkärl. Materialet har daterats till äldre järnålder.

Vikingatid

I fyllningen till det stora grophuset (Grupp 14) samt i fyllning till det lilla grophuset (Grupp 16 –17) påträffades sammanlagt tre skärvor som möjligtvis är vikingatida. Det fanns bland en markerad botten, vilken var vanlig under vikingatid. Dessutom påträffades en mynningsskärv (F141) med en karakteristisk inåtböjd form och även denna var synnerligen vanlig under vendel- och vikingatid. Skärvornas gods var också relativt grovt och tolkningen är att de tre skärvorna kan dateras från 700-talet till slutet av 900-talet. Det skall emellertid påpekas att denna typ av keramik också fanns under förromersk järnålder, men utifrån godskvaliteten har skärvorna daterats till yngre järnålder.

Gravkeramiken från Åkarp

Formgrupper

Keramiken från Åkarp består av nio kärl och dessa har indelats i tre olika formgrupper. För att göra keramiken så jämförbar som möjligt med andra äldre indelningar har samma system använts som F. Oldenburger gjort för keramik i Köpenhamnsområdet (Oldenburger 2009) samt med keramiken från ESS-undersökningarna i Östra Odarslöv utanför Lund (Brorsson 2017).

Man har även tidigare gjort en indelning av keramiken från det stora gravfältet Slusegård på Bornholm (Bech 1996). Även detta system är användbart på Åkarp, men Slusegård sträcker sig över en längre tidsrymd än vad Åkarp gör och därför har Oldenburgers system varit mera tillämpligt.

Grunden för indelningen av keramiken är:

- förekomst av hank
- ytbehandling
- kärlstorlek
- kärlformen (kopp, kanna, bågare, skål, fotbågare, vas)

Keramiken i gravarna

F154 A292

Kärlet utgjordes av bottenpartiet och endast 3,5 cm var bevarat av kärlets höjd (Fig. 9B). Därmed har kärletypen inte kunnat bestämmas men det förefaller ha varit ett polerat kärl som tillverkats av en naturligt magrad lera. Största korn har uppmätts till 0,6 mm och skärvtjockleken är 6 mm. Det var sannolikt polerat och kärlet bör ha varit en polerad kruka, kopp eller bågare.

Bottendiametern har uppmätts till 9 cm.

F155 A380

Kärlet kan definieras som en polerad kopp. Koppen var relativt bra bevarad, men trasig och den bestod av 72 keramikskärvor, varav flertalet gick att limma samman (Fig. 9D, 10).

Koppen var polerad och ornerad på med fyra horisontella linjer samt vertikala fält på skuldran och på nedre delen av halspartiet. Koppen var därmed mindre ornerad än flera av de andra kärlen i gravarna. Ett mindre öra med ett ovalt tvärsnitt fanns applicerat mellan skuldra och hals. Kärlethöjden var 13 cm, bottenpartiet 3 cm och mynningsdiametern 10,5 cm.

Koppen var 5 mm i skärvtjocklek och den var troligtvis framställd av en naturligt magrad lera, och största korn har uppmätts till 0,8 mm.

F156 A380

Kärlet kan definieras som en polerad vas. Vasen var helt intakt och den var det enda kärlet från gravarna som inte krävde något konservering i form av Paraloid (Fig. 9C, 10).

Vasen var polerad och ornerad på med tre horisontella linjer, två horisontella lister med snördekor samt sneda streck mellan dessa och denna dekor fanns på skuldran och på nedre delen av halspartiet. På skuldran fanns även fält med fyra grunda fingerintryck, vinkelband samt små intryck. Kärlethöjden var 13,5 cm, bottenpartiet 4,5 cm och mynningsdiametern 9 cm.

Vasen var 6 mm i skärvtjocklek och med hänsyn till att kärlet var intakt kunde största korn eller magringstyp ej fastställas.

ICP-analyser av detta kärl har visat att det kan ha haft en annan proveniens och att det möjligtvis kom från nordöstra Skåne (se nedan).

F157 A124

Kärlet utgjordes av bottenpartiet och endast 4 cm var bevarat av kärlets höjd (Fig. 8D). Därmed har kärletypen inte kunnat bestämmas men det förefaller ha varit ett polerat kärl som tillverkats av en naturligt magrad lera. Största korn har uppmätts till 1 mm och skärvtjockleken är 6 mm. Det var polerat och kärlet bör ha varit en polerad kruka, kopp eller bägare.

Bottendiametern har uppmätts till 9 cm.

F158 A124

Kärlet kan definieras som en polerad kopp. Utifrån den höga formen borde kärlet möjligtvis ha klassificerats som en kruka eller vas, men förekomsten av hank gör att

den benämns för kopp (Fig. 8C). Koppen var relativt bra bevarad, men trasig och den bestod av 102 keramikskärvor, varav flertalet gick att limma samman.

Koppen var polerad och ornerad med fem horisontella linjer och en horisontell list med snördekor samt vinkelband på skuldran och på nedre delen av halspartiet. Dessutom fanns det vertikala lister med snördekor samt små knoppar på skuldran. En stor hank med ett ovalt tvärsnitt fanns applicerat mellan skuldra och mynning. Hanken var ornerad med en list och vertikala linjer på vars sin sida om listan.

Kärlethöjden var 20 cm, bottenpartiet endast 3 cm och mynningsdiametern 12 cm. Koppen var 8 mm i skärvtjocklek och den var troligtvis framställd av en naturligt magrad lera med ett största korn på 1,2 mm.

F159 A393

Kärlet var kraftigt upplöst och endast delar av kärleväggen var bevarad. Därmed har kärletypen inte kunnat bestämmas men det förefaller ha varit ett polerat kärle som tillverkats av en naturligt magrad lera. Största korn har uppmätts till 1,2 mm och skärvtjockleken är 6 mm. Det var polerat och kärlet bör ha varit en polerad kruka, kopp eller bågare.

F160 A292

Kärlet kan definieras som en polerad vas. Vasen var relativt bra bevarad, men trasig och den bestod av 79 keramikskärvor, varav flertalet gick att limma samman (Fig. 9A, 11).

Vasen var polerad och ornerad med tre horisontella linjer, tre horisontella fåror samt en horisontell list med snördekor samt vinkelband på skuldran och på nedre delen av halspartiet. Dessutom fanns det vertikala lister med snördekor samt små knoppar på skuldran. Kärlethöjden var 19 cm, bottenpartiet cirka 4,5 cm och mynningsdiametern 11 cm. Det kan noteras att botten var dels liten och dels konvex.

Vasen var 5 mm i skärvtjocklek och den var troligtvis framställd av en naturligt magrad lera, och största korn har uppmätts till 0,8 mm.

F161 A121

Kärlet kan definieras som en polerad kopp. Koppen var dåligt bevarad och bland annat var hela bottenpartiet intryck och kärleväggen var stundtals nästan helt upplöst (Fig. 8B, 12). Koppen var polerad och dess dekor kunde endast bestämmas på vissa delar av kärlet. Den var ornerad på med tre plus tre horisontella linjer, vinkelband samt små sneda intryck på skuldran. Ett mindre öra med ett ovalt tvärsnitt fanns applicerat mellan skuldra och hals. Kärlethöjden var 11,5 cm, bottenpartiet cirka 6 cm och mynningsdiametern 12 cm.

Koppen var 6 mm i skärvtjocklek och den var troligtvis framställd av en naturligt magrad lera med ett största korn på 1,2 mm.

Förundersökning FU 1

Kärlet kan definieras som en polerad kopp. Utifrån den höga formen borde kärlet möjligtvis ha klassificerats som en kruka eller vas, men förekomsten av hank gör att den benämns för kopp (Fig. 8a). Koppen var relativt bra bevarad, men trasig och den bestod av 168 keramikskärvor, varav flertalet gick att limma samman.

Koppen var polerad och ornerad med tre horisontella linjer, två horisontella lister med snördekor samt vinkelband, intryck och knoppar på skuldran och på nedre delen av halspartiet. Dessutom fanns det vertikala lister med snördekor samt små knoppar på skuldran. En stor hank med ett kvadratisk tvärsnitt fanns applicerat mellan skuldra och mynning. Hanken var ornerad med sneda intryck.

Kärlethöjden var 22 cm, bottenpartiet endast 3 cm och mynningsdiametern 14 cm. Koppen var 8 mm i skärvtjocklek och den var troligtvis framställd av en naturligt magrad lera med ett största korn på 1,2 mm.

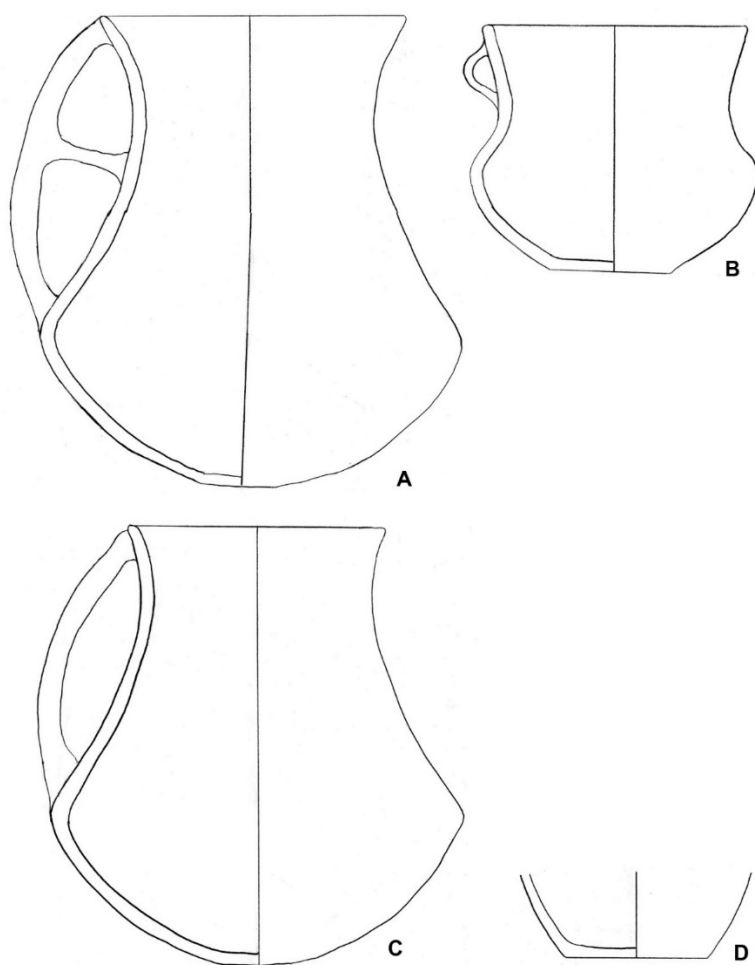

Fig. 8. Keramik från gravarna i Åkarp. A) FU F1. B) F161 A121. C) F158 A124. D) F157 A124. Skala 1:2.

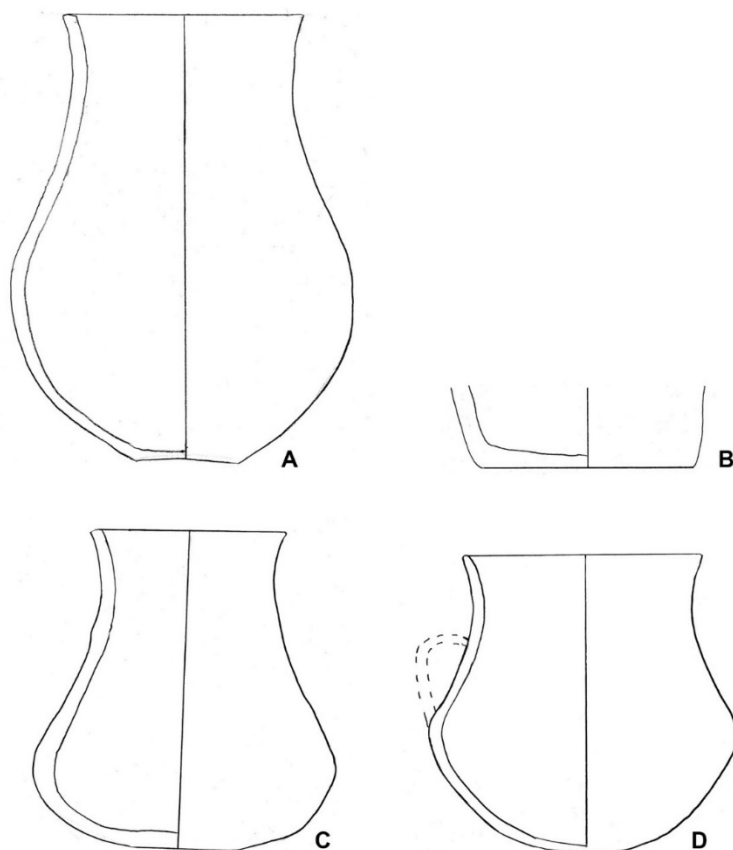

Fig. 9. Keramik från gravarna i Åkarp. A) F160 A292. B) F154 A292. C) F156 A380. D) F155 A380. Skala 1:2.

Kärlyperna i gravarna

Polerad kopp

Polerade koppar är kärl som har öra/hank och en polerad utsida. Denna kärlyp är typisk för både romersk järnålder och folkvandringstid, och kärlen påträffas både som gravkeramik och på boplatser.

I sammanlagt fyra gravar i Åkarp har fyra polerade koppar påträffats. Kärlnhöjden varierar mellan 10,5 och 22 cm och skärvtjockleken var mellan 5 och 8 mm. Samtliga polerade koppar var ornerade på nedre delen av halsen och övre delen av skuldran och dekoren varierade något. De vanligaste typerna var vinkelstreck, linjer, fåror och mindre intryck. De två kopporna i grav FU (FU F1) samt i grav A124 (F158) hade även plastisk dekor i form av lister med snördekor samt knoppar. Dessa två kärl är därmed mycket lika varandra. Dessutom var de höga (20 respektive 22 cm) och de hade öron som snarast kan definieras som grepp eller handtag.

På två (F155, F161) av de fyra polerade kopporna var hanken placerad vid övergången mellan halsen och skuldran, medan två koppar (F158, FU F1) hade

hanken placerad vid mynningskanten och skuldran. Man har fört fram hypotesen att ur ett kronologiskt perspektiv är hankens placering viktig och kopparna med hank vid skuldran är typiska för senromersk järnålder (Strömberg 1955:20). Det har även förts fram att det under yngre romersk järnålder fanns koppar med såväl hanken placerad vid mynningen som vid övergången mellan hals och skuldra (Stjernquist 1955:84 ff).

Samtliga hänklar, utom på koppen från förundersökningen (FU F1), hade ovala tvärsnitt. Den avvikande koppen hade en hänkel med ett kvadratisk tvärsnitt och denna var dessutom placerad vid mynningskanten.

En viktig notis beträffande de polerade kopparna är att samtliga var framställda av naturligt magrade leror.

Glättad kopp

Glättade koppar har inte påträffats på gravfältet i Åkarp.

Polerad kruka

Polerade krukor har inte påträffats på gravfältet i Åkarp.

Polerad bägare

Polerade bägare har inte påträffats på gravfältet i Åkarp.

Glättad bägare

Glättade bägare har inte påträffats på gravfältet i Åkarp.

Kanna

Kannor har inte påträffats på gravfältet i Åkarp.

Vas

Polerade vaser är kärl som saknar hank och har en polerad utsida. Vasen är högre än 12 cm och den har en lång hals. I Åkarp påträffades två polerade vaser i två olika gravar. De var 13,5 respektive 19 cm höga och de var 5 respektive 6 mm i skärvtjocklek.

Båda var ornerade med fåror och streck i vinklar samt plastiska lister med snördecor och dessutom hade den ena vasen (F156) små grunda intryck. Den ena vasen (F160) hade även ornerats med knoppar. Dekortypen och skärvtjockleken var därmed identisk med de polerade kopparna. Dessutom hade kruken framställts av samma typ av råmaterial som kopparna. Den enda skillnaden var förekomsten av hank på kopparna.

Grav A365 innehöll både en polerad kopp och en polerad vas.

Skål

Skålar har inte påträffats på gravfältet i Åkarp.

Fotbägare

Några fotbägare har inte påträffats i någon av gravarna i Åkarp.

Fig. 10. En kopp (F155) och en vas (F17) i grav A365.

Fig. 11. En polerad vas (F160) i grav A292. Bilden till vänster är innan konservering och till höger efter konservering.

Fig. 12. En polerad kopp (F161) i grav A121. Bilden till vänster är innan konservering och till höger efter konservering.

Datering av keramiken i gravarna

Traditionellt är det tre delar av kärlen som studeras för att kunna findatera keramiken; det är mynningsformen, kärlformen (inkl. förekomst och placering av hank) samt dekoren. Man kan först och främst notera att mynningsformen på de polerade kopparna och vaserna är mycket lika varandra och samtliga består av

mynningar som är svagt utåtböjda och oftast något rundade på mynningsläppen. Keramiken kan dock utifrån form och dekor dateras till i huvudsak yngre romersk järnålder.

I F. Oldenburgs genomgång av keramik från sju själländska gravfält från yngre romersk järnålder finns det tydliga likheter mellan keramiken i Åkarp och kärlen från Engbjerg strax väster om Köpenhamn i Høje Tåstrup (Oldenburger 2009). Man kan konstatera att fibulorna i gravarna i Engbjerg daterats från period C1b2 till och med D (Ethelberg 2009). Keramiken i Engbjerg som har likheter med Åkarp daterar Oldenburger från period C1b till och med period C2 (Oldenburger 2009:Fig. 5:9). I Oldenburgs studie noterade han att plastisk dekor endast fanns i vuxengravar och vidare noterade han att "solliknande" eller "rosettliknande" dekorer endast fanns i mansgravar (Oldenburger 2009:103). I Åkarp fanns ingen "rosettliknande" dekor på keramiken men däremot fanns plastisk dekor på fyra kärl i lika många gravar. I två av dessa gravar fanns ben bevarade att det var möjligt att bedöma den gravlades ålder och kön. Båda innehöll vuxna individer och i den ena graven fanns sannolikt en man medan den andra individen bestämts som en kvinna (Nilsson i denna rapport).

I B. Stjernquists genomgång år 1955 av romersk keramik kan man notera att det finns flera kärl i Skåne som har tydliga likheter med Åkarpsgravfältet. Det är flera kärl i Simris i Simris sn, Djurslöv nr. 4 i Tottarp sn, Gårdlösa i Smedstorp sn, Råga Hörstad i Asmundtorp sn och Källby i Lund sn (Stjernquist 1955). Man kan även konstatera att keramiken i gravarna har samma typ av form, dekor samt ytbehandling som keramiken från gravfältet i Östra Odarslöv utanför Lund (Björk et al 2017; Brorsson 2017). Gravfälten bör ha varit samtida och båda kan dateras till yngre romersk järnålder.

Bränd lera från Åkarp

Vid undersökningen togs 154 kg bränd tillvara och leran framkom inom samtliga tre delar.

Boplatssområde C: I A113 påträffades 38 g bränd lera som tolkades som infodring i en hård eller kokgrop. Leran har varit utsatt för temperaturer på mellan 800 och 900°C.

Boplatssområde F: Från detta område påträffades sammanlagt 101 g bränd lera fördelat på åtta olika kontexter. Det fanns bland annat lera som tolkades ha varit del av en ugnsvägg och denna lera hade varit utsatt för mycket höga temperaturer och den var delvis smält. Ugnsväggarna framkom i A218.

I A127 och A243 påträffades odefinierade lerklumpar som varit utsatta för temperaturer på över 900°C, vilket också är högre än i en vanlig brasa. Dessutom fanns det en bit av en möjlig gjutform eller blästerskydd (F160) under A218, vilken påvisar trolig förekomst av metallhantverk på platsen.

Utöver denna lera fanns bitar som bedömts vara lerklining samt fler odefinierade bitar med organiskt innehåll.

Gravfält, område F: I endast A125 har bränd lera påträffats. Leran (F150) utgjordes av 15 bitar med en vikt av 15 g odefinierade bränd lera. Leran förefaller ha varit utsatt för temperaturer på cirka 700°C, vilket man uppnår i en vanlig brasa.

ICP-analys av keramik från Åkarp

För att bestämma var keramiken från Åkarp framställts har ICP-analyser utförts. Syftet med analysen är att påvisa om keramiken tillverkats lokalt eller ej. Detta resultat är viktigt i förståelsen av Åkarp som plats men även hur utbytet med andra platser kan ha ägt rum.

Metod

Den analysmetod som använts är ICP-analys (Inductively Coupled Plasma), och analysen syftar till att bestämma keramikens kemiska sammansättning. Halten av 44 olika oorganiska grundämnen undersöks, och sammansättningen kan sedan användas för att bland annat påvisa ett geografiskt sammanhang för keramiken. Av de utvalda skärvorna krossas minst 0,5 g av vardera till ett fint pulver, som löses i en syralösning. Denna lösning injiceras i exciterad argonplasma. När atomerna utsätts för denna energi kommer elektronerna att utsända färgade ljusblixtar, i ett mönster som är unikt för varje grundämne. Detta emissionsspektrum kan mätas med AES (Atomic Emission Spectrometry).

Av de 44 olika grundämnena är det 12 ämnen som utgör grunden för tolkningarna av keramikskärvornas proveniens. Det är de metalliska ämnena aluminium (Al), krom (Cr), gallium (Ga), mangan (Mn), vanadin, (V), de alkaliska jordartsmetallerna kalcium (Ca), magnesium (Mg), strontium (Sr), de sällsynta jordartsmetallerna cerium (Ce), lantan (La), alkalimetallen natrium (Na), samt övergångsmetallen kobolt (Co) som utgör grunden för indelningen i olika grupper.

Analysen innehåller en mycket stor mängd data och för att kunna bearbeta denna krävs ett avancerat statistiskt verktyg som kan grupperna proverna. Därför har all data processats i statistikprogrammet SPSS och resultatet presenteras i form av en klusteranalys och ett dendrogram. Den kemiska analysen av proverna har utförts vid OMAC laboratories, Galway, Irland och bearbetningen av analysresultat har utförts av Torbjörn Brorsson.

Material

För att proveniensbestämma keramiken har 30 keramikskärvor och en bit av bränd lera från Åkarp analyserats (Tab. II). Materialet härrör från de tre olika ytorna och samtliga kärl från gravarna har varit föremål för analys. Det har även analyserats silkärl och annat hushållskeramik från förromersk och romersk järnålder samt

tidigeneolitisk trattbägarkeramik. En bit av en infodring av bränd lera (Prov 29) från boplatssområde C har också varit föremål för analys.

För att se hur materialet förhåller sig till andra skånska material har keramiken från Åkarp jämförts med keramik och bränd lera från Östra Odarslöv (ESS), Brunnshög (Maxlab.) och Stora Uppåkra utanför Lund, med bränd lera och keramik från Dösemarken och Lindängelund 4 utanför Malmö, bränd lera från Herrestorp i närheten av Vellinge samt med keramik från Simrisgravfältet i Simrishamn.

Provnr.	Fyndnr.	Sakord	Del	Datering
Åkarp1	154	Kärl	F Gravfält	RJÅ
Åkarp2	155	Kopp	F Gravfält	RJÅ
Åkarp3	156	Vas	F Gravfält	RJÅ
Åkarp4	157	Kopp	F Gravfält	RJÅ
Åkarp5	158	Kopp	F Gravfält	RJÅ
Åkarp6	159	Kopp	F Gravfält	RJÅ
Åkarp7	160	Vas	F Gravfält	RJÅ
Åkarp8	161	Kopp	F Gravfält	RJÅ
Åkarp9	140	Kärl	F Gravfält	RJÅ
Åkarp10	149	Kärl	F Gravfält	RJÅ
Åkarp11	10	Kärl	F Boplat	FRJÅ
Åkarp12	17	Kärl	F Boplat	FRJÅ
Åkarp13	18	Kärl	F Boplat	FRJÅ
Åkarp14	20	Kärl	F Boplat	ÅRJÅ
Åkarp15	56	Silkärl	F Boplat	ÅJÅ
Åkarp16	57	Kärl	F Boplat	FRJÅ
Åkarp17	39	Trattbägare	F Boplat	TN/MN
Åkarp18	46	Trattbägare	F Boplat	TN/MN
Åkarp19	54	Trattbägare	F Boplat	TN/MN
Åkarp20	68	Trattbägare	F Boplat	TN/MN
Åkarp21	5	Kärl	C Boplat	ÅJÅ
Åkarp22	11	Kärl	C Boplat	FRJÅ/RJÅ
Åkarp23	12	Kärl	C Boplat	ÅJÅ
Åkarp24	13	Kärl	C Boplat	FRJÅ
Åkarp25	1	Kärl	C Boplat	TN
Åkarp26	6	Kärl	C Boplat	TN/MN
Åkarp27	8	Kärl	C Boplat	TN/MN
Åkarp28	10	Kärl	C Boplat	TN/MN
Åkarp29	7	Infodring	C Boplat	
Åkarp30	FU9	Trattbägare	C Boplat	TN
Åkarp31	FU1	Kopp	F Gravfält	RJÅ

Tab. II. Den analyserade keramiken utgörs av 30 keramikskärvor och en bränd lera.

Analysresultat

Analysen är baserad på att likheter och skillnader identifieras i förhållande till keramiken från Åkarp. De skärvor som bör vara från samma plats som keramiken från Åkarp placerar sig i samma grupp och de skärvor som är av annan proveniens grupperar sig annorlunda (Fig. 13). Analysresultatet i form av en tabell över de olika grundämnena återfinns i tabell III.

I första steget analyserar enbart keramik från Åkarp och endast ett prov avviker markant från de övriga (Fig. 13). Det är prov 12, vilket återfinns nederst i dendrogrammet, och detta är den intakta vassen i grav A365 (Fig. 9D, 10). Analysen visar att leran är av helt annan sammansättning än de övriga lerorna från Åkarp och av de 12 analyserade grundämnena är det sex som avviker. Det är Ca, Co, Cr, Mg, Na samt V, som har upp emot dubbelt så höga värden som de övriga proverna. Även Fe, Ti och Cr är kraftigt förhöjda i leran.

Samtliga prover från Åkarp har jämförts med annan skånsk förhistorisk keramik och bränd lera och man kan även vid denna analys konstatera att prov 12 från Åkarp avviker åter markant (Fig. 14). Därmed återstår frågan om det skett något i samband med provtagningen. Provet togs med hjälp av en borr på insidan av kärleväggen och det förefaller märkligt om just detta prov blivit felaktigt eller kontaminerat. Pulvret utgjordes enbart av material från kärlegodset och det bör ha varit korrekt provtaget.

Det som talar för att vassen haft en annan proveniens än de övriga är att den var intakt. Den hade stått emot extern påverkan och vassen var fortfarande hel när den påträffades.

Provet från vassen i grav A365 har även jämförts med annan keramik från Danmark, Skåne och Halland och det prov som har mest likheter är tegel från Aosehusborgen i Åhus i nordöstra Skåne. Tegel brukar vara bra att jämföra med eftersom detta ofta tillverkades lokalt och detta skulle kunna indikera att vassen kom från nordöstra Skåne. Det som också talar för denna proveniens är att det finns kaolin i denna del av Skåne och det är ett lermineral som är tåligt för bland annat hög värme och det är möjligt att det också gjort kärlet mera tåligt för sekundär påverkan.

I nuläget finns det ingen mer möjlighet att konstatera att det finns tydliga indikationer på att vassen i grav A365 inte tillverkats i närheten av Lund utan att den möjligtvis kan komma från nordöstra Skåne.

Man kan därmed också konstatera att det inte finns något som tyder på att den övriga keramiken från Åkarp tillverkats på annan plats än i närheten av Åkarp. Visserligen grupperar sig skärvorna med annan skånsk keramik (Fig. 14), men åtminstone keramiken från romersk järnålder förefaller vara lokalt tillverkad.

En analys av enbart tidigneolitisk trattbägarkeramik från Lundaområdet har också utförts (Fig. 15). Denna visar att prov 27 från Åkarp avviker från de övriga. Detta prov utgörs av en trattbägare (F8) från boplatsoområde C, och det är möjligt att detta kärl tillverkats på annan plats i Skåne.

ICP-analysen visar därmed att en betydande andel av kärlen från Åkarp tillverkats lokalt och att det är endast något enstaka kärl som tillverkats på annan plats. Det fanns gott om bra leror i området och dessa nyttjades för att tillverka bland annat

keramikkr. Det främmande kärlet i grav A365 kan ha kommit till Åkarp som en handelsvara eller var det en person som hade detta kärlet med sig i sitt bohag.

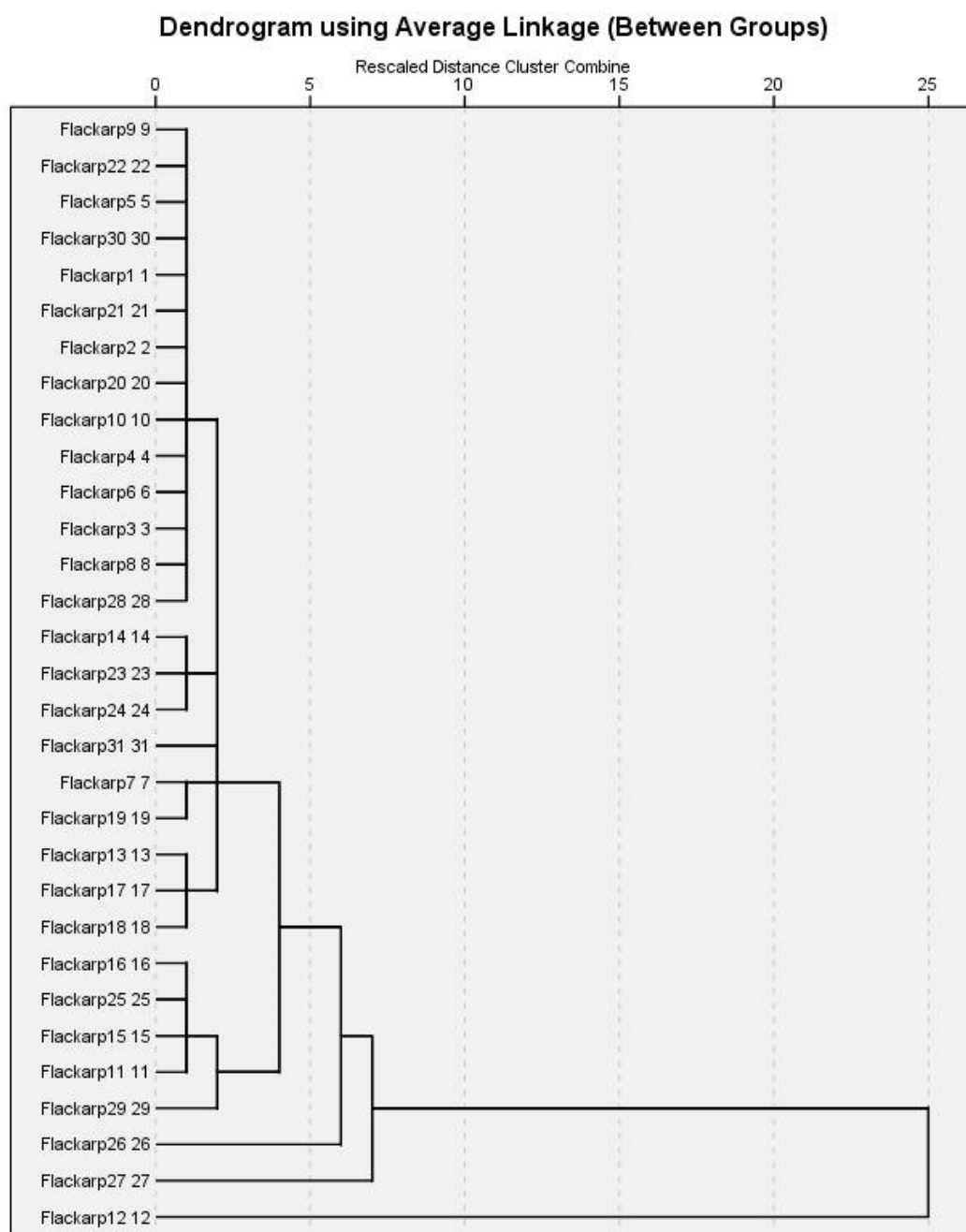

Fig. 13. ICP-analys av keramik från Åkarp (kallad Flackarp i tabell). Skärvorna är relativt likartade och det enda kärlet som avviker markant är prov 12, det vill säga den intakta vassen i grav A365.

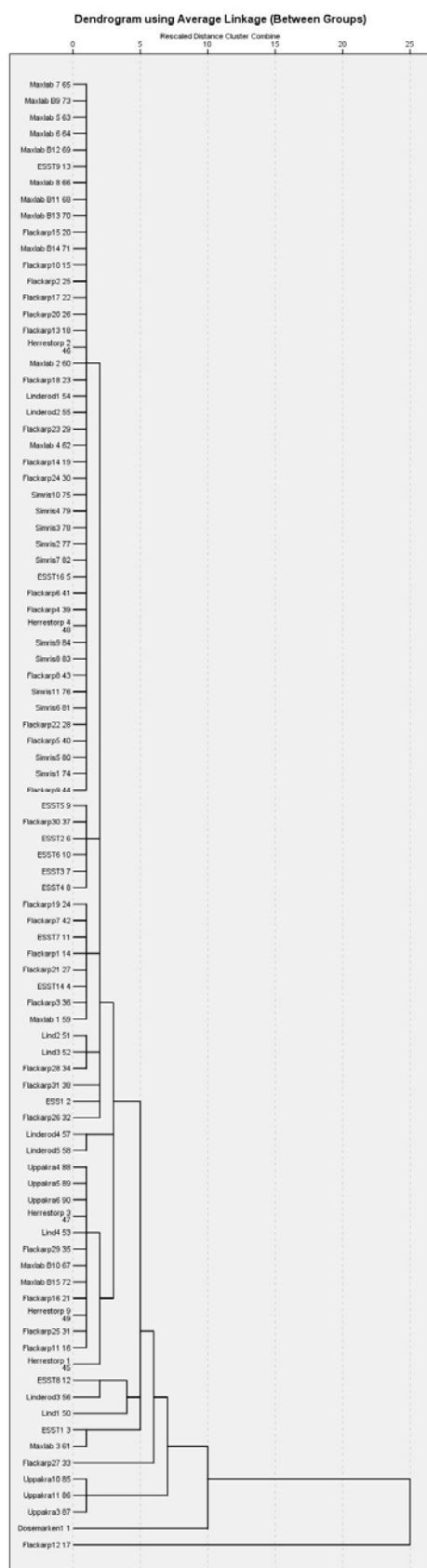

Fig. 14. ICP-analys av skärvor från Åkarp (kallad Flackarp i tabell) och andra skånska lokaler. Prov 12 avviker markant från samtliga.

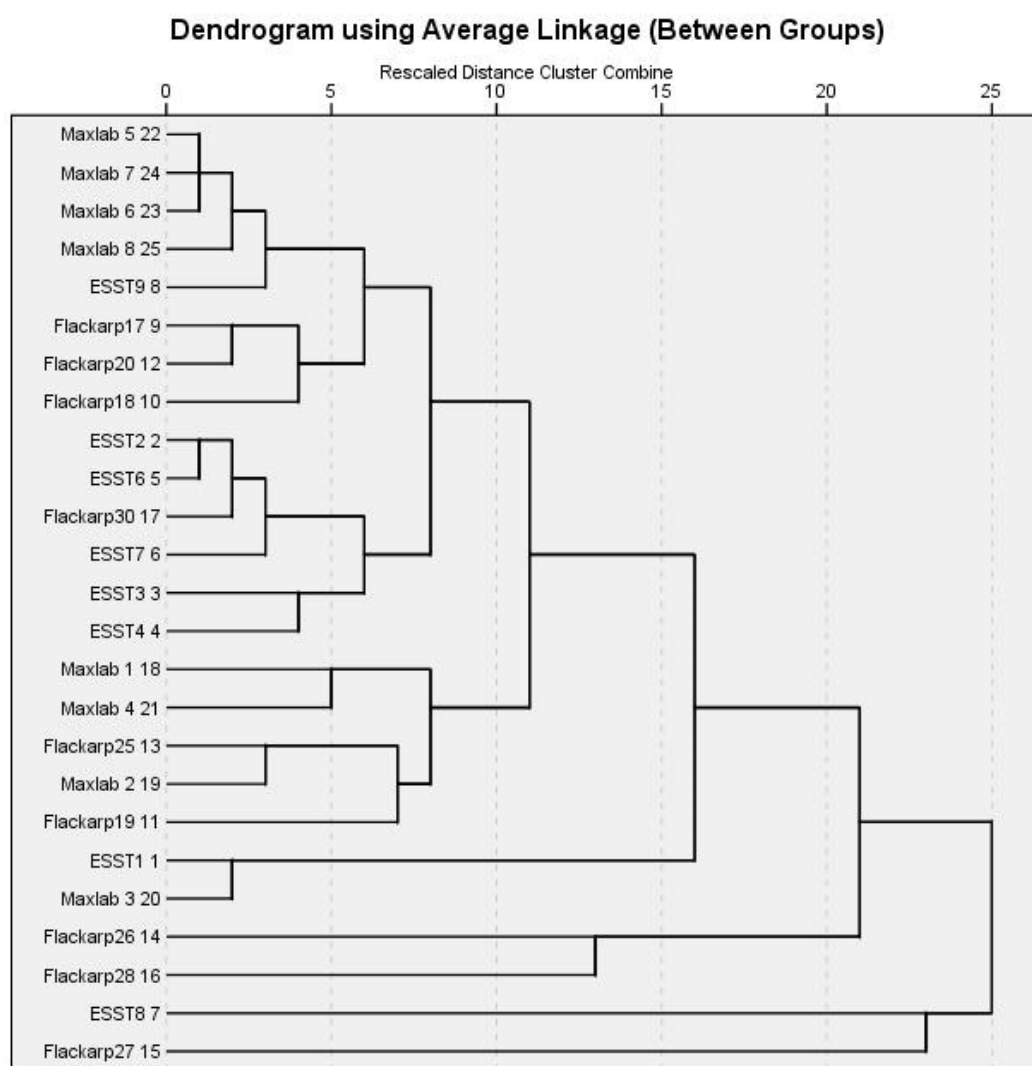

Fig. 15. ICP-analys av tidigneolitisk trattbägarkeramik. Prov 27 från Åkarp (kallad Flackarp i tabell) avviker från de övriga.

Sample	Al	Ca	Ce	Co	Cr	Ga	La	Mg	Mn	Na	Sr	V
	%	%	ppm	ppm	ppm	ppm	ppm	%	ppm	%	ppm	ppm
Akarp1	7,28	0,96	109	12,9	62	20,1	50,6	0,93	541	0,75	112,5	92
Akarp2	7,86	1,23	98	14,3	77	19,7	55,1	0,73	585	0,59	112,5	94
Akarp3	8,19	1,05	95,6	11,9	66	20,7	50,2	0,5	323	0,84	136,5	80
Akarp4	8,49	1,04	84,5	11	77	22,1	45,1	0,92	349	0,9	126	96
Akarp5	7,65	0,91	94,5	16,3	64	20,4	46,5	0,82	577	0,95	118	83
Akarp6	8,17	1,07	84,2	14,6	82	22,3	42,9	1,01	483	0,65	116	107
Akarp7	7,41	1,05	142,5	15,3	63	18,9	65,4	0,6	886	1,03	136	79
Akarp8	7,67	1,51	105,5	12,7	71	22,8	47,6	0,95	384	0,87	146,5	98
Akarp9	7,34	1,14	87,4	19,1	67	20,7	36,2	0,87	1010	1,07	114	85
Akarp10	7,33	1,04	96,5	18,7	84	19,3	46,9	0,89	786	0,54	110,5	99
Akarp11	5,07	2,3	55,7	6	57	13,1	36,8	0,45	218	0,52	117,5	66
Akarp12	6,9	6,06	40,9	42,2	144	22,4	17,7	3,1	1950	1,61	168,5	350
Akarp13	7,07	0,62	79,6	11,8	90	16,9	39,2	0,35	197	0,48	84,4	123
Akarp14	7,1	1,07	84,4	10,1	66	17,65	41	0,58	282	1,04	145	87
Akarp15	6,16	0,61	63	9,9	65	15,55	29,8	0,47	514	0,55	116,5	88
Akarp16	5,44	0,72	71,5	11,3	51	14,3	31,7	0,61	587	0,65	108	67
Akarp17	7,25	0,74	83,6	13,6	85	19,45	42,2	0,62	312	0,57	94,3	122
Akarp18	6,8	0,7	71,4	10,8	72	18,3	37,9	0,41	275	0,87	108	99
Akarp19	6,37	0,67	135,5	12,8	56	16,95	64,7	0,44	664	0,95	104,5	62
Akarp20	7,58	0,94	99,5	13,4	85	19,5	48,7	0,48	314	0,7	120,5	115
Akarp21	6,76	0,88	102	13,8	62	18,85	58,8	0,86	859	0,84	107,5	80
Akarp22	7,63	0,95	92,1	17,8	68	21	44,6	0,86	1020	0,9	98,5	89
Akarp23	7,01	1	80,4	12,1	57	18,7	37,6	0,72	715	1,16	137,5	69
Akarp24	7,47	1,3	62,9	15,8	70	20,4	30,4	0,99	715	1,07	168,5	91
Akarp25	5,95	0,75	71	13,9	54	15,15	36	0,63	746	0,75	127,5	72
Akarp26	7,42	1,76	115,5	25,5	100	19,8	54,2	1,37	2550	0,7	128	108
Akarp27	6,65	1,09	215	11,1	55	20	102,5	0,56	753	0,9	104,5	69
Akarp28	8,5	1,04	112	19,6	84	22	63,1	0,89	577	0,76	147,5	110
Akarp29	4,66	0,46	64,8	13,4	47	11,7	29,7	0,48	842	0,53	72,6	36
Akarp30	7,29	1,02	98,4	16,6	69	19,65	43,3	0,85	1320	0,81	124	89
Akarp31	7,52	2,74	127	13,3	63	20,8	59,1	0,97	498	0,95	155	85

Tab. III. Resultat av ICP-analysen av de 31 skärvorna från Åkarp

Litteratur

Bech, J.-H. 1996. Keramikken. Slusegårdgravpladsen IV. Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter XIV, 4. Højbjerg, s. 9-122.

Björk, T., Gunnarsson, F., Helgesson, B. & Karlsson, S. 2017. Objekt 2. I: Brink, K. & Larsson, S. Östra Odarslöv 13:5, ESS-området. Forn tid möter framtid – volym 2. Arkeologerna rapport 2017:11 Statens Historiska museer, sid. 105-209

Brorsson, T. 2010. Tidigneolitisk keramikframställning utanför Lund, Skåne. Rapport. Kontoret för Keramiska Studier nr. 52. Landskrona

Brorsson, T. 2011. Trattbägarkeramik från tidig- och mellanneolitikum och keramik från romersk järnålder i Dösemarken, Hyllie sn, Malmö. Rapport Kontoret för Keramiska Studier. Landskrona

Brorsson, T. 2014. Bilaga 5. Keramik och bränd lera från Herrestorp. I: Brink, K., Hammstrand Dehman, K. & Helgesson, B. Rapport. Herrestorp 3:2 och 3:3 – hyddor, gravar, gårdar. Arkeologisk slutundersökning 2012. Fornlämning Vellinge 71 och 87, Vellinge socken, Vellinge kommun, Skåne län. Sydsvensk arkeologi 2014.

Brorsson, T. 2017. Keramiken från Objekt 2. I: Brink, K. & Larsson, S. Östra Odarslöv 13:5, ESS-området. Forntid möter framtid – volym 3. Arkeologerna rapport 2017:11 Statens Historiska museer, sid. 94-102

Ethelberg, P. 2009. Die Fbeln. I: Boye, L. & Hansen, U. L. (red.). Wealth and Prestige. An Analysis of Rich Graves from Late Roman Iron Age on Easter Zealand, Denmark. Kroppedal. Studier I Astronomi. Nyere Tid. Arkæologi. Vol. II. Taastrup

Henriksen, M. B. 2009. Brudager Mark – en romartidsgravplads nær Gudme på Sydøstfyn. Odense bys museer. Fynske Studier 22. Odense

Lagergren, A. 2017. Den neolitiska keramiken från Objekt 1. I: Brink, K. & Larsson, S. Östra Odarslöv 13:5, ESS-området. Forntid möter framtid – volym 3. Arkeologerna rapport 2017:11 Statens Historiska museer, sid. 82-93

Oldenburger, F. 2009. Pottery vessels from seven Late Roman Iron Age burial sites in the vicinity of Copenhagen – Preliminary observations on production, classification, function and chronology. I: Boye, L. & Hansen, U. L. (red.). Wealth and Prestige. An Analysis of Rich Graves from Late Roman Iron Age on Easter Zealand, Denmark. Kroppedal. Studier I Astronomi. Nyere Tid. Arkæologi. Vol. II. Taastrup

Stjernquist, B. 1955. Simris. On Cultural connections of Scania in the Roman Iron Age. Acta Archaeologica Lundensia Series in 4°. N° 2. Lund.

5. Makroskopisk analys av jordprover från gravar vid Åkarp Arlöv

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna SHMM 2016-12-19

Bakgrund och syfte

Under den arkeologiska slutundersökningen av gravar från romersk järnålder i område F, Åkarp-Arlöv, togs tre jordprover för analys av makroskopiskt innehåll med fokus på växtrester. De provtagna lämningarna utgörs av ett gropus, en mörkfärgning kring ett kärl i en grav, samt en mörkfärgning kring bröst-magregionen på en begravd individ. Frågeställningarna inför analyserna berör huruvida de makroskopiska provena kan kasta något ljus över gravritualerna och vad som hänt på platsen.

Metod och källkritik

Provtagningen genomfördes av arkeologerna under utgrävningen och innehöll torrvolymen om ca 1-3 liter jord per prov. Volymen mättes för varje prov och dessa preparerades genom flotation enligt metod beskriven av Wasylikowa (1986) och våtsiktades med 0,25 mm maskvidd. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 7-100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Jacomet 1987 och Cappers m.fl. 2012) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, smältor, ben mm har eftersökts och kvantifierats.

Samtliga prover innehöll gott om förna i form av levande rottrådar och daggmaskkokonger, och det är tydligt att den provtagna jorden utgör en del av en aktiv biologisk horisont där material av mindre fraktioner kontinuerligt kan ha omlagrats till nutid. Bevarandegraden är låg och graden av postdepositionellt inblandat material till följd av bioturbation finns där i form av en modernare fröbank. Även den oförkolnade fröbanken kan dock i vissa fall innehålla spår av en äldre fröbank (i synnerhet om dessa fröer är motståndskraftiga mot nedbrytning), men då detta inte kunnat säkerställas har endast det förkolnade materialet i dessa prover analyserats. Alla växtrester som utsätts för brand eller hetta bevaras inte genom förkolning, detta gäller framförallt fröer med stort fettinnehåll eller ömtålig struktur (t.ex. flockblomstriga växter). Fröer och frukter som bevaras genom förkolning har ofta en liten kvot i förhållandet yta/volym (ex. sädeskorn) eller hårda skal (ex. mällor). Av detta följer att växtmaterialet som bevarats genom förkolning bara representerar en liten del av de växter som ursprungligen utsatts för hetta/brand.

Analysresultat

I bifogade resultattabell har material som inte är fröer och frukter kvantifierats enligt en grov relativ skala om 1-3 punkter, där 1 punkt innebär förekomst av enstaka (ca

1-5) fragment i hela provet. 2 punkter innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. 3 punkter innebär att materialet är så vanligt att de tillhör de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar.

Åkarp Arlöv	Nr	15	9	17
Gravar	K	380	392	381
	PM	9933	10538	9932
	Kontext	Mörkfärgning runt kärl, grav 365	Golv i grophus	Vid bröst/mage, grav 265
	Volym/l	2,3	3	1,2
Vedartade växter	Träkol	••	••	•
	Örtstamdelar		•	
Frön/frukter				
Sädeskorn (ospec.)	Cerealiea indet		1	
Skalkorn	<i>Hordeum vulgare</i> ssp. <i>vulgare</i>		3	
Spelt/Emmervete	<i>Triticum spelta/dicoccum</i>		1	

Diskussion

I detta fall innehöll de mörkfärgningar som observerades och provtogs kring gravurnan (prov 15) och vid den begravdas bröst/mage (prov 17) ingenting som gick att urskilja som en anomali i det framfloterade makroskopiska materialet. Möjligen utgjorde mörkfärgningarna humus med ursprung i organiskt material kopplat till begravingarna och ritualerna kring detta, men av vad detta material bestått av går inte längre att utläsa.

I provet från golvet i grophuset påträffades fem sädeskorn, skalkorn och spelt-/emmervete, typiska för perioden. Lämningarna är så rika att de antagligen hamnat här för att huset använts för matlagning. Om huset är kopplat till gravarna så faller detta in i ett mönster från andra gravfält där man under senare år påträffat olika typer av kulthus i vilket matlagning bedrivits. Förmodligen är detta kopplat till någon form av kommuniationsriter.

Referenser

Cappers, R. T. J., Bekker, R. M. & Jans, J. E. A., 2012: Digital Seed Atlas of the Netherlands, (2nd edition). Groningen Institute of Archaeology. Groningen

Jacomet, S., 1987: Prähistorische Getreidefunde. Eine Anleitung zur Bestimmung prähistorischer Gersten – und Weizen Funde. Botanisches Institut der Universität Abteilung Pflanzensystematik und Geobotanik. Basel.

Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology. John Wiley & Sons Ltd. 571-590.

Förtydligande: I den osteologiska rapporten nedan hänvisas till gravar med arbetsnumreringen i fält. I slutundersökningsrapporten skrivs istället om grupper. Lathund för att kunna följa texten: G121/grupp 1, G124/grupp 2, G352/grupp 9, G256/grupp 3, G290/grupp 4, G292/grupp 5 & 6, G393/grupp 11.

6. Osteologisk analys av skeletten från en äldre järnålders gravplats i Åkarp 3:2, Uppåkra sn, Skåne

Lena Nilsson

SAMMANFATTNING

I samband med slutundersökningen av gravplatsen i Åkarp 3:2, daterad till äldre järnålder, påträffades åtta skelettgravar som innehöll benrester efter åtta vuxna individer. Fyra av skeletten var möjliga att ålders- och könsbedöma, varav två till kvinnor och två till män. Tre av skeletten, en kvinna och två män, tillhör åldersgruppen matorus (35–55 år) och en kvinna tillhör åldersgruppen adultus (20–35 år). I tre av de ytligast belägna gravarna återfanns endast ett fåtal ben, medan övriga skelett var intakta eller nästan intakta. Samtliga skelett var väldigt dåligt bevarade och majoriteten av alla porösa delar såsom ledändar, kotkroppar, hand- och fotrotsben var bortvittrade eller smulades sönder vid upptagandet av skelettet. I de fall kranienierna fanns bevarade togs de upp i preparat, eftersom de fallit i bitar in situ. Inga skador eller frakturer har iakttagits på skeletten, men några tänder var angripna av karies och en andra halskota hade osteofyter på tapputskottet.

INLEDNING

I den osteologiska analysen ingår ålder- och könsbedömning och kroppslängdsberäkning samt beskrivning av patologiska förändringar på ben och tänder i mån av förekomst. Resultatet av ålder- och könsbedömningen redovisas i tabell 8 och använda könskaraktärer i tabell 9 i Appendix 1. Skelettens dåliga bevaringsgrad har bara gjort det möjligt att utnyttja ett fåtal av de köns- och ålderskriterier vanligtvis ingår i denna bedömning och därför är resultaten inte helt tillförlitliga, men könsbedömningen tycks stämma överens med de arkeologiska gravgåvorna funna tillsammans med de könsbedömda skeletten.

METOD

Åldersbedömning

Åldersbedömningen har endast baserats på tandslitage på kindtänder i både under- och överkäke på grund av benens dåliga bevaringsgrad (Brothwell 1981). I ett fall har sammanväxningen av de långa rörbenens ledändar med skaftet medtagits i bedömningen (Gray 1973).

Könsbedömning

Könsbedömningen har i huvudsak utgått från könskriterier på kraniet och underkäken (Acsádi & Nemeskeri 1970; Ferembach m.fl. 1979; Sjøvold 1988). Bäckbenet är det benslag som har de mest tillförlitliga könskaraktärerna, men i detta material har endast formen på inskärningen mellan tarmben och sittben (incisura ischiadica major) använts i ett fall där den varit bevarad. De sekundära könskriterierna på kraniet som har använts är utseendet på området över näsroten (glabella) och ögonbrynsbågarna (margo superciliaris) samt storleken på vårtutskottet (processus mastoideus) och storleken på upphöjningen på nackbenets utsida (protuberantia occipitalis externa). På underkäken har formen på hakan (mentum) och vinkeln på den bakre delen av käken (angulus mandibulae) använts (Krogman 1946; Acsádi & Nemeskeri 1970).

Kroppslängd

Kroppslängden beräknas vanligtvis utifrån den maximala längden på lårbenet, men kan även beräknas på övriga långa rörben (Sjøvold 1990). I detta material saknas i princip alla ledändar, vilket betyder att de långa rörbenen inte har gått att mäta. Endast ett överarmsben har kunnat mätas i sin helhet i fält och utifrån detta mått har en ungefärlig längd på individen kunnat uppskattas.

Tandhälsa

De förändringar och skador som har iakttagits på en del tänder består av tandsten och karies.

Tandsten är förhårdnader på tänderna, ofta i övergången mot tandköttet, som består av förkalkade rester av bl a plack och matrester.

Karies är en infektionssjukdom som orsakas av olika bakterier som normalt lever i munhålan och angriper tandytan när tänderna kommer i kontakt med kolhydraterna i vår föda och bildar syror som i sin tur fräter på emalj och tandben. Karies angriper oftast tuggytan eller någon av tandens sidor vid övergången mellan krona och rot (Roberts & Manchester 2005:65). Vanligtvis drabbas kindtänderna oftare än framtänderna. Obehandlad karies leder till tandvärk och ibland även till inflammation (parodontit) i tandroten som i förlängningen kan leda till att tanden går förlorad.

Dentinet utgör huvudmassan av tanden omkring pulpahålan och rötterna under emaljen.

Registrering

Benen har registrerats i en excel-databas som innehåller mer detaljerad information om skeletten än vad som presenteras i rapporten.

ANALYSRESULTAT

G121

Orientering och bevaringsstatus

Skelettet låg i utsträckt rygggläge med armarna längs sidorna och i nord-sydlig riktning med ansiktet mot öster. Det var nästan komplett förutom att högersida av skallen var borta och de flesta ledändarna på de långa rörbenen var bortvittrade (tabell 1). Kraniet togs upp i preparat och större delen av kraniet och underkäken var bevarade, men fragmenterade. I preparatet fanns också de två översta halskotorerna, atlas och axis, ganska välbevarade. Övriga kotor består endast av kotbågarna och revbenen togs delvis upp i preparat på grund av den dåliga bevaringsgraden, men de var mycket fragmenterade efter rengöringen och tillvaratogs inte. Fotbenen var lite omrörda, speciellt höger fot.

Element	Identifierade ben
Kranium (<i>cranium</i>)	X
Överkäke (<i>maxilla</i>)	-
Underkäke (<i>mandibula</i>)	X
Tänder (<i>Dens</i>)	X
Skulderblad (<i>scapula</i>)	X
Nyckelben (<i>clavicula</i>)	X
Revben (<i>costae</i>)	X
Halskotor (<i>vert cervicales</i>)	X
Bröstkotor (<i>vert thoracales</i>)	-
Ländkotor (<i>vert lumbales</i>)	X
Kotor (<i>vertebrae</i>)	X
Korsben (<i>sacrum</i>)	X
Överarmsben (<i>humerus</i>)	X
Strålben (<i>radius</i>)	X
Armbågsben (<i>ulna</i>)	X
Handrotsben (<i>carpus</i>)	X
Mellanhandsben (<i>metacarpus</i>)	X
Fingerben (<i>phalanx digit</i>)	X
Bäckenben (<i>coxae</i>)	X
Lårben (<i>femur</i>)	X
Knäskål (<i>patella</i>)	X
Skenben (<i>tibia</i>)	X
Vadben (<i>fibula</i>)	X
Fotrotsben (<i>tarsus</i>)	X
Mellanfotsben (<i>metatarsus</i>)	X
Tåben (<i>phalanx</i>)	X

Tabell 1. Identifierade ben i G121.

Ålder och kön

Åldersbedömningen baserad på tandframbrutt och tandslitage samt på epifyssamman-växningen av överarmsbenet och lårbenet, som fuserar vid 25

respektive 20 års ålder. Samtliga kindtänder är slitna och tandslitaget visar en ålder på 33-45 år. Skelettet bedöms ha tillhört en man baserat på kriterier på kraniet och underkäken (tabell 9).

Tandstatus

Samtliga bevarade tänder är mycket slitna och har spår av tandstenspålagringar. Första kindtanden i höger underkäke har drabbats av karies och är nersliten till roten. Två tänder har inte återfunnits, höger hörntand i underkäken och vänster visdomstand i överkäken.

Patologi

Den andra halskotan, axis, har osteofyter, dvs små benpålagringar på tandutskottet, vilka troligtvis beror på åldersförändringar. Personen kan ha känt stelhet i nacken, smärta och/eller huvudvärk (Lüdinghausen et al 2005).

G124

Orientering och bevaringsstatus

Skelettet låg i utsträckt ryggläge med armarna utmed sidorna och i nord-sydlig riktning med ansiktet mot öster. Det var nästan komplett (tabell 2) förutom att endast halva kraniet fanns bevarat och att fötterna saknades, troligtvis på grund av att graven utsatts för plundring. Kraniet var väldigt fragmenterat och andra halvan av kraniet har troligtvis blivit bortschaktat liksom höger bäckenben. Ledändarna på de långa rörbenen syntes till största delen endast som en färgning och var mestadels bortvittrade. Revbenen var mycket dåligt bevarade och fragmenterade liksom kotorna som saknade kotkroppar, eftersom de är porösa upplöses fortare än kotbågarna. Av händerna finns några få mellanhandsben, handrotsben och fingerben.

Element	Identifierade ben
Kranium (<i>cranium</i>)	X
Överkäke (<i>maxilla</i>)	-
Underkäke (<i>mandibula</i>)	-
Tänder (<i>Dens</i>)	X
Skulderblad (<i>scapula</i>)	X
Nyckelben (<i>clavicula</i>)	X
Halskotor (<i>vert cervicales</i>)	X
Bröstkotor (<i>vert thoracales</i>)	-
Ländkotor (<i>vert lumbales</i>)	-
Korsbenet (<i>sacrum</i>)	-
Överarmsben (<i>humerus</i>)	X
Strålben (<i>radius</i>)	X
Armbågsben (<i>ulna</i>)	X
Handrotsben (<i>carpus</i>)	X

Mellanhandsben (<i>metacarpus</i>)	X
Fingerben (<i>phalanx digit</i>)	X
Bäckenben (<i>coxae</i>)	X
Lårben (<i>femur</i>)	X
Knäskål (<i>patella</i>)	X
Skenben (<i>tibia</i>)	X
Vadben (<i>fibula</i>)	X
Fotrotsben (<i>tarsus</i>)	-
Mellanfotsben (<i>metatarsus</i>)	-
Tåben (<i>phalanx</i>)	-

Tabell 2. Identifierade ben i G124

Ålder och kön

Åldersbedömningen baseras på tandslitage på kindtänderna i både över- och underkäken som visar en ålder på 33-45 år. Könbedömningen är svårare på grund av att det endast fanns en karaktär att utgå från och det var vårtutskottet som är ganska litet och därmed av kvinnlig karaktär, men kriterierna är för få för en säker bedömning.

G352

Orientering och bevaringsstatus

Skelettet var inkomplett och mycket dåligt bevarat (tabell 3). Endast höger överarm och underarmsben samt båda lårbenen och mycket fragmenterade bäckenben återstod av skelettet. Det låg i någon form av hocker, eftersom lårbenen låg snett placerade i en riktning mot öster. Skelettet låg ovanpå G365.

Element	Identifierade ben
Kranium (<i>cranium</i>)	-
Överkäke (<i>maxilla</i>)	-
Underkäke (<i>mandibula</i>)	-
Tänder (<i>Dens</i>)	-
Skulderblad (<i>scapula</i>)	-
Nyckelben (<i>clavicula</i>)	-
Halskotor (<i>vert cervicales</i>)	-
Bröstkotor (<i>vert thoracales</i>)	-
Ländkotor (<i>vert lumbales</i>)	-
Korsbenet (<i>sacrum</i>)	-
Överarmsben (<i>humerus</i>)	X
Strålben (<i>radius</i>)	X
Armbågsben (<i>ulna</i>)	X
Handrotsben (<i>carpus</i>)	-
Mellanhandsben (<i>metacarpus</i>)	-
Fingerben (<i>phalanx digit</i>)	-
Bäckenben (<i>coxae</i>)	X

Lårben (<i>femur</i>)	X
Knäskål (<i>patella</i>)	-
Skenben (<i>tibia</i>)	-
Vadben (<i>fibula</i>)	-
Fotrotsben (<i>tarsus</i>)	-
Mellanfotsben (<i>metatarsus</i>)	-
Tåben (<i>phalanx</i>)	-

Tabell 3. Identifierade ben i G352.

Ålder och kön

Benen har bedömts tillhöra en vuxen individ utifrån storleken iakttagen i fält. Könskriterier saknas.

G256

Orientering och bevaringsstatus

Det enda som återstod av detta skelett var de två lårbensskaften som låg placerade i hockerläge mot öster.

Ålder och kön

Kriterier saknades för både ålder och könsbedömning.

G290

Skelettet som var intakt låg i en form av hocker på rygg med vänster arm längs sidan och höger underarm över magen samt lårben, sken- och vadben snett mot öster (tabell 4). Kraniet var fragmenterat och underkäken låg lite ur läge. Vänster överarm låg uppochnar, vilket förmodligen berodde på att graven var ganska trång. Ledändarna på de långa rörbenen var dåligt bevarade liksom revben och kotkroppar. Händerna var lite omrörda, men fötterna låg i rätt läge.

Element	Identifierade ben
Kranium (<i>cranium</i>)	X
Överkäke (<i>maxilla</i>)	-
Underkäke (<i>mandibula</i>)	X
Tänder (<i>Dens</i>)	X
Skulderblad (<i>scapula</i>)	X
Nyckelben (<i>clavicula</i>)	X
Halskotor (<i>vert cervicales</i>)	X
Bröstkotor (<i>vert thoracales</i>)	-
Ländkotor (<i>vert lumbales</i>)	-
Kotor (<i>vertebrae</i>)	X
Revben (<i>costae</i>)	X
Korsbenet (<i>sacrum</i>)	X

Överarmsben (<i>humerus</i>)	X
Strålben (<i>radius</i>)	X
Armbågsben (<i>ulna</i>)	X
Handrotsben (<i>carpus</i>)	X
Mellanhandsben (<i>metacarpus</i>)	X
Fingerben (<i>phalanx digit</i>)	X
Bäckenben (<i>coxae</i>)	X
Lårben (<i>femur</i>)	X
Knäskål (<i>patella</i>)	X
Skenben (<i>tibia</i>)	X
Vadben (<i>fibula</i>)	X
Fotrotsben (<i>tarsus</i>)	X
Mellanfotsben (<i>metatarsus</i>)	X
Tåben (<i>phalanx</i>)	-

Tabell 4. Identifierade ben i G290.

Ålder och kön

Åldersbedömningen baserades på tandslitaget på kindtänderna i både över- och underkäken, vilket gav en ålder på 25-35 år. Lårbenshuvudet var sammanväxt med skaftet, vilket sker i de övre tonåren. Det fanns tre könskriterier, samtliga på kraniet och två av dessa var kvinnliga medan en var indifferent (tabell 9). Benen var i överlag ganska gracila, vilket skulle stärka bedömningen av individen till en trolig kvinna.

Kroppslängd

Vänster överarm mättes i fält och den största längden blev 28,5 cm, vilket ger en längd på 150,3 cm enligt Sjøvold (1990).

Tandstatus

Den första molaren (M1) i höger underkäke har spår av karies och det fanns tandsten på framtänderna och hörntänderna i både över- och underkäke.

G292

Skelettet som var inkomplett låg i nord-sydlig riktning i utsträckt ryggläge med armarna längs sidorna och med ansiktet mot öster (tabell 5). Det var liksom övriga skelett mycket vittrat och vänster bäckenben, lårben, sken- och vadben samt fötterna saknades, troligtvis på grund av plundring. Kraniet togs in i preparat på grund av att det var fragmenterat. Underkäken var intakt men har klistrats. Revbenen togs ej upp, eftersom de var så dåligt bevarade och fragmenterade. Kotkropparna är bortvittrade liksom de flesta ledändar.

Element	Identifierade ben
Kranium (<i>cranium</i>)	X
Överkäke (<i>maxilla</i>)	X
Underkäke (<i>mandibula</i>)	X
Tänder (<i>Dens</i>)	X
Skulderblad (<i>scapula</i>)	X
Nyckelben (<i>clavicula</i>)	X
Halskotor (<i>vert cervicales</i>)	X
Bröstkotor (<i>vert thoracales</i>)	-
Ländkotor (<i>vert lumbales</i>)	X
Kotor (<i>vertebrae</i>)	X
Revben (<i>costae</i>)	-
Korsbenet (<i>sacrum</i>)	-
Överarmsben (<i>humerus</i>)	X
Strålben (<i>radius</i>)	X
Armbågsben (<i>ulna</i>)	X
Handrotsben (<i>carpus</i>)	-
Mellanhandsben (<i>metacarpus</i>)	X
Fingerben (<i>phalanx digit</i>)	-
Bäckenben (<i>coxae</i>)	X
Lårben (<i>femur</i>)	X
Knäskål (<i>patella</i>)	-
Skenben (<i>tibia</i>)	-
Vadben (<i>fibula</i>)	-
Fotrotsben (<i>tarsus</i>)	-
Mellanfotsben (<i>metatarsus</i>)	-
Tåben (<i>phalanx</i>)	-

Tabell 5. Identifierade ben i G292.

Ålder och kön

Åldersbedömningen baserades på tandslitaget på tänderna i underkäken, vilket gav en ålder på 45+ år. Samtliga kindtänder utom en obestämd M3 var nerslitna till dentinet. Ett av könskriterierna på kraniet, vårtutskottet tyder på en man liksom de två kriterierna på underkäken, formen på hakan och vinkeln på bakre delen av käken (tabell 9).

G365

Orientering och bevaringsstatus. Skelettet, som var intakt, låg i nord-sydlig riktning i hocker på vänster sida med ansiktet mot öster (tabell 6). Benen var mycket vittrade och de porösa delarna, såsom kotkroppar, ledändar och bäckenben, var nästan helt bortvittrade. Kraniet var trasigt och väldigt skört, men underkäken var något bättre bevarad.

Element	Identifierade ben
Kranium (<i>cranium</i>)	X
Överkäke (<i>maxilla</i>)	X
Underkäke (<i>mandibula</i>)	X
Tänder (<i>Dens</i>)	X
Skulderblad (<i>scapula</i>)	X
Nyckelben (<i>clavicula</i>)	X
Halskotor (<i>vert cervicales</i>)	X
Bröstkotor (<i>vert thoracales</i>)	-
Ländkotor (<i>vert lumbales</i>)	X
Kotor (<i>vertebrae</i>)	-
Revben (<i>costae</i>)	-
Korsbenet (<i>sacrum</i>)	-
Överarmsben (<i>humerus</i>)	X
Strålben (<i>radius</i>)	X
Armbågsben (<i>ulna</i>)	X
Handrotsben (<i>carpus</i>)	-
Mellanhandsben (<i>metacarpus</i>)	X
Fingerben (<i>phalanx digit</i>)	X
Bäckenben (<i>coxae</i>)	X
Lårben (<i>femur</i>)	X
Knäskål (<i>patella</i>)	-
Skenben (<i>tibia</i>)	X
Vadben (<i>fibula</i>)	X
Fotrotsben (<i>tarsus</i>)	-
Mellanfotsben (<i>metatarsus</i>)	X
Tåben (<i>phalanx</i>)	-

Tabell 6. Identifierade ben i G365.

Ålder och kön

Åldersbedömningen baseras på tandslitaget på tänderna både i över- och underkäken. Samtliga tänder är mycket slitna, men slitaget på kindtänderna varierar lite. Första och andra kindtanden i underkäken är i stort sett nerslitna till dentinet, medan visdomstandarna har mer emalj kvar, vilket ger en ålder på 33-45 år. På två lösa obestämda kindtänder från överkäken har kronan slitits ner ända till rötterna, vilket tyder på en ålder 45+. Sammantaget bedöms individen ha varit 40-45 år eller något äldre. Könbedömningen utgår endast från kriterier på kraniet och underkäken där tre av fem karaktärer; nacketskottet, formen på hakan och vinkeln på bakre delen av underkäken, visar på en kvinna (tabell 9).

Patologi

Förändringar i skalltaget som ser poröst och nedbrutet ut. Det kan bero på bevaringsförhållandena, men även på någon form av inflammation som bryter ned benvävnaden.

G393

Orientering och bevaringsstatus

Det fanns inte mycket kvar av skelettet som låg i nord-sydlig riktning och möjligen i någon form av hocker (tabell 7). Endast delar av skaften på några armbe, vilka var omöjliga att identifiera närmare och lårben/skenben samt ett fåtal kraniefragment och tänderna från både över- och underkäken fanns bevarade.

Element	Identifierade ben
Kranium (<i>cranium</i>)	X
Överkäke (<i>maxilla</i>)	-
Underkäke (<i>mandibula</i>)	-
Tänder (<i>Dens</i>)	X
Skulderblad (<i>scapula</i>)	-
Nyckelben (<i>clavicula</i>)	-
Halskotor (<i>vert cervicales</i>)	-
Bröstkotor (<i>vert thoracales</i>)	-
Ländkotor (<i>vert lumbales</i>)	-
Korsbenet (<i>sacrum</i>)	-
Överarmsben (<i>humerus</i>)	X?
Strålben (<i>radius</i>)	X?
Armbågsben (<i>ulna</i>)	X?
Handrotsben (<i>carpus</i>)	-
Mellanhandsben (<i>metacarpus</i>)	-
Fingerben (<i>phalanx digit</i>)	-
Bäckenben (<i>coxae</i>)	-
Lårben (<i>femur</i>)	X
Knäskål (<i>patella</i>)	-
Skenben (<i>tibia</i>)	X?
Vadben (<i>fibula</i>)	-
Fotrotsben (<i>tarsus</i>)	-
Mellanfotsben (<i>metatarsus</i>)	-
Tåben (<i>phalanx</i>)	-

Tabell 7. Identifierade ben i G393.

Ålder och kön

Åldersbedömningen baseras endast på tandslitaget. Kronorna på de oäkta kindtänderna var nerslitna till rötterna liksom de första kindtänderna och även framtänderna var mycket slitna. Kronorna på tolvårständerna, andra kindtanden, var nästan helt nerslitna till dentinet. En obestämd visdomstand visar också på ett kraftigt slitage. Sammantaget ger tandslitaget en uppskattad ålder till 33-45 år, men närmare 40-45 år än 33. Könskriterier saknas.

Tandstatus

Den högra första kindtanden var svårt karierad och kronan var nästan helt borta. Tandsten iaktogs framför allt på framtänderna och hörntänderna. Övriga tänder har

med stor sannolikhet också haft tandstenspålagringar, men på grund av bevaringsförhållandena har de eroderat bort.

Avslutande kommentarer

Skelettmaterialet från de åtta gravarna från gravplatsen i Åkarp uppvisar stora likheter med samtida gravar i både Skåne och Danmark, såsom att man under äldre järnålder begravde sina döda på olika sätt, ibland i någon form av hocker och ibland på rygg med armar och ben rakt liggande (Jensen Sellevold et al 1984). Benen var överlag väldigt dåligt bevarade och tre av gravarna (G352, G256 och G393) innehöll endast ett fåtal ben, som i G393 var svåra att identifiera till benslag. Två av individerna, en man och en kvinna, hade överlevt till 40-45 års ålder och kanske även längre. Mannen i G121 hade mycket slitna tänder och därför är det högst troligt att även han varit närmare 40 än 30 år när han dog. Kvinnan i G290 var dock yngre. Antalet skelett är för få för en demografisk analys, men den relativt höga åldern på de vuxna individerna i Åkarp tycks också stämma överens med åldersfördelningen på de danska gravplatserna under äldre järnålder där gruppen Maturus (35-55 år) dominerar. Denna fördelning tycks även stämma bra överens med en del av de skånska materialen från äldre och yngre romersk järnålder (Björk 2005:109). Tanderna på de åldersbedömda individerna från Åkarp var mycket slitna och ett fåtal hade kariesangrepp, men majoriteten av tänderna var friska. Det fanns inga skador eller frakturer på benen. Mannen i G121 har små benpålagringar på tappen av andra halskotan som kan ha orsakat stelhet och smärta i nacken samt huvudvärk. Resultatet av analysen antyder att den vuxna befolkningen på den här platsen varit ganska välmående. Avsaknaden av barngravar kan bero på olika saker som t ex att utgrävningen endast berörde en del av gravplatsen, de dåliga bevaringsförhållandena och/eller på att man begravde barnen utanför gravplatsen, vilket tycks vara vanligt i Danmark under järnålder (Jensen Sellevold et al 1984:207; 210).

Litteratur

- Acsádi, G.Y. & Nemeskeri, I. 1970. History of Human life span and Mortality. Akadémia Kiado. Budapest.
- Björk, T. 2005. Skäran på bålet. Om den äldre järnålderns gravar i Skåne. University of Lund, Institute of Archaeology – Report Series No 92. Tollarp.
- Brothwell, D.R. 1981. Digging up bones. The excavation, Treatment and Study of Human Skeletal Remains. British Museum (Natural History), London.
- Ferembach, D., Schwidetzky, I. & Stloukal, M. 1979. Empfelungen für die alters- und Geschlechtsdiagnose am Skelett. Homo 30 (2).
- Grays Anatomy. 1973. 35th ed. Longman.
- Jensen Sellevold, B., Lund Hansen, U., & Balslev Jørgensen, J. 1984. Iron Age Man in Denmark. Prehistoric Man in Denmark, Vol. III. Det Kongelige Nordiske Oldskriftselskab. København.
- Krogman, W.H. 1962. The human skeleton in forensic medicine. C.C. Thomas. Springfield.

Lüdinghausen, von, M. et al. 2005. Accessory Joints Between Basiocciput and Atlas/Axis. In the Median Plane. Clinical anatomy 18:558-571.

Roberts, Ch. & Manchester, K. 2005. The Archaeology of Disease. Sutton Publishing. Gloucestershire.

Sjøvold, T. 1988. Geschlechtsdiagnose am Skelett. I Anthropologie. Handbuch der vergleichenden Biologie des Menschen. Stuttgart.

Sjøvold, T. 1990. Estimation of stature from long bones utilizing the line organic correlation. Human Evolution 5, s. 431-447.

APPENDIX 1

Tabell 8. Ålder- och könsfördelning

	Ålder		Kön	
G121	33-45 år		man	
G365	40-45 år		kvinna	
G292	45+ år		man	
G290	25- 35 år		kvinna	

Tabell. 9. Gravar innehållande kranier och underkäkar med bevarade könskaraktärer.

	G121	G290	G292	G365
Arcus superciliaris	+2	-	-	-
Glabella	+2	-1	0	+1
Proc mastoideus	+2	-1	+2	0
Protub occ ext	-	0	0	-2
Mentum	-	-	+2	-2
Angulus mand	+2	-	+2	-2

+2 – man, +1 – man, 0 - ?, -2 – kvinna, -1 - kvinna

7. Osteologisk analys av djurbensmaterialet från gravområdet, Åkarp 3:2

Lena Nilsson, historisk osteolog

Djurbensmaterial

Djurbensmaterialet kommer endast att beaktas om det tolkas tillhöra gravritualen.

Inledning

Benmaterialet framkom vid en slutundersökning av ett gravfält från äldre järnålder i Åkarp sommaren 2016. Djurbenen påträffades i fyllningen till ett grophus (Grupp 12).

Metod

Kvantifieringen baseras på antalet fragment och vikt (g) med 0,5 g noggrannhet. Ålder- och könsbedömning har inte varit möjligt på grund av bristen på ben med kriterier för detta. Inga ben har varit möjliga att mäta. Benmaterialet har registrerats i en Excel-databas.

K123 – fyllning i grophus

Benmaterialet uppgår totalt till 36 fragment som väger 56 g, varav nio (9,5g) har identifierats till art och benslag. Två arter har identifierats, nämligen nötboskap och får/get. I den södra delen av grophuset finns en tand och ett underkäksfragment av nötboskap samt en tand och en mellanhands-/fotsben av får/get. I den norra delen påträffades endast tänder, en från nötboskap och tre: fjärde premolaren, första och andra molaren i underkäken från en och samma käke av får/get.

Sammanfattningsvis kan sägas att benen består av slaktavfall från nötboskap och får och/eller get. Arterna överensstämmer med de mest frekventa arterna på den närliggande boplats F.

Strömberg, M. 1955. Tre nyfunna gravar från senromersk järnålder vid Källby. Skånes Hembygdsförbunds årsbok 1955. Lund

UPPSALA
UNIVERSITET

Uppsala 2017-03-28

Aja Guldåker
Kulturen Lund
Box 1095
221 04 LUND

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Resultat av ^{14}C datering av träkol och makrofossil från Arlöv-Fleckarp, Arlöv, Skåne. (p 1005)

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

Förbehandling av makrofossiler:

1. 1 % HCl tillsätts (10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
2. 0.5 % NaOH tillsätts (1 timme 60°C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytiskreaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

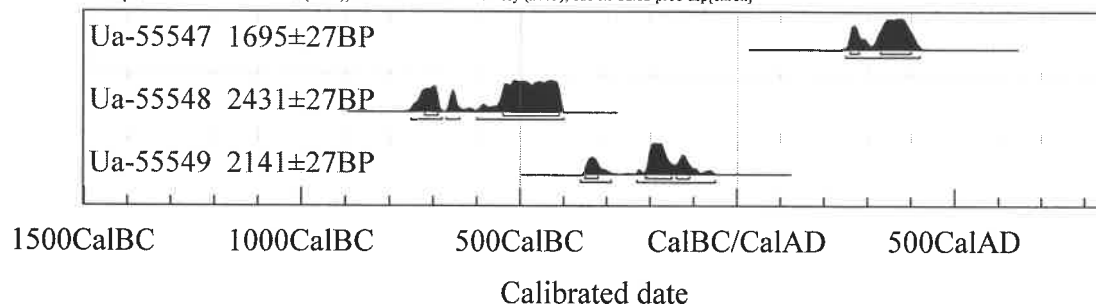
RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰ VPDB}$	^{14}C age BP
Ua-55547	256 nr 8246	-28,3	1 695 $\pm$ 27
Ua-55548	352 nr 9579	-26,0	2 431 $\pm$ 27
Ua-55549	Gravar 3 Prov 9	-25,5	2 141 $\pm$ 27

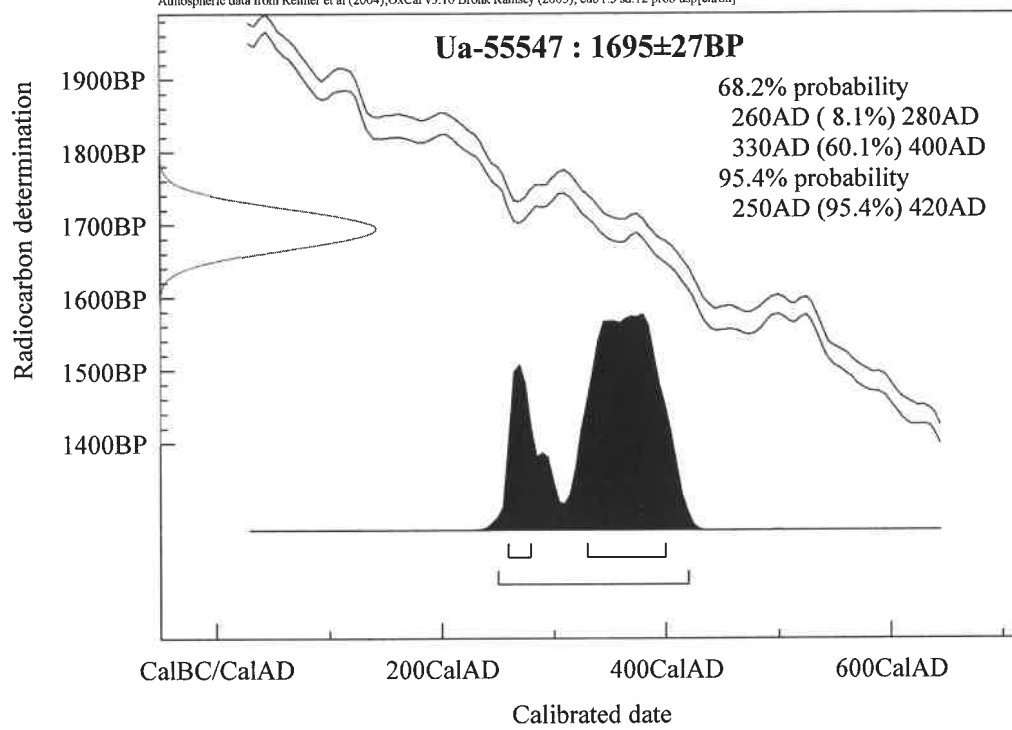
Med vänlig hälsning

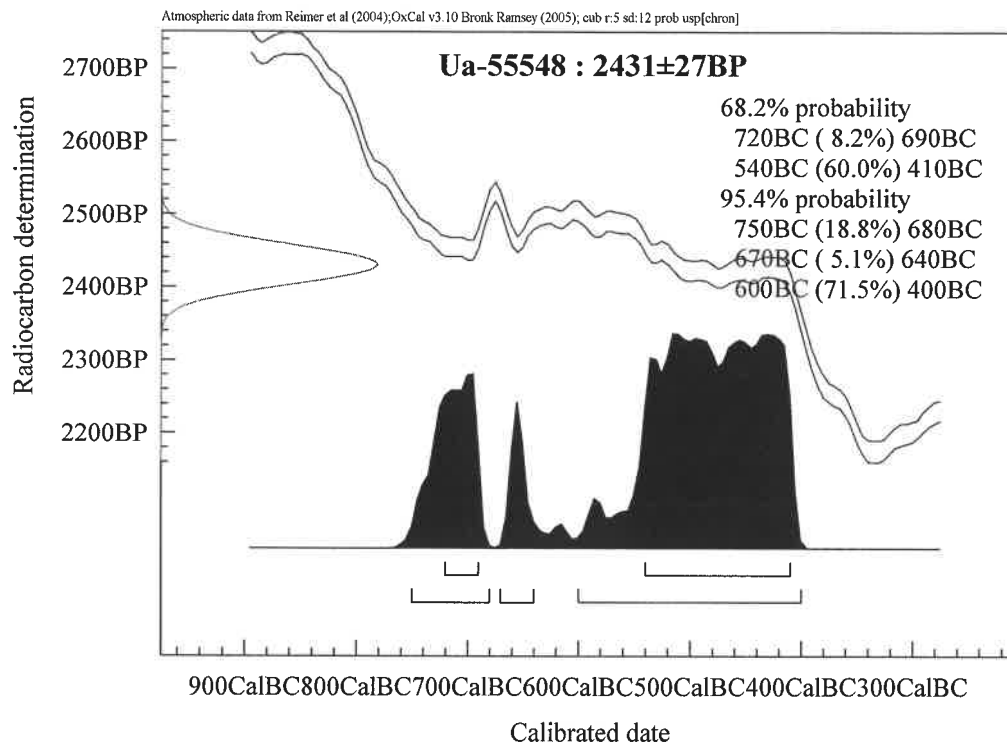
Göran Possnert/ Lars Beckel

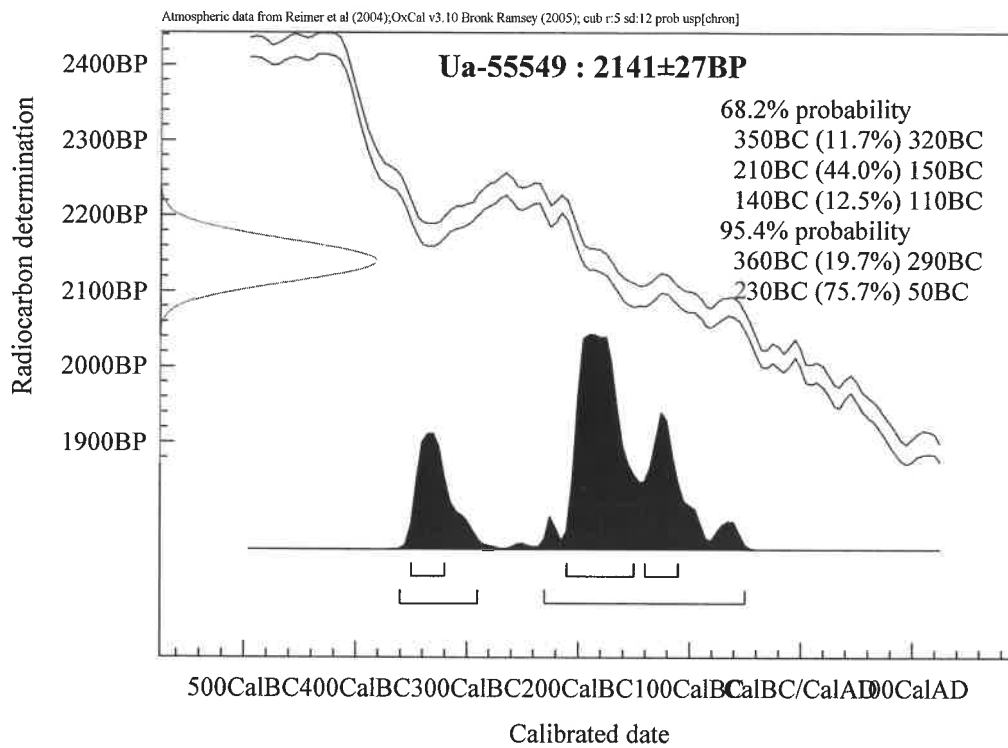
Atmospheric data from Reimer et al (2004); OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005); cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

Atmospheric data from Reimer et al (2004); OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005), cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

LUNDS
UNIVERSITET

Historiska Museet

Konserveringsrapport

Sakord: Föremål av Ben

Uppdragsgivare: Kulturen

Fyndnr: 32658:3, 23

Fastighet: Åkarp 3:2

Datum: 2017-03-29

Projektleddare: Aja Guldåker

Konservator: Lovisa Dal

Beskrivning:

32658:3 Kamfragment i tre delar. Kraftigt fragmenterat. Del av kopparnit finns bevarad.

32658:23 Enkelkam med uppstickande grepp och enkel streckdekor. Sammansatt med många hål för nitar av Cu-legering. Kammen har både spruckit och slagit sig. Delvis fragmenterad och avbruten.

Åtgärd:

Mekanisk rengöring med skalpell och borste under mikroskop.

Ytan rengjordes även med Sommer-Larsen blandning (74% dejoniserat vatten, 25% etanol, 1% ammoniak).

Lösa delar limmades med 40% Paraloid B72

Dokumentation:

Arbetsfotografier tagna före och efter konservering.

LUNDS
UNIVERSITET

Historiska Museet

Konserveringsrapport

Sakord: Bärnstenspärlor

Uppdragsgivare: Kulturen

Fyndnr: 32658:24 - 114

Fastighet: Åkarp 3:2

Datum: 2017-03-29

Projektledare: Aja Guldåker

Konservator: Lovisa Dal

Beskrivning:

Runda pärlor med en diameter på ca 1 cm. Nedbruten och ibland krackelerad yta, men oftast intakta. Pärlorna var ännu fuktiga då de kom in till konservering.

Material:

Bärnsten

Åtgärd:

Mekanisk rengöring med borstar, skalpell och avjoniserat vatten under mikroskop.
Konsoliderad genom nedsänkning i 10% Primal WS 24 under 4 timmar med påföljande lufttorkning.
Fnr 32658:75 och :77, sammanfogade med 40% Paraloid B72 löst i aceton.

Dokumentation:

Arbetsfotografier tagna före och efter konservering på pärlorna 32658:61-114.

Konserveringsrapport

Uppdragsgivare: Kulturen

Fastighet: Åkarp 3:2

Projektledare: Aja Guldåker

Sakord: Föremål av Cu-legering

Fyndnr: 32658:1, :4, :8, :19, :20, :21, :22

Datum: 2017-03-29

Konservator: Lovisa Dal

Beskrivning:

32658:1 Beslag, fragment av. Avsmalnande med rundad ände och runt nithål. Två avbrutna delar som ser ut att höra samman, men som ej har passning. Ytan korroderad. I asken med beslaget låg även två nitdelar.

32658:4 Enkelsölja med torne. Rak axel med tjockare, rundat sidostycke.

32658:8 Enkelsölja med torne. Lät utsvängd rektangulär fom med ett uppstickande skaft från axeln. Tre nithål med nitar i axeln och på skaftet. Kraftigt korroderad yta.

32658:19 Fibula med omslagen fot och bred bygel. Välbevarad med både nål och fjäder.

32658:20 Fibula med triangulär fot och knopp på huvudet. Välbevarad med både nål och fjäder.

32658:21 Fibula med bandformad båge. Delvis korroderad. Foten och nålens spets är avbruten.

32658:22 Fibula med bandformad båge. Välbevarad, men med avbruten nål och fot.

Åtgärd:

Mekanisk rengöring med skalpell och borste under mikroskop.

Ytan skyddad med 5% Paraloid B72.

Dokumentation:

Arbetsfotografier tagna före och efter konservering.

LUNDS
UNIVERSITET

Konserveringsrapport

Sakord: Föremål av järn

Uppdragsgivare: Kulturen

Inv.nr: 32657:2,
32658:2, 5, 6, 12, 14, 18

Fastighet: Åkarp 3:2

Datum: 2017-02-01

Projektledare: Aja Guldåker

Konservator: Lovisa Dal

Beskrivning:

32657:2 Fragment av kniv. Kraftigt korroderad.

32658:2 Kniv med tånge. Kraftigt korroderad. I två delar vid inlämning till konservering.

32658:5 Spänne, runt och fragmenterat. Kraftigt korroderat.

32658:6 Kniv med tånge. I fem delar som ej kunnat fogas samman. Kraftigt korroderad.

32658:12 Kniv med tånge. Vid inlämnandet till konservering i tre delar, varav två sammanfogats.
Kraftigt korroderad.

32658:14 Knivblad och två fragment. Knivbladet är spetsigt med avbruten tånge. Kraftigt korroderad.
Det ena fragmentet skulle kunna vara en holk, med rester av mineraliserat trä, varav det andra
fragmentet enbart är ett stycke mineraliserat trä som stuckit ut ur tången. Detta stycke är ej
konserverat eftersom det är stabilt.

32658:18 Tunt, platt föremål i två delar som sammanfogats.

Åtgärd:

Korrosionsprodukter togs bort med sliptrissa och blästring.

2016-10-26 Start av urlakning i 1% (w/v) NaOH i avjoniserat vatten (natriumhydroxid) i pH 12.

Halten Cl⁻ i urlakningsvätskan mättes varannan vecka med silvernitrattest. Urlakningsvätskan byts
regelbundet under urlakningsperioden.

2017-05-18 Urlakningen avslutas då joner av Cl⁻, under två påföljande mätningar av
urlakningsvätskan, ej längre kan påvisas. Rester av NaOH sköljs bort i dejoniserat vatten med pH 5

2017-05-22 pH har stigit till 9. Byte av dejoniserat vatten.

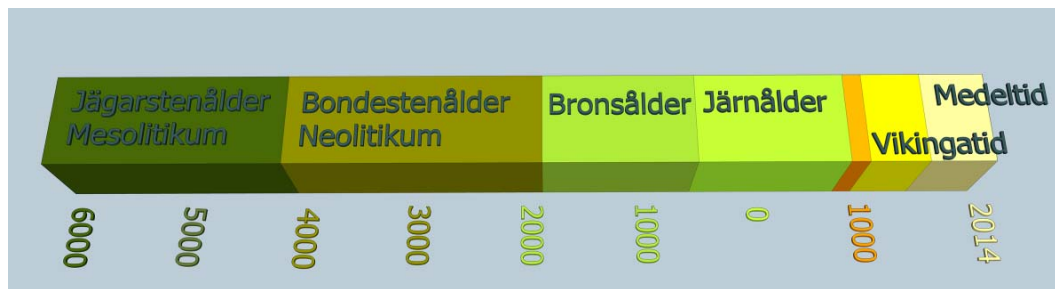
2017-05-23 pH har stigit till 6. Byte av dejoniserat vatten.

2017-05-24 pH stabilt på 5. Påbörjad torkning i ugn vid 100°C.

2017-05-29 Torkningen avslutas och föremålen penslas med korrosionsinhibitorn Dinitrolpasta.
Dinitrolpastan lämnas att lufttorka i klimatskåp med max 20% rh.

2017-07-09 Föremålen ytskyddas genom att nedsänkas i smält mikrokristallint vax. (Cosmolloid H80)
Delar med passning har limmats med cyanoakrylatlim.

Dokumentation: Arbetsfotografier tagna före och efter konservering.

Figuren visar en förenklad modell av olika arkeologiska tidsperioder i människans historia.

Ordlista facktermer

Delar hämtade ur:

Arkeologi i vägprocessen. Ett pilotprojekt i Skåne för bättre planeringsunderlag.

Riksantikvarieämbetets beslut 2002-12-17 avseende antikvarisk bedömning vid registrering i RAÄ:s fornminnesregister.

Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, 1986.

http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Ark%C3%A6ologi/Ark%C3%A6ologi_og_forhistorie/tuegrav 2019-01-17

Arkeologiska begrepp

Anläggning:	Spår efter äldre tiders aktiviteter och konstruktioner.
Arkeobotanik:	Studier av växtrester knutna till arkeologiska lämningar som kan belysa exempelvis olika typer av odling, matkultur och djurhållning.
Avslag:	Spår efter avsiktlig bearbetning av flinta i form av avslagna bitar.
Bandparcell:	Långsmal markindelning som ofta avgränsas av stensträngar, låga jordvallar eller terrasskanter.
Bevarandestatus:	Spåren efter äldre tiders mänskliga aktiviteter utsätts kontinuerlig för nedbrytning i varierande grad beroende på en mängd olika faktorer. Välbevarade lämningar har oftast en större informationspotential och bättre förutsättningar att bevaras för framtiden. Bevarandestatus är en viktig faktor i bedömningen av en fornlämnings potential och betydelse.
Boplats:	Plats där man under förhistorisk tid vistats och där föremål, råämnen för bearbetning, byggnadslämningar, byggmaterial och/eller avfall lämnats kvar på marken.
Bytomt/Gårdstomt:	Lämningar efter skattlagd eller mantalssatt bebyggelse enhet

Dendrokronologi:	Metod för att bestämma åldern på virke (fällningsår) genom att studera dess årsringar.
Depåfynd:	Fyndplats för ett eller flera föremål som kan antas ha medvetet lagts ner på platsen. Gäller inte sentida fynd.
Dike/ränna:	Grävd ränna eller dike för avvattnings eller markering.
Enskifte:	Skiftesreform som syftade till att varje gårds ägor skulle samlas till ett enda sammanhängande område (skifte) och att gårdsbebyggelsen skulle placeras på det tilldelade området. Denna typ av skifte genomfördes redan under 1780-talet inom flera byar tillhörande Svaneholms gods vid Skurup, men en förordning om enskifte kom först 1803 för Skåne, året därpå för Skaraborgs län och 1807 för en stor del av övriga Sverige.
Flatmarksgrav:	Förhistorisk grav utan idag synlig markering ovan jord.
Fornlämning:	Spår eller konstruktion efter äldre tiders mänskliga aktiviteter. Avser de lämningar som är identifierade och vilka är skyddade enligt Kulturmiljölagen (KML).
Fosfatkartering:	Kontinuerliga mänskliga aktiviteter på en plats ger upphov till förhöjda fosfatvärden i marken. Mängden fosfat i marken utgör även en faktor i lantbruket och karteringar av stora områden har utförts då platser med höga fosfatvärden identifierats.
Fossil åker:	Varaktigt övergiven åkermark, formad genom äldre tiders brukningsmetoder. Omfattar även åkermark som fortfarande används om spåren efter äldre tiders bruk är mycket tydliga. Kan t.ex. bestå av bandparceller, blockformiga eller oregelbundna parceller eller av röjningsrösen.
Fossil åkermark:	Sammansatt lämningstyp med olika typer av åkerbrukets lämningar, t.ex. röjningsröse, hägnad, fossil åker.
Fredningssystem:	Begrepp som avser den rytm med vilken ett inägområde, en vång eller lycka, växlade mellan att vara fredat mot kreaturen för odling respektive låg öppet för kreaturen som betesmark under odlingssäsongen. Exempel på fredningssystem är ensäde (årlig fredning), tvåsäde (fredning vart annat år eller två år av fyra) och tresäde (fredning två år av tre). I kulturgeografisk litteratur används ofta termen odlingssystem synonymt med fredningssystem. Kulturgeograf Sven Dahl som utarbetade en mycket detaljerad terminologi för förhållanden i det äldre odlingslandskapet menar att detta är olyckligt och att

odlingssystem istället bör vara ett överordnat begrepp som även innefattar de olika åkerfallens växling mellan trädesläggning och odling med olika grödor, dvs. växtföljden eller odlingsrytmen. Trots att en vång hade fredningssystemet ensäde, dvs. fredades varje år för odling, var det åtminstone i Skåne vanligt att betydande delar av åkern i vången trädades regelbundet. Likaså var det vanligt att betydligt mer än 1/3 av åker i en by med tresäde låg i träda ett genomsnittligt år. Fredningssystemet för en by bestämmer således inte hur stor andel av åkern som faktiskt låg i träda ett genomsnittligt år, utan bara hur stor del som inte var fredad och kunde nyttjas som betesmark under odlingssäsongen.

Frälse/frälsegods:	Samhällsgrupp/egendom som var befriad från vissa grundskatter och andra pålagor. De frälsta grupperna var adeln (det världsliga frälset) och kyrkan (det andliga frälset). Med frälsegods avses här jord/gård som tillhörde adeln.
Fyndplats:	Fyndplats för enstaka eller fåtal föremål/artefakter från förhistorisk tid, medeltid eller äldre historisk tid.
Färdväg:	Äldre stig, väg och järnväg, som t.ex. halfväg, vägbank och banvall.
Geometrisk avmätning:	Typ av storskalig lantmäterikarta med tillhörande beskrivning och arealredovisning som framställdes under perioden från 1630-talet till skiftesperioden under 1800-talets början. Kartorna visar ofta inägornas faktiska ägoindelning i tegskifte och vilka tegar som tillhörde byns olika hemman.
Grophus:	Hustyp med nedsänkt golv ofta med funktion som ekonomibyggnad. Vanlig under järnåldern och tidigmedeltid.
Hemman:	Äldre benämning för mantalssatt jordbruksfastighet. En by var skattemässigt indelad i minst två hemman. Ett hemman kunde i brukningmässigt hänseende vara uppdelat på flera bruknings- eller hemmansdelar vilka närmast motsvarar vad vi i senare tid betraktat som gårdar.
Hockerställning:	Syftar till ett hopkrupet läge, vilket ofta liknas vid sovställning.
Husgrund, historisk tid:	Lämning eller ruin efter enstaka byggnad från historisk tid. Används för bebyggelselämningar som inte kan föras till andra lämningstyper, t.ex. lägenhetsbebyggelse.

Hällristning:	Yta på fast berg eller block, med en eller flera ristande, huggna, knackade eller slipade figurer och linjer.
Härd:	Spår efter plats på vilken någon form av eldstad funnits, oftast med rikliga mängder träkol.
Hög:	Förhistorisk gravanläggning med markerat välvd profil och övertorvad yta som till större delen är uppbyggd av sand eller jord.
Inäga:	Den del av marken till en bebyggelseenhet som hägnades in för odling och/eller höskörd. De huvudsakliga markslagen inom inägorna var åker och äng.
Jordrevning:	Uppmätning av inägor till en gård eller by, ofta i samband med skattläggning, skifte av jord e.d. Resultaten från uppmätningen finns ibland bevarade i s.k. jordrevningsprotokoll.
Kol 14-datering (C ¹⁴):	En metod att datera organiskt material genom att mäta sönderfallet av ¹⁴ C isotoper.
Koncept:	De äldre lantmäterikartorna finns ofta bevarade i minst två versioner, ett arbetsunderlag eller koncept som lantmätaren skapade vid själva lantmåteriförrättningen och som normalt arkiverades i de regionala lantmåterimyndigheternas arkiv och minst en renritning eller renovation som hamnade i lantmåteriets centrala arkiv.
Kulturlager:	Jordlager, eller lager av annat material, som är påverkat av, eller resultatet av mänskliga aktiviteter.
Kärnyxa:	Yxa av flinta från mesolitikum (jägerstenålder) eller tidigneolitikum (bondestenålder).
Laga skifte:	Den senaste av de stora skiftesreformerna i landet. Stadga om laga skifte kom 1827. Genom laga skifte blev de krav som fanns för enskiftet något uppmjukade och ägorna till ett hemman kunde fördelas på upp till tre olika delområden (skiften). Laga skiftet blev därigenom lättare att genomföra än enskiftet i landsdelar med småbruten och kuperad terräng och där delar av bymarken inte var lämpade för uppodling.
Lägenhetsbebyggelse:	Lämningar efter mindre bebyggelseenhet (jordbruksenhet), som inte skattlagts, t.ex. torp eller backstuga.
Lämningar:	Spår eller konstruktion efter äldre tiders mänskliga aktiviteter.

Lycka:	Mindre, särhägnat inägoområde med åker och/eller äng. Mark i lycka tillhörde ofta endast ett eller ett fåtal av byns hemman.
Mantal:	Beräkningsenhet för skatten på jord och andra resurser som kunde tillhöra ett hemman. Ursprungligen motsvarade ett helt mantal vad som ansågs vara en fullsutten gård, dvs. en gård som gav full bärgning för en bondefamilj.
Morfologi:	Vetenskap om formbyggnad och formutveckling.
Moränlera:	Geologiskt lager av lera som avsatts i samband med inlandsisens rörelser.
Oråker:	Begrepp som i de äldre lantmäterihandlingarna används för att beteckna mark som tidigare varit uppodlad till åker men ödelagts och istället vanligen nyttjades för höskörd eller som betesmark.
Planteringshage:	Område inom utmark eller inäga som hägnades in och fredades mot kreaturen för att skydda trädplantering. Särskilt vanligt blev det med anläggande av planteringshagar fr.o.m. det tidiga 1700-talets planteringskampanjer som drevs av kronan för att motverka den tilltagande skogsbristen inom många bygder. Ofta omgärdades planteringshagar av stengärdsgård.
Priorgård:	Gård kopplad till tjänsten som föreståndare (prior) för ett kloster inom Benediktiner- och Dominikanerorden.
Reformationen:	Övergång från en Katolsk trosinriktning till protestantism, vilket medförde en brytningen mellan Katolska kyrkan och kungamakten i flera nordeuropeiska länder. I Danmark skedde detta 1536.
Ren/åkerren:	Den ej uppodlade kanten kring en åkeryta eller mellan angränsande åkerytor. Åkerrenen kunde antingen bestå av gräsmark på vilken man vanligen skördade hö eller så dumpades röjningssten från åkern på ytan.
Renovation:	se Konzept.
Rågång:	Äldre benämning på en gräns mellan ägoområden till byar eller enstaka hemman.
Råmärke:	Äldre benämning på fysisk gränsmarkering. Ofta belägen i punkter där rågången ändrade riktning.

Röjningsröse:	Stensamling som uppkommit genom röjning, i regel för odling, men ibland även för annan verksamhet.
Röse:	Förhistorisk gravanläggning med markerat välvd profil, uppbyggd av stenar utan synlig inblandning av sand eller jord.
Slagen flinta:	Avsiktligt bearbetad flinta.
Skärvsten:	Stenar som genom upphettning splittrats till skärvor. Förekommer till exempel i härdar.
Solskifte:	Ett sedan medeltiden tillämpat system för fördelning av inägomark mellan hemmanen i en by. Solskiftet har fått sitt namn efter den ordningsprincip som gällde vid tegarnas fördelning inom teglagen. Varje hemman fick sin teg i samma relativa läge inom teglaget som gårdstomtens belägenhet på bytomten. Hemman med gårdstomten längst åt söder eller öster på bytomten erhöll även tegen längst åt söder eller öster inom respektive teglag.
Stadslager:	Kulturlager bildade genom människors aktiviteter i stadsmiljö. Är ofta omfattande i volym och komplexitet som resultat av intensivt markanvändning på en begränsad yta under en längre tid.
Stadsvall:	Avgränsande konstruktion, exempelvis runt den medeltida staden Lund bestående av en vall och vallgrav. Den utgjorde stadens juridiska gräns och befästningsverk.
Stenläggning:	Hårdgjord yta med kullersten.
Stenkammargrav:	Förhistorisk gravanläggning (megalitgrav) bestående av en gravkammare med väggar och tak av hällar eller block.
Stensträng:	Mer eller mindre tydlig rad med stenar. Stensträngen kan antingen vara en raserad, tidigare uppstaplad stenmur eller det låga stenfundamentet till en hägnad som i äldre tid varit kompletterad med annat hägnadsmaterial, t.ex. med flätat risgärde placerat ovanpå.
Stensättning:	Förhistorisk gravanläggning med flack eller svagt välvd profil.
Stolphål:	Spåren efter en rest stolpe som varit nedgrävd. Avser ofta både nedgrävningen och dess fyllning.
Stratigrafi:	Läran om lagerföljder.

Stänketräd:	Ett i äldre lantmäterihandlingarna nyttjat begrepp för enstaka, glest stående träd.
Teg:	Långsmalt ägoområde av åker eller äng till ett hemman. Inägorna till byarna var fram till 1800-talets skiftesreformer i många fall indelade i mindre delområden, s.k. teglag eller fall, som i sin tur bestod av tegar tillhörande byns olika hemman.
Tuegrav:	En grav täckt av en liten låg hög. Förekommande från tidig förromersk järnålder och finns bland annat på större gravplatser i Vestjylland och i Nordtyskland, även förekommande i Skåne. Centralt under högen finns en urnegrav med sparsamt med gravgoods. Högarna är omgivna av dike och högkanten kan vara markerad med trästolpar.
Utmark:	Markområde utanför inägorna. Utmarken nyttjades främst som betesmark och om den var skogsbevuxen även som källa för diverse skogsprodukter. Till skillnad mot inägorna som var fördelade på byns olika hemman nyttjades utmarken normalt gemensamt av byn. Ofta var utmarksområden till närliggande byar och enstaka hemman inte hägnade mot varandra, utan hela utmarksområdet fungerade som en gemensam betesmark.
Vång:	Större inhägnat inägoområde med åker och/eller äng. Vanligtvis hade en bys alla hemman tillhörande ägor i samtliga byns vångar. Termen vång är sydsvensk (dansk) och motsvaras norrut i landet av gärde.
Äldre svartgods:	Keramiktyp som är vanlig i området kring Östersjön under 1000- och 1100-talet. Benämns även Östersjökeramik och är vanligt förekommande i Lund.
Vångalag:	För att minska mängden hägnad som behövde byggas och underhållas kunde angränsande byar eller enstaka hemman låta bygränsen mellan respektive bys vångar ligga öppen utan hägnad. Förutsättningen var att de angränsande vångarna hade samma fredningssystem. Inom vissa skånska slättbygder förekom det under 1700-talet stora vångalag i vilka uppemot tiotalet byar var delägare.

Principer för den stratigrafiska analysen

Den stratigrafiska analysen syftar till att ordna upp de olika kontexterna i en relativ tidssekvens. En kontext kan i en komplicerad stratigrafisk situation ha ett stort antal fysiska relationer. Alla fysiska relationer är inte alltid direkt relevanta för de stratigrafiska relationerna, det vill säga den relativa kronologin. Ju mer komplex en yta är, desto större är antalet fysiska relationer som måste bearbetas. När stratigrafin är uppordnad börjar arbetet med att analysera händelseförloppet utifrån de uppsatta frågeställningarna. Instrumentet för analysen i den här rapporten är begreppsledet kontext – grupp - bruksperiod och hushållsförslag till varje bruksperiod. Arbetet bygger på de tolkningar som gjordes i fält. När undersökningar genomförs är det en plats i ständig förändring som lämningarna belyser. Gårdar byter ägare, splittras upp eller samlas i större enheter eller flyttas. Bebyggelsen, odlingarna och passagerna på platserna förändras och omstruktureras över tid. Vad är då målet med en undersökning? Målet är naturligtvis mångfasetterat och måste läggas på flera olika nivåer. Platsens uppkomst och betydelse kan sägas utgöra en övergripande nivå. Olika socialtopografiska områden skulle kunna utgöra en lägre nivå och gårdsplatsen ytterligare en. Grunden för tolkningarna är det dokumentationsmaterial som skapats vid en arkeologisk undersökning. Dessa bildar tillsammans en möjlighet att skriva en kulturhistorisk berättelse om hur olika människor levtt och verkat på en plats.

Hur byggs en kulturhistorisk berättelse upp utifrån stratigrafin? Stommen utgörs av den matris som upprättas. Matrisen består i ett inledningsskede av de enskilda kontexternas inbördes ordning i tid och rum. Det ultimata vore om det gick att skriva en berättelse utifrån de enskilda kontexterna, men praktiskt sett är det mycket svårt att göra. Därför har redskap som, för Kulturens del, har benämnts grupp, hushåll och period skapats. Begreppen grupp, hushåll och period kan behöva en förklaring, eftersom det är olika sätt att bearbeta stratigrafin.

Begreppet grupp

Kontexterna grupperas för att underlätta diskussion och periodindelning. Varje kontext motsvarar en aktivitet eller tillstånd, men eftersom en grävning kan innehålla hundratals kontexter krävs en högre tolkningsnivå för att göra resultaten begripliga. Detta innebär att händelserna behöver ordnas till en kedja av aktiviteter. En aktivitet kan till exempel bestå i grävandet av en brunn, konstruerandet och färdigställandet av ytan runt omkring. Brunnen utgör i det här exemplet en grupp. Definitionen av grupper kan variera något beroende på vilken sorts objekt som undersöks, de befintliga bevarandeförhållandena samt formulerade frågeställningar. Grupperna utgör en segmentering av det kronologiska förloppet och bildar grunden för periodindelningen. Begreppet grupp skall inte förväxlas med begrepp som anläggning eller konstruktion. Genom att använda begreppet grupp kan ett utjämningslager och en byggnad bli mer jämbördig i tolkningsdiskussionen (Gardelin et al 1997 s 27). Grupperna numreras kronologiskt 1, 2, 3 och så vidare och där 1 utgörs av den äldsta gruppen i bruksperioden. Tidigare har ofta flera tidsmässigt skilda händelser sammanslagits i en grupp till exempel uppförandet, brukandet och rivningen av en byggnad, trots att grupp har definierats som tidsmässigt samtida enheter. Detta tillvägagångssätt skapar problem när den kulturhistoriska berättelsen ska skrivas. Det bör vara eftersträvaransvärt att kunna berätta om vad som sker samtidigt i rummet om man vill

formulera hur människor levde i gångna tider. Om man då har skapat en grupp där flera tidsmässigt skilda enheter ingår i samma grupp går det inte att jämföra samtida enheter. Det blir därmed svårt att bygga upp en logisk berättelse utifrån en sådan gruppering. Det som är intressant är inte vad som händer kronologiskt på en del av undersökningsytan utan vad som händer samtidigt i stratigrafen, till exempel ett hus brukas samtidigt som en odlingsbädd och en gårdsplan. I den här undersökningen har detta tankesätt varit styrande för gruppindelningen. En annan fördel med att låta grupperna utgöras av mindre enheter är att brukningstiden kan tydliggöras bättre, genom att grafiskt skildra hur lång tid exempelvis en byggnad varit brukad i förhållande till en brunn eller lertäkt. Gruppindelningen kan och bör göras redan i den grundläggande bearbetningen av stratigrafen, eftersom den utgör grunden för vidare analyser.

Begreppet period

Period är ett vidare begrepp än hushåll som omfattar förutom de arkeologiska lämningarna, andra historiska källor som skrift och kartor. I det här fallet låter det sig inte göras enkelt då det skriftliga källmaterialet och kartor är begränsat. Perioden är en enhet som omfattar mer än en fysisk-stratigrafisk kronologi. Det som avgränsar perioden är att samma typ av miljö har funnits på platsen. Begreppet miljö grundar sig på en modell där en sammanvägd tolkning byggs upp från den enskilda kontexten, gruppen, hushållet, perioden och upp till exempelvis byn eller staden som helhet (Johansson Hervén 2001 s 16). Syftet är att utifrån de olika källorna ge en sammanvägd bild av de miljöer som människor levte i.

Referenser

Johansson Hervén, C. 2001. Mårtenstorget i Lund. Arkeologisk undersökning 1997. En kulturhistorisk redogörelse. Arkeologiska rapporter från Lund, nr 21. Kulturen i Lund.

Gardelin, G, Goksör, S, Johansson Hervén, C och Stefan Larsson. 1997. Askallén, Lundagård. Arkeologisk förundersökning 1996. Arkeologiska rapporter från Lund, nr 19. Kulturen, Lund. Stadshistoriska avdelningen.

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.
I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2018

- 2018:1 Kv. Klockaren 19, Dalby. Fornlämning 40:1, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2017. Mattias Karlsson.
- 2018:2 Falsterbo 2:25 – Kyrkogatan, Falsterbo. Fornlämning 15, Falsterbo socken, Vellinge kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Ivan Balic.
- 2018:3 Fjärrvärme mm i Lunds kommun, Skåne. Arkeologiska förundersökningar 2012-2013. Aja Guldåker.
- 2018:4 Hunehals borg, Hanhals 4:31, fornlämning Hanhals 71:1, Hanhals socken, Kungsbacka kommun, Halland. Forskningsundersökning 2016.
- 2018:5 Kv Toppen 14, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2017. Aja Guldåker.
- 2018:6 Kv Gråbröder 16, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2015. Ivan Balic.
- 2018:7 Coyetgården och Stinsbostaden i Åkarp, Staffanstorps och Burlövs kommuner, byggnadsdokumentation 2017-2018. Henrik Borg och Carita Melchert
- 2018:8 Kv Domkyrkan 2 – Krafts torg, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2015-2016. Gertie Ericsson.
- 2018:9 Innerstaden 2:1 - Stortorget, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2015. Gertie Ericsson
- 2018:10 Arkeologisk utredning steg 1 inför fördjupad översiktsplan för Lund Sydväst (Källby), Lunds kommun, Skåne län. 2017. Jan Kockum och Johan Wallin.
- 2018:11 Kv Brunius 18, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll/undersökning 2016. Gertie Ericsson.
- 2018:12 Kv Tegnér 1, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2015 och geoteknisk undersökning 2016. Gertie Ericsson.
- 2018:13 Lunds domkyrka, kv Domkyrkan 1, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2016. Gertie Ericsson.
- 2018:14 Dalby 90:1, fornlämning Dalby 40:1, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018. Jan Kockum.
- 2018:15 Svanelucky 3, Astrografhuset, Lunds kommun, Antikvarisk medverkan 2015-2018. Carita Melchert och Erik Blomqvist.
- 2018:16 Galgevängen 1:20, S:t Jörgens park, fornlämning Lund 50, Lunds stad och kommun, Skåne län, arkeologisk undersökning 2016. Jan Kockum.
- 2018:17 Södra stambanan, delen Flackarp-Arlöv, Uppåkra socken, Burlöv och Staffanstorps kommuner, Skåne län. Arkeologisk utredning och förundersökning 2016. Ivan Balic.
- 2018:18 Kv Föreningen 16, kv Universitetet 1, kv Domkyrkan 1 och kv Historiska Museet 1, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2018. Jan Kockum.
- 2018:19 Innerstaden 2:1 - Nygatan, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2017. Krister Kåm Tayanin.
- 2018:20 Kv Städet 10, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2018. Jan Kockum.
- 2018:21 Kv Sankt Mikael 16, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2018. Aja Guldåker.
- 2018:22 Döbeln 8, Krognoshuset, Lund, Lunds kommun. Antikvarisk förundersökning 2018. Carita Melchert.
- 2018:23 Kv Sankt Måns 21, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2018. Aja Guldåker.
- 2018:24 Fastigheten Innerstaden 2:1, Mårtenstorget, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2018. Jan Kockum.
- 2018:25 Fastigheten Sandby 67:1 Byskolan, fornlämning Södra Sandby 93:1, Södra Sandby, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2018. Jan Kockum.
- 2018:26 Höör kyrka, Höör socken, Höörs kommun, Skåne. Antikvarisk medverkan 2018. Carita Melchert.

- 2018:27 Tegnér 1, Allmogehallen, Kulturen. Vårdprogram och underhållsplan 2017. Erik Blomqvist.
- 2018:28 Kv. Källan 10, fornlämning 175:1 (Lilla Råby), Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2018. Mattias Karlsson.
- 2018:29 Oppmanna 4:16, Kristianstad kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2018. Erik Blomqvist.
- 2018:30 Ängsö slottspark-Ängsö Gård 2:1, fornlämning 4:1, Ängsö sn, Västerås kommun, Västmanlands län. Trädgårdsarkeologisk utredning 2018. Aja Guldåker.
- 2018:31 Margretedalsområdet. Tullbommen 1, Margretedal 1–4 samt innerstaden 5:5, 5:7, 5:18 och delar av 2:1, Lund, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk utredning 2018. Stefan Larsson.
- 2018:32 Fjälkinge kyrka, Fjälkinge pastorat, Lund stift, Kristianstad kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2017-2018. Carita Melchert.
- 2018:33 S:t Peter 28, Ekska huset, Lund, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2018. Carita Melchert.
- 2018:34 Skegrie 14:11, Skegrie mölla, Trelleborg, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2018. Erik Blomqvist
- 2018:35 Kv Sankt Mikael 6, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2017. Jan Kockum.
- 2018:36 Skegrie 14:11, Skegrie mölla, Trelleborg, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2018. Erik Blomqvist
- 2018:37 Mölleberga kyrka. Arkeologisk vindsstädning och byggnadsarkeologisk undersökning av tornet 2018. Mölleberga kyrka, Uppåkra församling, Lunds stift. Gunilla Gardelin.
- 2018:38 Vapenhuset, Södra Sandby. Vapenhuset 2, 3, 4, 5, samt del av Sandby 67:2, fornlämning Södra Sandby 93:1, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2018. Stefan Larsson.
- 2018:39 Historiska museet 1, fornlämning 73, Lund, Lunds kommun, Skåne län, Schaktningsövervakning 2018. Stefan Larsson.
- 2018:40 Värpinge 17:26 och 18:1. Fornlämning 156:1, Lund, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2015. Johan Wallin.
- 2018:41 Innerstaden 2:1 - Mårtenstorget, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Krister Kåm Tayanin.
- 2018:42 Kv Klosterkyrkan 5, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2016. Johan Wallin.
- 2018:43 Kv Galten 13, 14, 15, 19, 27 och 28, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2018. Jan Kockum.
- 2018:44 Åkarp 3:2, fornlämning Uppåkra 53, Uppåkra socken, Burlövs kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Ivan Balic & Aja Guldåker.